Projekt

z dnia 2 czerwca 2026 r.

UCHWAŁA NR .....
RADY MIEJSKIEJ KONSTANCIN-JEZIORNA

z dnia ..... 2026 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Konstancin-Jeziorna na lata 2026-2029

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2026 r. poz. 662) oraz art. 87 ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2024 r. poz. 1292 z późn. zm.), po uzyskaniu opinii Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Warszawie, Rada Miejska Konstancin-Jeziorna uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje do realizacji „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla gminy Konstancin-Jeziorna na lata 2026-2029" w brzmieniu stanowiącym załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza Burmistrzowi Gminy Konstancin-Jeziorna.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia opublikowania w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

Załącznik do uchwały nr .....
Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna
z dnia ..... 2026 r.

Gminny Program
Opieki nad Zabytkami
dla gminy
Konstancin-Jeziorna
na lata 2026-2029

Opracowanie:
Wydział Planowania Przestrzennego
mgr Elżbieta Bartoszewska
mgr Aleksandra Kuźmińska

maj 2026

Spis treści

1. Wstęp **4**
2. Podstawa prawna **6**
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce **7**
3.1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1997, Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) 7
3.2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r., poz. 1292 z późn. zm.) 7
3.3. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2025 r. poz. 1153 z późn. zm.) 12
Ustawa określa następujące działania gminy na rzecz ochrony zabytków: 12
3.4. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2026 r. poz. 538) 12
3.5. Pozostałe akty prawne zawierające uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami: 13
3.6. Akty wykonawcze dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami: 13
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego **14**
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami 14
4.1.1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026 15
4.1.2. Strategia rozwoju kapitału społecznego (współdziałania, kultura, kreatywność) 2030 18
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu 20
4.2.1. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego 20
4.2.4. Program opieki nad zabytkami Powiatu Piaseczyńskiego na lata 2025-2028 24
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego **27**
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami strategicznymi wykonanymi na poziomie gminy 27
5.1.1. Projekt Strategii Rozwoju Gminy Konstancin-Jeziorna 2040+ 27
5.1.2. Program Rewitalizacji – Konstancin-Jeziorna 2020+ 27
5.1.3. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Konstancin-Jeziorna oraz plan ogólny 29
5.1.4. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego 30
6. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy **59**
6.1. Zarys historii gminy Konstancina-Jeziorny 59
6.2. Krajobraz kulturowy 59
6.3. Zabytki nieruchome 59
6.3.1. Układy dworsko-parkowe 60
6.4. Zabytki ruchome 71
6.5. Zabytki archeologiczne 73
6.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych 75

6.7. Dziedzictwo niematerialne....83
6.8. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony....90
6.9. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków....110
6.10. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy....151
6.11. Wnioski z diagnozy....151
7. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń (analiza SWOT)....152
8. Założenia programowe....155
8.2. Kierunki działań i zadania....155
9. Instrumentarium realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Konstancin-Jeziorna....160
10. Zasady oceny realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami....161
11. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami....163
12. Realizacja i finansowanie przez Gminę zadań z zakresu ochrony zabytków....167
13. Bibliografia i akta archiwalne....175
13.1. Spis rycin....176
13.2. Spis tabel....176

1. Wstęp

Rok 2025 został ustanowiony rokiem Stefana Żeromskiego. Postać ta była jedną z najwybitniejszych osób związanych z Konstancinem-Jeziorną. Przez cały rok na terenie gminy Konstancin-Jeziorna odbywały się wydarzenia popularyzujące wiedzę o jego życiu, twórczości i działalności patriotycznej. Dzięki współpracy Towarzystwa Miłośników Piękna i Zabytków Konstancina oraz Konstancińskiego Domu Kultury, a także wsparciu władz samorządowych mieszkańcy mogli uczestniczyć w wyjątkowym cyklu obchodów przypominających dorobek pisarza i jego związki z Konstancinem. Rozpowszechnianie wiedzy o Stefanie Żeromskim musi jednak odbywać się równocześnie z działaniami na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego całego obszaru gminy.

Rok 2025 to również ostatni rok działania *Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Konstancin-Jeziorna na lata 2022-2025*, przyjętego Uchwałą Nr 434/VIII/33/2021 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 24 listopada 2021 r.

W podsumowaniu *Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Konstancin-Jeziorna na lata 2022-2025* można przeczytać, że „Konstancin-Jeziorna to miejsce o niezwykłych walorach przyrodniczych, fascynującej historii i bogatym dziedzictwie kulturowym". Jak wynika z *Programu opieki nad zabytkami Powiatu Piaseczyńskiego na lata 2025-2028* ponad 53% zabytków powiatu piaseczyńskiego znajduje się na terenie gminy Konstancin-Jeziorna. Ta liczba zabytków jasno wskazuje odpowiedzialność spoczywającą na władzach gminy Konstancin-Jeziorna w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Dziedzictwo kulturowe to fundament każdego społeczeństwa, zatem niezwykle ważna jest opieka nad zabytkami, która zakłada dbałość o dziedzictwo kulturowe. W związku z tym zachowanie tych elementów krajobrazu kulturowego jest istotne ze względu na zachowanie tożsamości. Zachowane i zadbane zabytki stanowią potencjał, który można wykorzystać dla potrzeb rozwoju każdej gminy.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r., poz. 1292 z późn. zm.) nałożyła na gminy obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami, zwany dalej „Programem".

Program opieki nad zabytkami to inaczej strategia gminy w zakresie ochrony zabytków, której głównym celem jest zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz jego promocja wśród mieszkańców gminy i turystów. Gminny program opieki nad zabytkami jest przyjmowany przez radę gminy w formie

uchwały i jest elementem polityki samorządowej. Służy podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Określone w Programie działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego mogą przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.

Gminny program opieki nad zabytkami jest opracowywany na 4 lata. Co dwa lata burmistrz sporządza sprawozdanie z realizacji programu, które jest przedstawiane Radzie Miejskiej. Kolejne sporządzane programy powinny uwzględniać pojawiające się uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

Niniejszy program jest drugim dokumentem opracowanym dla gminy Konstancin-Jeziorna. *Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla gminy Konstancin-Jeziorna na lata 2022-2025* został przyjęty Uchwałą Nr 434/VIII/33/2021 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 24 listopada 2021 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Konstancin-Jeziorna na lata 2022-2025, opublikowaną w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego dnia 23 grudnia 2021 r., poz. 12216. Z realizacji tego Programu zostało sporządzone sprawozdanie, przyjęte uchwałą Nr 65/IVX/7/2024 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 22 października 2024 r. w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji Gminnego Programu opieki nad zabytkami dla gminy Konstancin-Jeziorna na lata 2022-2025, za okres 2022-2023.

Przygotowany Program stanowi kontynuację działań określonych w *Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla gminy Konstancin-Jeziorna na lata 2022-2025*, gdyż sporządzone sprawozdanie wykazało, że określone kierunki działań zostały wyznaczone w sposób trafny i przyniosły oczekiwane efekty. Program został zaktualizowany w zakresie rewitalizacji obiektów zabytkowych, zmian wprowadzonych w Gminnej Ewidencji Zabytków oraz możliwości pozyskiwania środków finansowych na jego ochronę i rozwój.

Największą inwestycją rozpoczętą w 2025 r. jest rewitalizacja obiektów zabytkowych na terenie dawnej fabryki papieru. Proces rewitalizacji jest prowadzony przez Spółkę Arche S.A. Należy założyć, że rewitalizacja tych obiektów przyniesie wiele pozytywnych zmian, utworzy nowe przestrzenie i poprawi wizerunek miasta, a budynki zabytkowe na terenie Mirkowa dostaną drugie życie. Niestety, wiele zabytkowych budynków na terenie gminy Konstancin-Jeziorna stale niszczeje. Czy jest szansa na ich uratowanie? Podczas wizji lokalnej prowadzonej w związku z wszczęciem postępowania odnośnie

wpisu do rejestru zabytków willi „Jezioranka" mogłam zobaczyć na własne oczy jak brak prac zabezpieczających prowadzi do destrukcji zabytku. Przepiękna willa Jezioranka na przestrzeni lat zmieniła się w gruzowisko. Czy wpisanie jej do rejestru zabytków uchroni ją przed całkowitym zniszczeniem? Na pewno zagwarantuje pełny nadzór konserwatorski. W przyjętej Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ *Innowacyjne Mazowsze* można przeczytać, że „w celu utrzymania obiektów zabytkowych i kulturowych w jak najlepszym stanie i zahamowania procesów degradacji należy zwrócić szczególną uwagę na rewitalizację obiektów i obszarów oraz ich adaptację do nowych funkcji, w tym kulturalnych, turystycznych i społecznych. Istotna jest również inwentaryzacja i digitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego.". Należy założyć, że zaproponowane w Programie kierunki działań przyczynią się do zachowania dziedzictwa kulturowego Konstancina. Samo opracowanie Programu nie powinno być traktowane jedynie jako realizacja przez gminę zadania ustawowego.

Natomiast dziedzictwo kulturowe stanowi potencjał do rozwoju gospodarczego w zakresie turystyki kulturowej poprzez przyciągnięcie inwestycji związanych z kulturą, a ochrona i rozwój unikalnych zasobów kulturowych gminy są nierozerwalnie powiązane z ochroną walorów przyrodniczych, co wspólnie warunkuje utrzymanie statusu uzdrowiska i buduje dobrostan mieszkańców oraz gości jako dziedzictwo o znaczeniu ponadlokalnym.

2. Podstawa prawna

Podstawą prawną sporządzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Konstancin Jeziorna są przepisy wynikające z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r., poz. 1292 z późn. zm.), zwana dalej „ustawa o ochronie zabytków". Ustawa wprowadziła obowiązek sporządzania przez gminy gminnych programów opieki nad zabytkami.

Zgodnie z art. 87 wymienionej ustawy prezydent, burmistrz lub wójt sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami. Gminny program opieki nad zabytkami jest uchwalany przez radę gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Program ogłaszany jest w dzienniku urzędowym województwa.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określiła główne cele gminnych programów opieki nad zabytkami, do których należą:

- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;

- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy w właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z ich wykorzystaniem;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami jest dokumentem uzupełniającym w systemie planowania przestrzennego. Wyznacza cele i określa instrumentarium służące do ich osiągnięcia.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Zabytki zostały objęte w Polsce ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela.

Obowiązujące uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w poniższych dokumentach:

3.1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1997, Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)

Stanowi fundament systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce.

- „Rzeczpospolita Polska […] strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju" (art. 5),
- „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (…) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym" (art. 6 ust. 1),
- „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie" (art. 86).

3.2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r., poz. 1292 z późn. zm.)

Głównym akt prawny regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce, nakładający na gminę następujące obowiązki:

- obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy (art. 22 ust. 4),
- sporządzenie na okres czteroletni gminnych programów opieki nad zabytkami (art. 87),

- nakaz uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, strategii rozwoju ponadlokalnego, planów ogólnych gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów odbudowy albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 18 ust. 1),
- nakaz uwzględniania gminnego programu opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji planu ogólnego gminy, miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowego planu odbudowy (art. 19 ust. 2),
- szczegółowe obowiązki samorządu dla objętych ochroną zabytków, które są własnością gminy lub są w jej posiadaniu (art. 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71 i 72),
- możliwość udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków przez organ stanowiący gminy, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale (art. 81 i 82).

Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane zgodnie z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami może obejmować nakłady konieczne na:

1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
2) przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych,
3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego,
6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,
7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności,

11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych,
15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,
16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru,
17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

W art. 3 ustawy o ochronie zabytków zostały zdefiniowane podstawowe pojęcia użyte w ustawie, których znaczenie dla potrzeb sporządzanego Programu opieki nad zabytkami przedstawiamy poniżej:

1) **zabytek** – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
2) **zabytek nieruchomy** – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt. 1;
3) **zabytek ruchomy** – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt. 1;
4) **zabytek archeologiczny** – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
5) **instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami** – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
6) **prace konserwatorskie** – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
7) **prace restauratorskie** – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;

8) **roboty budowlane** – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
9) **badania konserwatorskie** – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
10) **badania architektoniczne** – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
11) **badania archeologiczne** – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
12) **historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny** – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
13) **historyczny zespół budowlany** – powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
14) **krajobraz kulturowy** – postrzegania przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;
15) **otoczenie** – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków, w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Według zapisów art. 4 ustawy o ochronie zabytków, ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej, działań mających na celu:

1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Zgodnie z art. 5 ustawy o ochronie zabytków, opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

W myśl art. 6 ustawy o ochronie zabytków, ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) **zabytki nieruchome** będące w szczególności:
    a) krajobrazami kulturowymi,
    b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
    c) dziełami architektury i budownictwa,
    d) dziełami budownictwa obronnego,
    e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
    f) cmentarzami,
    g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
    h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
2) **zabytki ruchome** będące w szczególności:
    a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
    b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
    c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
    d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
    e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. z 2022 r. poz. 2393),
    f) instrumentami muzycznymi,
    g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
    h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

3) **zabytki archeologiczne** będące w szczególności:
    a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
    b) cmentarzyskami,
    c) kurhanami,
    d) reliktami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Art. 6 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków stanowi, że ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

W ustawie znajdują się zapisy określające formy ochrony zabytków. Art. 7 ustawy o ochronie zabytków stanowi, iż **formami ochrony zabytków** są:

1) wpis do rejestru zabytków;
2) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
3) uznanie za pomnik historii;
4) utworzenie parku kulturowego;
5) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

3.3. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2026 r. poz. 662)

Ustawa określa następujące działania gminy na rzecz ochrony zabytków:

- do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów, jak i opieka nad zabytkami (art. 6 ust. 1),
- zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy, co może się przekładać na działania związane z opieką nad zabytkami w kontekście: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy i współpracy z organizacjami pozarządowymi (art. 7 ust. 1).

3.4. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2026 r. poz. 538)

Ustawa określa następujące działania gminy na rzecz ochrony zabytków:

- wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 1 ust. 2 pkt 4),
- ustalenia planu ogólnego określa się, uwzględniając uwarunkowania rozwoju przestrzennego gminy, w szczególności znajdujące się na obszarze gminy zabytki objęte formami ochrony, o których mowa w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 oraz Dz. U. 2023 r. poz. 951, 1688 i 1904), lub ujęte w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków oraz dobra kultury współczesnej (art. 13b pkt 3 lit. j),
- w planie miejscowym określa się obowiązkowo zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej (art. 15 ust. 2 pkt 4),
- do sporządzania i uchwalania planu miejscowego albo jego zmiany dopuszcza się zastosowanie postępowania uproszczonego, jeżeli zmiana planu miejscowego dotyczy wyłącznie zmiany ustaleń w związku z wpisem obiektu lub obszaru do rejestru zabytków, skreśleniem obiektu lub obszaru z rejestru zabytków lub ujęciem zabytku w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków (art. 27 b ust. 1 pkt 2 lit i),
- audyt krajobrazowy, w szczególności wskazuje lokalizację i granice parków kulturowych (art. 38 a ust. 3 pkt 2 lit a).

3.5. Pozostałe akty prawne zawierające uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami:

- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2025 r. poz. 418 z późn. zm.) – art. 5, 39,
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1145 z późn. zm.) – art. 6, 13, 29, 68, 73, 84 i 96,
- Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278) – art. 17, 25, 35,
- Ustawa o z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.) – art. 5, 83a,
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2025 r. poz. 647 z późn. zm.) – art. 101, 400a ust. 26,
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 82) – art. 2, 34,
- Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 707) – art. 7,
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 87) – art. 1, 7b, 9.

3.6. Akty wykonawcze dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 roku w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2021 r. poz. 81),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26.05.2011 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2021, poz. 56),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28.04.2017 roku w sprawie Listy Skarbów Dziedzictwa (Dz. U. z 2017 r. poz. 928),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16.08.2017 roku w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2025 r. poz. 1380),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10.01.2014 roku w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014 r. poz. 110),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 09.02.2004 roku w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. nr 30 poz. 259),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25.08.2004 roku w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r. nr 212 poz. 2153),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18.04.2011 roku w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2024 r., poz. 1292).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i bibliotekach reguluje:

- Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385),
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2393).

Natomiast ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r. poz. 164 z późn. zm.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla gminy Konstancin-Jeziorna, jest zgodny z strategicznymi celami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami, które zostały określone w dokumentach wymienionych poniżej.

4.1.1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026 został przyjęty Uchwałą Nr 242 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r. To główny dokument strategiczny określający cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów. W przyjętym dokumencie za główny cel postawiono zwiększenie odporności zasobu zabytkowego w Polsce, który będzie realizowany poprzez trzy szczegółowe cele:

- Cel szczegółowy 1. Weryfikacja wybranego zasobu zabytków i wzmocnienia narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości (tabela 1),
- Cel szczegółowy 2. Wzmocnienie potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków (tabela 2),
- Cel szczegółowy 3. Rola zabytków w zrównoważonym rozwoju (edukacja i partycypacja) (tabela 3).

Tabela 1. Cel szczegółowy 1, kierunki działań oraz zadania określone w „Krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026."

Cel szczegółowy 1	Weryfikacja wybranego zasobu zabytków i wzmocnienia narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości
Kierunek działania	1. Podnoszenie wiedzy o grupach zasobu zabytkowego
Zadanie	1.1.Ochrona wielkoobszarowych zespołów architektury obronnej (DOZ)
	1.2.Weryfikacja i klasyfikacja zabytków techniki kolejowej (NIKZ)
	1.3.Weryfikacja i klasyfikacja zabytków techniki związanych z przemysłem wydobywczym (NIKZ)
	1.4. Weryfikacja i klasyfikacja zabytkowej architektury osad związanych z gospodarką leśną (NIKZ)
Kierunek działania	2. Ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości
Zadanie	2.1.Model i system wartościowania zabytków (DOZ)
	2.2.Plany zarzadzania dla pomników historii (DOZ)
	2.3. Wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych (NID)
	2.4.System bezpieczeństwa zabytków (DOZ)

	2.5. Projektowanie konserwatorskie (DOZ)
Kierunek działania	3. Realizacja międzynarodowych zobowiązań
Zadanie	3.1. Implementacja konwencji UNESCO z 1972 r. do ustawy o ochronie zabytków (DOZ)
	3.2.Wdrożenie Konwencji z 2001 r.
	3.3.Współpraca międzynarodowa z UNESCO-ICOMOS-ICCROM-UE (DOZ)
	3.4. Wsparcie procesu tworzenia planów zarządzania dla miejsc światowego dziedzictwa w Polsce (NID)

opracowanie własne na podstawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026."

Tabela 2. Cel szczegółowy 2, kierunki działań oraz zadania określone w „Krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026."

Cel szczegółowy 2	Wzmocnienie potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków
Kierunek działania	1. Cyfryzacja procesów administracyjnych
Zadanie	1.1. Cyfryzacja procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków
	1.2. Opracowanie i realizacja programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków
Kierunek działania	2. Wzmacnianie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków
Zadanie	2.1. Wdrożenie i rozwój programu AZP+
	2.2. Digitalizacja i udostępnianie zasobu archiwalnego
	2.3. Rozwój zasobu dokumentacyjnego 3D
	2.4. Rozwój portalu Zabytek pl.
Kierunek działania	3. Reforma finansowania ochrony i opieki nad zabytkami
Zadanie	3.1.Premia zabytkowa
	3.2.Wprowadzenie alternatywnego sposobu finansowania opieki nad zabytkami - crowdfunding

opracowanie własne na podstawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026."

Tabela 3. Cel szczegółowy 3, kierunki działań oraz zadania określone w „Krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026."

Cel szczegółowy 3	Rola zabytków w zrównoważonym rozwoju (edukacja i partycypacja)
Kierunek działania	1. Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych

Zadanie	1. 1. Strategia przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych dla zachowania zabytków
	1.2. Wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami
	1.3. Twój dom – dialog z tradycją
	1.4. Upowszechnianie tradycyjnych, neutralnych dla środowiska, metod i technik rzemieślniczych – „Szkoła rzemiosł CAD”
	1.5.Warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich
	1.6. Wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych
	1.7. Proces prowadzenia inwestycji w obiektach zabytkowych – szkolenia dla samorządów
Kierunek działania	2. Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego
Zadanie	2.1.Włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach
	2.2. Badania społeczne i statystyczne dotyczące dziedzictwa kulturowego
	2.3. Pomiar wpływu kultury i dziedzictwa na rozwój społeczny
	2.4.Kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dziedzictwa kulturowego
	2.5. Wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom
	2.6. Edukacja o dziedzictwie kulturowym, z uwzględnieniem dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami
	2.7. Utworzenie i rozwój działalności Forum Posiadaczy Zabytków przy Generalnym Konserwatorze Zabytków

opracowanie własne na podstawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026.”

Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano:

- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu;
- wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na obszarach o niższym reżimie ochronnym;

- wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich;
- wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni.

4.1.2. Strategia rozwoju kapitału społecznego (współdziałania, kultura, kreatywność) 2030

Strategia rozwoju kapitału społecznego (współdziałania, kultura, kreatywność) 2030, zwana dalej „SRKS" została przyjęta Uchwałą Nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r.
Głównym celem dokumentu jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja celu odbywa się przez wdrażanie kierunków interwencji zaplanowanych do realizacji w trzech zasadniczych obszarach, których kluczowe znaczenie znajduje również odzwierciedlenie w nowym podtytule SRKS: współdziałanie, kultura, kreatywność. Są to:

- obszar 1: Współdziałanie – społeczeństwo obywatelskie,
- obszar 2: Kultura – tożsamość i postawy obywatelskie,
- obszar 3: Kreatywność – potencjał kulturowy i kreatywny.

Cel główny SRKS realizowany będzie przez trzy cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne (tabela 4),
- Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich (tabela 5),
- Cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju (tabela 6).

Powyższe cele szczegółowe są ze sobą powiązane i przenikają się wzajemnie.

Tabela 4. Cel szczegółowy 1, priorytety oraz kierunki interwencji określone w „Strategii rozwoju kapitału społecznego (współdziałania, kultura, kreatywność) 2030"

Cel szczegółowy 1.	Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne
Priorytety	1.1. Usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami
Kierunki interwencji	1.1.1. Wzmocnienie i upowszechnienie mechanizmów dialogu i współpracy
	1.1.2. Wspieranie rozwoju partnerstwa i innych form współpracy w obszarze realizacji zadań publicznych
	1.1.3. Doskonalenie rozwiązań instytucjonalno-prawnych umożliwiających rozwój sektora obywatelskiego
Priorytety	1.2. Rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej

Kierunki interwencji	1.2.1. Wspieranie rozwoju organizacji obywatelskich działających w obszarze pożytku publicznego
	1.2.2. Zwiększanie aktywności i kompetencji obywateli przez wspieranie rozwoju wolontariatu, ruchu harcerskiego oraz uniwersytetów ludowych
	1.2.3. Budowanie kompetencji i postaw obywatelskich, patriotycznych i proobronnych
	1.2.4. Wspieranie rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej
	1.2.5. Przeciwdziałanie wykluczeniu przez edukację włączającą

opracowanie własne na podstawie „Strategii rozwoju kapitału społecznego (współdziałania, kultura, kreatywność) 2030"

Tabela 5. Cel szczegółowy 2, priorytety oraz kierunki interwencji określone w „Strategii rozwoju kapitału społecznego (współdziałania, kultura, kreatywność) 2030"

Cel szczegółowy 2.	Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich
Priorytety	2.1. Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze
	2.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dóbr kultury
	2.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury
	2.4. Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę
	2.5. Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą

opracowanie własne na podstawie „Strategii rozwoju kapitału społecznego (współdziałania, kultura, kreatywność) 2030"

Tabela 6. Cel szczegółowy 3, priorytety oraz kierunki interwencji określone w „Strategii rozwoju kapitału społecznego (współdziałania, kultura, kreatywność) 2030"

Cel szczegółowy 3.	Wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego kraju przez sektory kultury i kreatywne
Priorytety	3.1. Wzrost udziału sektorów kreatywnych w rozwoju gospodarczym kraju
Kierunki interwencji	3.1.1. Rozwój ekosystemu wsparcia sektorów kreatywnych na poziomie instytucjonalnym
	3.1.2. Budowanie sprzyjającego otoczenia prawno-biznesowego dla rozwoju branż kreatywnych
	3.1.3. Przyciąganie inwestycji zagranicznych oraz wsparcie eksportu polskich branż kreatywnych, a także wzmocnienie pozytywnego wizerunku kraju na arenie międzynarodowej przez polskie sektory kultury i kreatywne

Priorytety	3.2. Rozwój kompetencji zawodowych na potrzeby branż kreatywnych
Kierunki interwencji	3.2.1. Przygotowanie zawodowe kadr dla branż kreatywnych
	3.2.2. Wzmocnienie współpracy uczelni artystycznych z przedsiębiorcami
Priorytety	3.3.Wzmocnienie potencjału kreatywnego społeczeństwa
Kierunki interwencji	3.3.1. Budowanie świadomości społecznej w zakresie nowych mediów i wykorzystania nowych technologii w sektorach kreatywnych
	3.3.2. Rozwój infrastruktury edukacyjno-kulturalnej na rzecz budowania kompetencji kreatywnych

opracowanie własne na podstawie „Strategii rozwoju kapitału społecznego (współdziałania, kultura, kreatywność) 2030"

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla gminy Konstancin-Jeziorna wykazuje zgodność zarówno z programami o charakterze wojewódzkim jak i powiatowym, a w szczególności z następującymi programami strategicznymi i ich celami:

4.2.1. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego

Plan został uchwalony przez Sejmik Województwa Mazowieckiego Uchwałą nr 22/18.

W przyjętym dokumencie określono następujące działania w zakresie zachowania ciągłości dziedzictwa kulturowego i ochrony krajobrazów kulturowych (tabela 7):

Tabela 7. Działania w zakresie zachowania ciągłości dziedzictwa kulturowego i ochrony krajobrazów kulturowych, określone w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego", zatwierdzonym Uchwałą nr 22/18 z dnia 19.12.2018 r.

Zadanie 1.	Realizacja zadań wskazanych w wojewódzkim programie opieki nad zabytkami
Zadanie 2.	Zachowanie i kreowanie ładu przestrzennego, zachowanie walorów krajobrazu kulturowego oraz kształtowanie pasm przyrodniczo-kulturowych o znaczeniu regionalnym poprzez:
	1. Przeciwdziałanie negatywnym efektom urbanizacji i rurbanizacji;
	2. Wzmacnianie przestrzennych walorów obiektów oraz układów przestrzennych (w tym obiektów i obszarów poprzemysłowych) poprzez rewitalizację, restaurację oraz rekultywację
	3. Ochronę, rewitalizację i rewaloryzację obiektów i obszarów historycznych (zwłaszcza architektury drewnianej i poprzemysłowej, dworskiej, obronnej, dorobku nauki i techniki) w tym zabytków mających znaczenie symboliczne

	4. Odbudowę i rekonstrukcję dóbr należących do światowego i krajowego dziedzictwa po zniszczeniu w wyniku konfliktów zbrojnych lub katastrof spowodowanych zagrożeniami naturalnym
	5. Wykorzystanie sieci miast historycznych oraz atrakcji krajobrazowo-architektonicznych m.in. dla wyznaczania szlaków turystyki kulturowej;
	6. Tworzenie muzeów, w tym Stacji Muzeum 112, Muzeum Centralnego Okręgu Przemysłowego na terenie dawnej Fabryki Broni oraz Centrum Nauki im. T. Sołtyka w Radomiu,
	7. Ochronę regionów etnograficznych oraz krain historycznych, jako cennych i charakterystycznych krajobrazów kulturowych, również jako element współpracy oraz rozwoju powiązań z sąsiadującymi województwami

opracowanie własne na podstawie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego"

4.2.2. Program Opieki nad Zabytkami w województwie mazowieckim na lata 2026-2029

Program Opieki nad Zabytkami w województwie mazowieckim na lata 2026-2029 został przyjęty przez Sejmik Województwa Mazowieckiego uchwałą nr 211/25 z dnia 16 grudnia 2025 r.

Program stanowi uszczegółowienie dziedzinowe Strategii rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2030 Innowacyjne Mazowsze, zapisujące całość polityki opieki nad zabytkami samorządu województwa, jaka będzie realizowana do roku 2030 i dodatkowo wyznacza rezerwę programową zamierzeń co do opieki nad zabytkami przez kolejne dwa lata. Misją Programu w opracowanym dokumencie jest wsparcie świadome i inkluzywne współtworzenie dziedzictwa województwa mazowieckiego jako żywego procesu społecznego, opartego na dialogu, trosce o różnorodność pamięci i odpowiedzialnym korzystaniu z przeszłości w kształtowaniu wspólnej przyszłości.

Na podstawie diagnozy sytuacji dziedzictwa kulturowego, ochrony w województwie mazowieckim oraz ochrony i opieki zidentyfikowano kluczowe problemy:

- niewystarczająca świadomość wartości dziedzictwa wśród interesariuszy, niewłaściwe postawy interesariuszy wobec dziedzictwa,
- potrzeba dalszej optymalizacji dostępu właścicieli zabytków do środków finansowych na opiekę nad zabytkami i wiedzy fachowej,
- potrzeba kompleksowych działań w zakresie opieki nad zabytkami.

Program wyznacza kierunki działań samorządu w obszarze ochrony, zachowania i odpowiedzialnego wykorzystania dziedzictwa kulturowego regionu oraz określa ramy prowadzenia spójnej i długofalowej polityki opieki nad zabytkami w skali całego województwa.

Program jest zgodny z międzynarodowymi standardami ochrony dziedzictwa, w tym konwencjami UNESCO i ICOMOS oraz Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku „Innowacyjne Mazowsze". Uwzględnia podwójną rolę samorządu województwa – zarówno jako właściciela obiektów zabytkowych, jak i podmiotu odpowiedzialnego za realizację regionalnej polityki opieki nad dziedzictwem kulturowym. W dokumencie wyznaczono trzy obszary strategiczne działań: świadomość, pomoc i wsparcie oraz działanie, w ramach których realizowane będą przedsięwzięcia edukacyjne, promocyjne i ochronne (tabela 8).

Tabela 8. Obszary strategiczne oraz przedsięwzięcia ustalone w „Programie Opieki nad Zabytkami w województwie mazowieckim na lata 2026-2029"

Obszar strategiczny	Świadomość
Przedsięwzięcie A.1.	Mazowieckie Forum Dziedzictwa (MFD)
Przedsięwzięcie A.2.	Wokół drewna – konkurs dla właścicieli najlepiej zachowanych obiektów drewnianych z terenu województwa mazowieckiego
Przedsięwzięcie A.3.	Wokół drewna – program edukacyjny
Przedsięwzięcie A.4.	Dziedzictwo niematerialne – na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego
Przedsięwzięcie A.5.	Konkurs Renowacja Roku Zabytków Mazowsza
Przedsięwzięcie A.6.	Nasze zielone dziedzictwo – parki oczami młodych odkrywców i odkrywczyń
Przedsięwzięcie A.7.	Tożsamość lokalna – wartość unikalna
Obszar strategiczny	Pomoc i wsparcie
Przedsięwzięcie B.1.	Dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach zabytkowych
Przedsięwzięcie B.2.	Finansowanie prac przy obiektach zabytkowych, których właścicielem jest Samorząd Województwa Mazowieckiego
Przedsięwzięcie B.3.	Mazowiecki Laur dla Młodych Badaczy i Badaczek Dziedzictwa
Obszar strategiczny	Działanie
Przedsięwzięcie C.1.	Mazowiecki Szlak Tradycji

Przedsięwzięcie C.2.	Konkurs Dom w krajobrazie
Przedsięwzięcie C.3.	W krajobrazie
Przedsięwzięcie C.4.	Po co nam GEZ-y i POZ-Y?

opracowanie własne na podstawie „Programu Opieki nad Zabytkami w województwie mazowieckim na lata 2026-2029"

4.2.3. Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze została przyjęta Uchwałą Nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 r. Zapisy strategii powinny mieć wpływ na kształt przyszłego rozwoju poprzez określenie długookresowych procesów rozwojowych w regionie. Za cel główny przyjęto „Zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwały i zrównoważony przestrzennie rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska". Jego realizacja odbywać się będzie poprzez pięć celów strategicznych (tabela 9). Do każdego celu przypisane zostały kierunki działań z zaznaczeniem kierunków priorytetowych oraz działania. W obszarze „kultura i dziedzictwo" wskazano cel – „Mazowsze bogate kulturowo".

Tabela 9. Kierunki działań i działania ustalone w „Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze"

MAZOWSZE BOGATE KULTUROWO	
Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia	
Kierunki działań	Działania
20. Ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego	20.1. Wspieranie prac konserwatorskich (w tym restauratorskich, renowacyjnych, rewaloryzacyjnych), rewitalizacja obiektów i obszarów zabytkowych oraz kulturowych
	20.2. Adaptacja obiektów zabytkowych do nowych funkcji, w tym kulturalnych, turystycznych i społecznych
	20.3. Inwentaryzacja i digitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego
21. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, potencjału kulturowego	21.1. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej w oparciu o walory kulturowe i przyrodnicze
	21.2. Rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej

i turystycznego dla rozwoju gospodarczego i promocji województwa	21.3. Wspieranie rozwoju różnych form turystyki, produktów oraz wydarzeń turystycznych
	21.4. Wspieranie działalności stowarzyszeń i organizacji, w tym o znaczeniu międzynarodowym
	21.5. Ochrona, pielęgnowanie i promowanie spuścizny kulturowej (materialnej i niematerialnej), w tym podnoszenie świadomości kulturowej
	21.6. Kreowanie ośrodków i kształtowanie regionalnej tożsamości kulturowej
	21.7. Wspieranie i promocja różnorodności kulturowej
	21.8. Wspieranie przedsiębiorczości i współpracy w obszarze kultury, dziedzictwa kulturowego i turystyki
22. Upowszechnianie kultury i twórczości	22.1. Rozwój infrastruktury kultury, wydarzeń i projektów kulturalnych
	22.2. Wspieranie rozwoju edukacji kulturalnej i artystycznej
	22.3. Wspieranie rozwoju przemysłu kreatywnego
	22.4. Wzmacnianie uczestnictwa w kulturze, w tym poprzez technologię cyfrową (e-kultura, digitalizacja)
23. Kreowanie miast i wsi jako centrów aktywności kulturalnej i turystycznej	23.1. Wspieranie ośrodków miejskich i wiejskich w upowszechnianiu potencjału kultury wraz z rozwojem funkcji turystycznych
	23.2. Promowanie potencjału kulturowego Warszawy

opracowanie własne na podstawie „Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze”

4.2.4. Program opieki nad zabytkami Powiatu Piaseczyńskiego na lata 2025-2028

Powiat Piaseczyński w przyjętym Programie opieki nad zabytkami na lata 2025-2028 jawi się jako miejsce charakteryzujące się licznymi zabytkami architektury i urbanistyki, w tym również obiektami budownictwa małomiasteczkowego i wiejskiego, świadczących o ciekawej historii. Występują tu również placówki muzealne, biblioteki oraz gminne ośrodki kultury. Na tle całego powiatu gmina Konstancin-Jeziorna wyróżnia się największą liczbą obiektów ujętych w rejestrze zabytków. Główną ideą Programu opieki nad zabytkami Powiatu Piaseczyńskiego na lata 2025-2028 jest wyznaczenie kierunków działań pozwalających osiągnąć odczuwalną i akceptowaną społecznie poprawę w zakresie

stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie Powiatu Piaseczyńskiego.

W ramach uchwalonego Programu opieki nad zabytkami Powiatu Piaseczyńskiego na lata 2025-2028 zostały ustalone dwa priorytety:

- Priorytet I: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego:
- Priorytet II: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców:

Tabela 10. Działania do realizacji w ramach „Programu opieki nad zabytkami Powiatu Piaseczyńskiego na lata 2025-2028"

Priorytet I: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	
Kierunek działań	Działania
Kierunek 1: Zapewnienie warunków prawnych i organizacyjnych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie	1. Przyjęcie przez Radę Powiatu Programu Ochrony nad Zabytkami Powiatu Piaseczyńskiego oraz okresowe monitorowanie jego realizacji
	2. Weryfikacja obiektów wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków pod kątem zgodności ze stanem faktycznym
	3. Współpraca z gminami w zakresie weryfikacji gminnych ewidencji zabytków. Wdrażanie zapisów dokumentów programowych w odniesieniu do zabytków i krajobrazu kulturowego powiatu. Wsparcie gmin w zakresie opracowania gminnej ewidencji zabytków i jej aktualizacji
	4. Coroczna aktualizacja powiatowego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych
Kierunek 2: Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	1. Umieszczanie przez Starostę w uzgodnieniu z Konserwatorem Zabytków lub właściwym Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków na obiekcie zabytkowym nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków znaku informującego o tym, iż obiekt ten podlega ochronie
	2. Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością powiatu (w miarę potrzeb)

Priorytet II: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców	
Kierunek 1: Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym powiatu	1. Upowszechnianie wiedzy o zasobach kulturowych i przyrodniczych powiatu, a także o jego walorach turystycznych na stronie internetowej powiatu oraz w innych dostępnych środkach masowego przekazu
	2. Wydawanie materiałów, publikacji, folderów dotyczących zabytków w powiecie
Kierunek 2. Edukacja i popularyzowanie wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym powiatu	1. Organizacja imprez z zakresu kultury propagujących historie i tradycję o charakterze ponadgminnym
	2. Rozwijanie działalności edukacyjnej poprzez współdziałanie z samorządami, organizacjami pozarządowymi i instytucjami, popularyzującej ochronę zabytków
	3. Promowanie istniejących szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych przebiegających w pobliżu obiektów zabytkowych
	Propagowanie wśród mieszkańców prowadzenia działalności agroturystycznej połączonej ze zwiedzaniem regionu: przygotowywanie bazy potencjału turystycznego regionu, zawierającej m.in. listę: atrakcji turystycznych, miejsc wypoczynku i rekreacji, szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, kajakowych) miejsc pamięci, wydarzeń historycznych, zabytków, ciekawych obiektów architektonicznych i przyrodniczych przygotowanie bazy agroturystycznej, turystycznej i gastronomicznej, zawierającej spis produktów i potraw lokalnych

opracowanie własne na podstawie „Programu opieki nad zabytkami Powiatu Piaseczyńskiego na lata 2025-2028”

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Konstancin-Jeziorna jest zbieżny z działaniami związanymi z upowszechnianiem walorów turystycznych posiadanego zasobu zabytków.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami strategicznymi wykonanymi na poziomie gminy

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Konstancin-Jeziorna wykazuje zgodność z celami wszystkich gminnych dokumentów strategicznych: Aktualnie prowadzone są prace nad opracowaniem Strategii rozwoju gminy Konstancin-Jeziorna 2040+.

5.1.1. Projekt Strategii Rozwoju Gminy Konstancin-Jeziorna 2040+

W wyłożonym projekcie strategii rozwoju gminy została ustalona wizja: Konstancin-Jeziorna – uzdrowiskowe miasto-ogród z silnymi sołectwami, tworzące przestrzeń przyjazną mieszkańcom, przedsiębiorcom i gościom, zrównoważone, dostępne i pełne możliwości rozwoju, dające powody, by wiązać z tym miejscem swoją przyszłość.

5.1.2. Program Rewitalizacji – Konstancin-Jeziorna 2020+

Powyższy dokument został przyjęty Uchwałą Nr 500/VII/32/2017 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 31 maja 2017 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr 416/VII/26/2016 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie przyjęcia Programu rewitalizacji – Konstancin-Jeziorna 2020+. Powyższy dokument jest spójnym programem gospodarczym mającym na celu wyprowadzenie ze stanu kryzysowego najbardziej zdegradowanych obszarów miasta poprzez kompleksowe przedsięwzięcia (uwzględniające aspekt społeczny, gospodarczy, przestrzenny, środowiskowy i kulturowy) skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany. Ten wieloletni plan działań tworzący ramy operacyjne i płaszczyznę koordynacji działań rewitalizacyjnych, opracowany został w oparciu o dokumenty strategiczno-programowe gminy ze szczególnym uwzględnieniem Strategii Rozwoju Gminy Konstancin-Jeziorna do roku 2020. W wyniku przeprowadzonej diagnozy w podziale na jednostki referencyjne gminy i delimitacji obszaru zdegradowanego, wyznaczono jako obszar rewitalizacji jednostkę Mirków. Wybrany obszar jest charakterystycznym miejscem ze względu na przemysłową historię, na którym koncentrują się obiekty zabytkowe (w tym układ budowlany i urbanistyczny osiedla robotniczego).

W wyniku przeprowadzenia analizy zjawisk kryzysowych i potencjałów ustalono misję rewitalizacji jako „Tworzenie warunków do rozwoju aktywności i wzmacniania więzi społecznych, pobudzanie przedsiębiorczości mieszkańców oraz włączania osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem z wykorzystaniem międzysektorowej współpracy bazującej na tradycji produkcji papieru i tożsamości

lokalnej.” Określona misja pozwoliła określić dwa cele, wokół których zostały skoncentrowane kierunki działań (tabela 11).

Tabela 11. Cele i kierunki działania „Programu rewitalizacji Konstancin-Jeziorna 2020+”

Cel 1	Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców
Kierunek działania	1. Włączenie społeczne osób wykluczonych oraz ograniczanie ubóstwa
	2. Wspieranie aktywności społecznej mieszkańców oraz inicjowanie działań międzysektorowych
	3. Pobudzanie i rozwijanie przedsiębiorczości mieszkańców
Cel 2	Stworzenie atrakcyjnych warunków do mieszkania
Kierunek działania	1. Kształtowanie estetycznej, funkcjonalnej i bezpiecznej przestrzeni publicznej oraz międzyblokowej
	2. Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych
	3. Ochrona oraz wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i tradycji lokalnych.

opracowanie własne na podstawie Programu rewitalizacji Konstancin-Jeziorna 2020+

Jak wynika z powyższej tabeli, jednym z przyjętych kierunków działań jest ochrona oraz wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i tradycji lokalnych. W ramach tego działania zdefiniowano projekt podstawowy nr 4 „Tradycje papiernicze naszą tożsamością lokalną – międzypokoleniowa aktywizacja mieszkańców Mirkowa”, obejmujący modernizację Muzeum Papiernictwa dawnej Królewskiej Fabryce Papieru w Konstancinie-Jeziornie (ul. Mirkowska 45) oraz stworzenie Muzeum Wycinanki Ludowej i Papiernictwa zlokalizowanego w Konstancińskim Domie Kultury (d. ul. Jaworskiego 18, obecnie ul. Anny Walentynowicz 18).

24 czerwca 2023 r. odbyło się oficjalne otwarcie Muzeum Wycinanki Polskiej, które powstało i jest prowadzone przez Konstanciński Dom Kultury. Na siedzibę wybrano Dom Ludowy w Mirkowie. Budynek powstał z inicjatywy i środków ówczesnego jej właściciela Edwarda Natansona oraz składek robotników. Budynek wyróżnia się piękną bryłą. Został zbudowany w 1908 r. według projektu Stefana Szyllera – wybitnego architekta i konserwatora zabytków, autora m.in. gmachu głównego Politechniki Warszawskiej, Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych i mostu Księcia Józefa Poniatowskiego. W trakcie prowadzonej przebudowy odtworzono między innymi pierwotny wygląd budynku wraz z oryginalnymi drzwiami i oknami. Wykonano również prace związane ze wzmocnieniem konstrukcji budynku, a cały obiekt przystosowano do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Całkowity koszt utworzenia Muzeum Wycinanki Polskiej to 5 696 405 zł, z czego 2 567 768,58 zł pochodziło z funduszy europejskich przekazanych z Regionalnego Programu Operacyjnego Mazowsza na rozwój dziedzictwa

kulturowego. Podstawą kolekcji są zbiory przekazane przez Antoniego Śledziewskiego. Muzeum Wycinanki w Konstancinie-Jeziornie posiada unikatową, jedną z największych publicznych kolekcji wycinanek w Europie**.** W sumie muzeum zgromadziło ponad 3,5 tys. eksponatów, z czego najstarsze mają prawie sto lat. W ramach inwestycji powstała sala wystawiennicza, konferencyjna, warsztatowa oraz pokoje biurowe. Multimedialna ekspozycja prezentująca wycinanki jest połączona z dziejami miasta. Oprócz stałej ekspozycji, w wyremontowanym budynku odbywają się okolicznościowe wystawy oraz warsztaty, propagujące sztukę wycinanek. Program jest skierowany zarówno do dorosłych, jak do młodzieży i dzieci.

5.1.3. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Konstancin-Jeziorna oraz plan ogólny

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego to podstawowy dokument planistyczny szczebla lokalnego, opisujący stan zagospodarowania przestrzeni oraz definiujący kierunki realizowania polityki przestrzennej gminy. Studium nie jest aktem prawa miejscowego, jednak stanowi merytoryczną podstawę dla sporządzenia i uchwalenia planów miejscowych.

W uchwalonym w 1999 r. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Konstancin-Jeziorna przedstawiono uwarunkowania kulturowe. Jednakże sporządzone uwarunkowania noszą znamiona nieaktualności w zakresie kompletności i poprawności wyznaczenia zasobu dziedzictwa kulturowego i zabytków, co wynika z daty uchwalenia dokumentu.

Ustawą z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1688), która weszła w życie 24 września 2023 r., dokonano reformy systemu planowania przestrzennego. Jedna z najważniejszych zmian polega na zastąpieniu dotychczasowych studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego nowym rodzajem aktu planowania przestrzennego, tj. planem ogólnym gminy. W hierarchii dokumentów planistycznych plan ogólny stoi ponad miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego i jest wykonywany dla obszaru całej gminy. Jest obowiązkowym aktem prawa miejscowego, którego ustalenia są wiążące dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz decyzji o warunkach zabudowy. Nieuchwalenie tego dokumentu po 1 lipca 2026 roku uniemożliwi uchwalanie nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i wydawanie decyzji o warunkach zabudowy, co spowoduje paraliż planistyczny.
W planie ogólnym będą musiały znaleźć się dwa obligatoryjne elementy, tj.: strefy planistyczne oraz gminne standardy urbanistyczne. Gmina będzie mogła ponadto fakultatywnie określić obszary uzupełnienia zabudowy oraz obszary zabudowy śródmiejskiej.

Plan ogólny dla gminy Konstancin-Jeziorna opracowywany jest na podstawie uchwały nr 751/VIII/60/2023 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 25 października 2023 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego gminy Konstancin-Jeziorna. Obecnie dokument jest na etapie przygotowania projektu.

Zatem w świetle przeprowadzonych analiz, w celu kontynuowania spójnej i zrównoważonej polityki przestrzennej gminy Konstancin-Jeziorna, kluczowym jest uchwalenie planu ogólnego przy uwzględnieniu m.in. zabytków objętych formami ochrony, o których mowa w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami lub ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków lub gminnej ewidencji zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

5.1.4. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego stanowią podstawę planowania przestrzennego. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wraz z aktami prawnymi określa procedurę sporządzania i zakres merytoryczny miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Stosownie do art. 15 ust. 2 pkt 4 Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2026 r. poz. 538) w planie miejscowym określa się obowiązkowo zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej.

Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dotyczy nie tylko konkretnych obiektów i obszarów zabytkowych, lecz także wszelkich aspektów zagospodarowania przestrzennego ustalanego w planie dla całego obszaru opracowania. W planie miejscowym uwzględnia się również zabytki archeologiczne, które muszą być uwzględnione w decyzjach o warunkach zabudowy oraz w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Na dzień 24 marca 2026 r. na terenie miasta i gminy Konstancin-Jeziorna obowiązują 106 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz 16 zmian miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (tab. 12), obejmujących powierzchnię 69,5 km^2, co stanowi prawie 90% powierzchni gminy. Szczegóły dotyczące miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego znajdują się na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej w zakładce Planowanie przestrzenne.

Dokonując analizy sytuacji planistycznej w obszarze gminy Konstancin-Jeziorna należy uznać za dobrą, gdyż około 90 % powierzchni gminy posiada obowiązujące plany zagospodarowania przestrzennego. Zatem zagospodarowanie poszczególnych terenów objętych ochroną prawną następuje na podstawie

miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Jednakże należy zwrócić uwagę, że część obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego stała się nieaktualna w zakresie kompletności i poprawności wyznaczenia zasobu dziedzictwa kulturowego i zabytków. Najczęstsze rozbieżności występują pomiędzy zasobem wykazanym w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego a aktualnym stanem zabytków zawartym w Gminnej Ewidencji Zabytków. Jest to proces nieunikniony, gdyż Gminna Ewidencja Zabytków podlega zmianom. Należy więc mieć na uwadze dokonanie stosownych zmian miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w celu zaktualizowania wyżej wymienionego.

Według stanu na dzień 25 marca 2026 r. w Urzędzie Miasta i Gminy Konstancin-Jeziorna prowadzone są procedury planistyczne dotyczące 84 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Jak wykazano w tabeli nr 12, większość miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wymagających aktualizacji w zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej jest aktualnie zmieniana.

Jak zaznaczono w „Analizie zmian w zagospodarowaniu przestrzennym Gminy Konstancin-Jeziorna w latach 2018-2023”, przyjętej przez Radę Miejska Konstancin-Jeziorna uchwałą Nr 749/VIII/60/2023 z dnia 25 października 2025 r.: „W świetle przeprowadzonych analiz w perspektywie najbliższych lat, należy przede wszystkim dążyć do pokrycia planami miejscowymi obszarów nieposiadających obowiązujących planów miejscowych oraz do aktualizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla sołectw położonych w Dolinie Wisły. Urbanizacja tych obszarów w oparciu o wydawane decyzje o warunkach zabudowy stanowi poważne zagrożenie dla ładu przestrzennego i niesie ze sobą ryzyko powstawania wadliwych struktur funkcjonalno-przestrzennych. Następnie należy sukcesywnie uchwalać pozostałe plany miejscowe, które są w trakcie opracowania, przyjmując jako zasadę w ustalaniu kolejności ich opracowywania cel i oczekiwane korzyści z ich uchwalenia. Priorytetowo powinno traktować się plany niezbędne do realizacji inwestycji celu publicznego oraz inwestycji realizowanych przez prywatnych inwestorów jednak niosących bezpośrednie korzyści dla ogółu mieszkańców (nowe miejsca pracy, mieszkania, ważne usługi). W dalszej kolejności należy zakończyć procedury realizujące interes prywatny, gdzie występuje pewna koncentracja celów oraz przewidywanych korzyści, a następnie te, które przyczyniają się do realizacji jednostkowych prywatnych interesów. W przypadku uchwalenia wszystkich planów miejscowych, wobec których rozpoczęto procedurę planistyczną na dzień 18.07.2023 r., pokrycie planami w Gminie Konstancin-Jeziorna wyniesie 100%. W związku z tym dalszy harmonogram przystępowania do sporządzenia planów miejscowych, będzie tworzony na bieżąco dla wybranych terenów wymagających aktualizacji zapisów obowiązujących planów miejscowych, w odpowiedzi na zmieniające się potrzeby oraz interesy Gminy i mieszkańców, a także w przypadku gdy konieczność zmiany planu wystąpi w związku ze

zmianą przepisów prawa, czego nie da się przewidzieć w wieloletnim programie sporządzania planów miejscowych.”

Należy mieć nadzieje, że plany miejscowe, które są nieaktualne w zakresie zasobu dziedzictwa kulturowego i zabytków będą sukcesywnie zmienione i zostaną zastąpione przez nowe plany zagospodarowania przestrzennego uwzględniające ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.

Tabela 12. Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Konstancin-Jeziorna

L.p.	Nazwa planu	Uchwalenie planu przez radę miejską	Data i miejsce publikacji	Plany wymagające aktualizacji
1.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sołectwa Parcela	Uchwała Nr 186/II/30/96 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 8 lipca 1996 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 41 z dnia 4 grudnia 1996 r. , poz. 444	-
	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego sołectwa Parcela	Uchwała Nr 181/III/27/2000 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 12 października 2000 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 145 z dnia 30 listopada 2000 r. , poz. 1359	-
	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego sołectwa Parcela	Uchwała Nr 399/IV/33/2009 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 28 września 2009 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 216 z dnia 23 grudnia 2009 r. , poz. 6892	-
2.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów wsi Bielawa	Uchwała Nr 360/II/56/98 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 18 czerwca 1998 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 42 z dnia 4 sierpnia 1998 r. , poz. 138	Plan wymaga aktualizacji w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków. Aktualnie trwają prace nad zmianą tego planu.
3.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów wsi Kawęczynek-Borowina	Uchwała Nr 361/II/56/98 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 18 czerwca 1998 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa	-

			Mazowieckiego Nr 139 z dnia 21 listopada 2000 r. , poz. 1328	
4.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów wsi Obory gmina Konstancin - Jeziorna tzw. "Pola Oborskie"	Uchwała Nr 320/III/45/2002 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 6 maja 2002 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 153 z dnia 16 czerwca 2002 r. , poz. 3359	-
5.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gruntów osiedla Mirków i terenów przyległych	Uchwała Nr 413/III/51/2002 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 24 września 2002 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 268 z dnia 15 października 2002 r. , poz. 6922	Plan wymaga aktualizacji w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków. Aktualnie trwają prace nad zmianą tego planu. Dla części terenu został uchwalony miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ewid. 10/1 z obrębu 02-01 (numer 103).
	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gruntów osiedla Mirków i terenów przyległych	Uchwała Nr 152/VI/17/2011 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 29 listopada 2011 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 26 stycznia 2012 r. , poz. 646	
6.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gruntów terenu Klarysewa Wschodniego	Uchwała Nr 44/IV/5/2003 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 29 kwietnia 2003 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 185 z dnia 10 lipca 2003 r. , poz. 4658	-

7.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Cegielni Chylickiej	Uchwała Nr 110/IV/8/2003 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 22 września 2003 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 297 z dnia 25 listopada 2003 r. , poz. 7860	Plan wymaga aktualizacji w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków. Aktualnie dla części terenu trwają prace nad zmianą tego planu.
8.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Starego Wierzbna	Uchwała NR 111/IV/8/2003 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 22 września 2003 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 297 z dnia 25 listopada 2003 r. , poz. 7861	-
9.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gruntów terenu „Chylice-Letnisko”	Uchwała Nr 179/IV/13/2004 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 28 kwietnia 2004 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 173 z dnia 14 lipca 2004 r. , poz. 4488	Plan wymaga aktualizacji w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków. Aktualnie dla części terenu trwają prace nad zmianą tego planu.
10.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru Skolimowa północno-zachodniego – I etap	Uchwała Nr 326/IV/21/2005 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 25 kwietnia 2005 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 162 z dnia 11 lipca 2005 r. , poz. 5141	Plan wymaga aktualizacji w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków.

11.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów wsi Czarnów	Uchwała Nr 408/IV/24/2005 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 18 sierpnia 2005 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 251 z dnia 15 listopada 2005 r. , poz. 8225	-
12.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Osiedla Grapa i terenów przyległych	Uchwała NR 435/IV/27/2005 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 17 października 2005 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 282 z dnia 22 grudnia 2005 r. , poz. 10685	Plan wymaga aktualizacji w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków.
	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gruntów Osiedla Grapa i terenów przyległych - dla działki o nr ew. 69 z obrębu 03-12 w Konstancinie-Jeziornie	Uchwała nr 384/VIII/28/2021 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 30 czerwca 2021 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 27 sierpnia 2021 r. poz. 7514	
13.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gruntów terenu Klarysewa Zachodniego, Podskarpia, Skolimowa C - I etap	Uchwała Nr 436/IV/27/2005 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 17 października 2005 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 282 z dnia 22 grudnia 2005 r. , poz. 10686	-
	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gruntów terenu Klarysewa Zachodniego, Podskarpia, Skolimowa „C” – 1 etap.	Uchwała nr 322/VII/21/2016 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 29 czerwca 2016 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z 9 sierpnia 2016 r. poz. 7387	-

14.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Kawęczynek	Uchwała Nr 492/IV/31/2006 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 27 lutego 2006 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 134 z dnia 13 lipca 2006 r. , poz. 4395	-
	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Kawęczynek	Uchwała Nr 623/VI/47/2014 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 10 września 2014 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 13 lipca 2006 r. , poz. 1417	-
15.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sołectwa Ciszyca	Uchwała Nr 524/IV/33/2006 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 28 kwietnia 2006 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 163 z dnia 19 sierpnia 2006 r. , poz. 6451	-
16.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obwodnicy drogi nr 724 wraz z terenami przyległymi	Uchwała Nr 538/IV/34/2006 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 23 maja 2006 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 178 z dnia 6 września 2006 r. , poz. 6941	-
17.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Nowego Wierzbna	Uchwała NR 539/IV/34/2006 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 23 maja 2006 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 163 z dnia 19 sierpnia 2006 r. , poz. 6450	-
18.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla	Uchwała NR 549/IV/35/2006 Rady Miejskiej Konstancin-	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa	-

	Mirków i terenów przyległych dla części działki o nr ew. 7/25 z obrębu 02-02	Jeziorna z dnia 26 czerwca 2006 r.	Mazowieckiego Nr 178 z dnia 6 września 2006 r. , poz. 6942	
19.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sołectwa Opacz	Uchwała Nr 583/IV/38/2006 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 2 października 2006 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 265 z dnia 20 grudnia 2006 r. , poz. 10453	-
20.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sołectwa Turowice	Uchwała NR 28/V/3/2007 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 29 stycznia 2007 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 65 z dnia 2 kwietnia 2007 r. , poz. 1473	-
	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego sołectwa Turowice	Uchwała Nr 522/VI/41/2014 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 12.02.2014 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 27 marca 2014 r. poz. 3022	
21.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sołectwa Bielawa część północna i wschodnia	Uchwała Nr 47/V/4/2007 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 1 marca 2007 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 127 z dnia 6 lipca 2007 r. , poz. 3337	-
22.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sołectwa Obórki	Uchwała Nr 151/V/12/2008 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 28 stycznia 2008 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 95 z dnia 10 czerwca 2008 r. , poz. 3381	-

23.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sołectwa Dębówka	Uchwała Nr 164/V/13/2008 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 25 lutego 2008 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 121 z dnia 20 lipca 2008 r. , poz. 4289	-
24.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Słomczyna Wschodniego	Uchwała Nr 216/V/15/2008 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 28 kwietnia 2008 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 165 z dnia 29 września 2008 r. , poz. 5878	-
25.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gruntów Obór i Łyczyna	Uchwała Nr 228/V/16/2008 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 5 czerwca 2008 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 165 z dnia 29 września 2008 r. , poz. 5879	-
26.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sołectwa Habdzin	Uchwała Nr 246/V/17/2008 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 8 września 2008 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 211 z dnia 6 grudnia 2008 r. , poz. 8432	-
27.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sołectwa Gassy	Uchwała Nr 264/V/20/2008 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 13 października 2008 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 221 z dnia 31 grudnia 2008 r. , poz. 9811	-

	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego sołectwa Gassy	Uchwała Nr 547/VI/43/2014 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 26 marca 2014 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 21 maja 2014 r. , poz. 5168.	-
28.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sołectwa Kierszek	Uchwała Nr 287/V/22/2008 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 15 grudnia 2008 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 97 z dnia 23 czerwca 2009 r. , poz. 2710	-
	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego sołectwa Kierszek	Uchwała Nr 622/VI/47/2014 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 10 września 2014 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 8 grudnia 2014 r. , poz. 11257	
29.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sołectwa Piaski	Uchwała Nr 279/V/21/2008 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 17 listopada 2008 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 97 z dnia 23 czerwca 2009 r. , poz. 2709	-
30.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla i zespołu pałacowo-parkowego w Oborach	Uchwała Nr 305/V/23/2009 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 16 stycznia 2009 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 97 z dnia 23 czerwca 2009 r. , poz. 2711	Plan wymaga aktualizacji w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, Aktualnie trwają prace nad zmianą tego planu. Dla części terenu został uchwalony
	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla	Uchwała Nr 394/VI/32/2013 Rady Miejskiej Konstancin-	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa	

	i zespołu pałacowo-parkowego w Oborach, zatwierdzonego uchwałą Nr 305/V/23/2009 z dnia 11 kwietnia 2013 r.	Jeziorna z dnia 11 kwietnia 2013 r.	Mazowieckiego z dnia 4 czerwca 2013 r. poz. 6287	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ew. 4/158 z obrębu 00-16 Obory (numer 104).
31.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów wsi Kawęczynek-Borowina	Uchwała Nr 322/V/25/2009 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 2 marca 2009 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 112 z dnia 15 lipca 2009 r., poz. 3212	-
32	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sołectwa Okrzeszyn	Uchwała Nr 483/V/44/2010 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 14 czerwca 2010 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 182 z dnia 26 października 2010 r., poz. 4821	-
	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego sołectwa Okrzeszyn	Uchwała Nr 325/VI/30/2013 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 24 stycznia 2013 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 11 marca 2013 r., poz. 2884	-
33.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sołectwa Czernidła	Uchwała Nr 57/VI/9/2011 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 28 kwietnia 2011 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr. 133 z dnia 27 lipca 2011 r., poz. 4242	-

	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego sołectwa Czernidła	Uchwała Nr 604/VI/45/2014 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 11 czerwca 2014 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 30 lipca 2014 r., poz. 7351	-
	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego sołectwa Czernidła	Uchwała Nr 95/VIII/7/2019 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 28 maja 2019 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 11 lipca 2019 r., poz. 8722.	-
34.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego strefy „A" uzdrowiska i terenów przyległych – ETAP I	Uchwała Nr 95/VI/11/2011 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 14 czerwca 2011 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr.157 z dnia 30 sierpnia 2011 r. , poz. 4980	Plan wymaga aktualizacji w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków. Dla części terenu opracowywane są nowe miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.
	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego strefy „A" uzdrowiska i terenów przyległych – etap I – dla działki o nr ew. 35 z obrębu 03-06	Uchwała Nr 404/VI/33/2013 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 15 maja 2013 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 8 lipca 2013 r., poz. 7620	
	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego strefy „A" uzdrowiska i terenów przyległych – etap I – dla działek o nr ew. 8/1, 8/2, 8/3 i 8/4 z obrębu 03-22 w Konstancin-Jeziorna.	Uchwała Nr 453/VII/27/2017 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 8 lutego 2017 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 31 maja 2017 r., poz. 5058	

	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego strefy „A” uzdrowiska i terenów przyległych – etap I – dla działki o nr ew. 22 z obrębu 03-10 w Konstancinie-Jeziornie	Uchwała nr 812/VIII/68/2024 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 17 kwietnia 2024 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 23 kwietnia 2024 r., poz. 4617	
35.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Konstancin-Jeziorna – etap I	Uchwała Nr 99/VI/12/2011 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 29 czerwca 2011 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr. 181 z dnia 4 października 2011 r. poz. 5589	-
36.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ew. 96/1, 96/2, 96/3, 96/4, 96/5 i 96/6 z obrębu Habdzin gm. Konstancin-Jeziorna.	Uchwała Nr 405/VI/33/2013 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 15 maja 2013 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 8 lipca 2013 r., poz. 7621	-
37.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ew. 16, 17, 18, 19, 20, 21 i 22 z obrębu 03-05 w Konstancinie-Jeziornie	Uchwała Nr 437/VI/36/2013 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 12 września 2013 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 30 września 2013 r., poz. 9868	-
38.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ew. 32/5 z obrębu Obory gm. Konstancin-Jeziorna.	Uchwała Nr 521/VI/41/2014 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 12 lutego 2014 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 27 marca 2014 r. poz. 3021	-

39.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla rejonu ulic: Górna, Kozia, Niska, Stawowa, Szkolna i Zaułek	Uchwała Nr 567/VI/44/2014 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 21 maja 2014 r.	opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 11 lipca 2014 r. poz. 6750	-
40.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Lasów Chojnowsko-Oborskich i terenów przyległych	Uchwała Nr 568/VI/44/2014 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 21 maja 2014 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 24 lipca 2014 r. poz. 7081	-
41.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sołectwa Łęg – etap 1	Uchwała Nr 607/VI/45/2014 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 11 czerwca 2014 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 30 lipca 2014 r. , poz. 7352	-
42.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sołectwa Borowina i terenów przyległych – etap 1	Uchwała Nr 609/VI/45/2014 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 11 czerwca 2014 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 27 sierpnia 2014 r., poz. 8096	-
43.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ew. 7/1 i 7/2 z obrębu 03-05 w Konstancinie-Jeziornie	Uchwała Nr 12/VII/3/2014 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 29 grudnia 2014 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 8 kwietnia 2015 r. poz. 3186	-

44.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ew. 12/1, 12/2, 14/1 i 14/2 z obrębu 03-10, położnych w mieście Konstancin-Jeziorna.	Uchwała Nr 236/VII/18/2016 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 24 lutego 2016 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 21 kwietnia 2016 r. poz. 3954	-
45.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ew. 87/2 z obrębu 0004 (Czarnów) gm. Konstancin-Jeziorna..	Uchwała Nr 260/VII/19/2016 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 13 kwietnia 2016 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 14 czerwca 2016 r. poz. 5340	-
46.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ew. 137/7, 137/8 i 138/1 z obrębu 0004 (Czarnów) gm. Konstancin-Jeziorna	Uchwała Nr 261/VII/19/2016 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 13 kwietnia 2016 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 14 czerwca 2016 r. poz. 5341	-
47.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ew. 182, 183/5 i 183/6 z obrębu 0004 (Czarnów) gm. Konstancin-Jeziorna	Uchwała Nr 262/VII/19/2016 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 13 kwietnia 2016 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 14 czerwca 2016 r. poz. 5342	-

48.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ew. 62/1 i 62/2 z obrębu 03-12 w Konstancinie-Jeziornie.	Uchwała Nr 300/VII/20/2016 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 1 czerwca 2016 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 9 sierpnia 2016 r. poz. 7385	-
49.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ew. 52/1, 52/2, 64/23 i 64/24 z obrębu 01-06 w Konstancinie-Jeziornie.	Uchwała Nr 323/VII/21/2016 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 29 czerwca 2016 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 9 sierpnia 2016 r. poz. 7388	-
51.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla Nowe Wierzbno - rejon ulicy Granicznej (m. Konstancin-Jeziorna)	Uchwała nr 493/VII/31/2017 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 26 kwietnia 2017 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 28 czerwca 2017 r. poz. 5625	-
52.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla rejonu „Hugonówki” w Konstancinie-Jeziornie	Uchwała nr 494/VII/31/2017 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 26 kwietnia 2017 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 28 czerwca 2017 r. poz. 5626	-
53.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru północno-	Uchwała nr 495/VII/31/2017 Rady Miejskiej	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa	-

	zachodniej części miasta Konstancin-Jeziorna – etap 1	Konstancin-Jeziorna z dnia 26 kwietnia 2017 r.	Mazowieckiego z dnia 28 czerwca 2017 r. poz. 5627	
54.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ew. 15/13, 15/17 i 15/18 z obrębu 0010 (Kawęczynek-Borowina) w gminie Konstancin-Jeziorna.	Uchwała nr 499/VII/32/2017 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 31 maja 2017 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 11 lipca 2017 r. poz. 6027	-
55.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla Mirków i terenów przyległych - część wschodnia - etap 1	Uchwała nr 531/VII/34/2017 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 28 czerwca 2017 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 30 sierpnia 2017 r. poz. 7097	-
56.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ew. 53 z obrębu 01-28 w mieście Konstancin-Jeziorna	Uchwała nr 529/VII/34/2017 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 28 czerwca 2017 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 30 sierpnia 2017 r. poz. 7096	-
57.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sołectwa Łęg – etap 2	Uchwała nr 640/VII/38/2017 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 25 października 2017 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 24 listopada 2017 r. poz. 10744	-

58.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sołectwa Kępa Okrzewska – etap 1	Uchwała nr 642/VII/38/2017 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 25 października 2017 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 24 listopada 2017 r. poz. 10746	-
59.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kawęczyna Zachodniego – etap 1	Uchwała nr 644/VII/38/2017 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 25 października 2017 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 24 listopada 2017 r. poz. 10747	-
60.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu Klarysew Gawroniec – etap 1.	Uchwała nr 666/VII/40/2017 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 22 listopada 2017 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 19 stycznia 2018 r. poz. 701	-
61.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ew. 27/1 oraz części działek o nr ew. 27/8 i 28/1 z obrębu 0015 (Obory-Łyczyn) w gminie Konstancin-Jeziorna	Uchwała Nr 801/VII/45/2018 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 6 czerwca 2018 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 25 lipca 2018 r. poz. 7326	-
62.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru północno-zachodniej części miasta Konstancin-Jeziorna – etap 5	Uchwała Nr 802/VII/45/2018 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 6 czerwca 2018 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 31 sierpnia 2018 r. poz. 8297	-

63.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów wsi Bielawa – część północno-zachodnia – etap 1.	Uchwała Nr 816/VII/46/2018 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 27 czerwca 2018 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 31 sierpnia 2018 r. poz. 8296	-
64.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki 30 z obrębu 03-06 w Konstancinie-Jeziornie	Uchwała Nr 816/VII/46/2018 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 27 czerwca 2018 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 19 lipca 2018 r. poz. 7326	-
65.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ew. 37 i 38 z obrębu 03-16 w Konstancinie-Jeziornie	Uchwała Nr 888/VII/49/2018 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 10 października 2018 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 8 listopada 2018 r. poz. 10824	-
66.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ew. 98/8, 98/11i 98/12 z obrębu 03-12 w Konstancinie-Jeziornie	Uchwała Nr 889/VII/49/2018 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 10 października 2018 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 8 listopada 2018 r. poz. 10825	-
67.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Konstancin-Jeziorna- etap 2	Uchwała Nr 29/VIII/4/2019 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 29 stycznia 2019 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 8 kwietnia 2019 r. poz. 4527	-
68.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru północno-	Uchwała nr 111/VIII/8/2019 Rady Miejskiej Konstancin-	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa	-

	zachodniej części miasta Konstancin-Jeziorna – etap 3	Jeziorna z dnia 25 czerwca 2019 r.	Mazowieckiego z dnia 7 sierpnia 2019 r. poz. 9628	
69.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu obejmującego obręb geodezyjny 03-32 w mieście Konstancin-Jeziorna – etap 2	Uchwała Nr 131/VIII/10/2019 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 11 września 2019 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 31 października 2019 r. poz. 12353	-
70.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ew. 121 z obrębu 03-13 w Konstancinie-Jeziornie	Uchwała Nr 145/VIII/11/2019 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 23 października 2019 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 10 grudnia 2019 r. poz. 14757	-
71.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ew. 53/31 z obrębu 03-16 położonej w Konstancinie-Jeziornie	Uchwała Nr 278/VIII/20/2020 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 16 września 2020 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 2 listopada 2020 r. poz. 10808	-
72.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu obejmującego obręb geodezyjny 03-32 w mieście Konstancin-Jeziorna – etap 1	Uchwała Nr 279/VIII/20/2020 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 16 września 2020 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 2 listopada 2020 r. poz. 10809	-
73.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru Skolimowa	Uchwała Nr 280/VIII/20/2020 Rady Miejskiej Konstancin-	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa	

	północnego – rejon ulic Kołobrzeskiej i Pułaskiego – etap 1	Jeziorna z dnia 16 września 2020 r.	Mazowieckiego z dnia 2 listopada 2020 r. poz. 10810	
74.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ew. 6/3 z obrębu 03-23 w Konstancinie-Jeziornie	Uchwala Nr 285/VIII/21/2020 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 28 października 2020 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 17 grudnia 2020 r. poz. 13020	-
75.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru północno-zachodniej części miasta Konstancin-Jeziorna – etap 2	Uchwała Nr 314/VIII/22/2020 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 16 grudnia 2020 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 11 lutego 2021 r. poz. 1098	-
76.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kawęczyna zachodniego – etap 2	Uchwała nr 341/VIII/25/2021 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 31 marca 2021 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 12 maja 2021 r. poz. 4330	-
77.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru północno-zachodniej części miasta Konstancin-Jeziorna – etap 4	Uchwała nr 353/VIII/26/2021 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 13 maja 2021 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 2 lipca 2021 r. poz. 5857	-

78.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ew. 54/9, 59/5, 57, 58, 104 i 105 z obrębu ewid. 0013 (Kierszek) gm. Konstancin-Jeziorna	Uchwała nr 387/VIII/29/2021 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 7 lipca 2021 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 2 września 2021 r. poz. 7661	-
79.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części działki o nr ewid. 10/54 z obrębu ewid. 02-02 w Konstancinie-Jeziornie	Uchwała 484/VIII/36/2022 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 23 lutego 2022 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 11 maja 2022 r. poz. 5476	-
80.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ew. 40 z obrębu 03-04 położonej w Konstancinie-Jeziornie	Uchwała 485/VIII/36/2022 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 23 lutego 2022 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 11 maja 2022 r. poz. 5477	-
81.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Skolimowa wschodniego	Uchwała nr 496/VIII/37/2022 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 30 marca 2022 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 11 maja 2022 r. poz. 5496	-
82.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centralnej części terenu wsi Bielawa – etap 1	Uchwała nr 522/VIII/39/2022 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 27 kwietnia 2022 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 17 czerwca 2022 r. poz. 6650	-

83.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru Skolimowa północnego – rejon ulic Kołobrzeskiej i Pułaskiego - etap 2	Uchwała nr 525/VIII/40/2022 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 25 maja 2022 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 7 lipca 2022 r. poz. 7330	-
84.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla miasta Konstancin-Jeziorna – rejon ul. Świetlicowej	Uchwała nr 549/VIII/42/2022 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 29 czerwca 2022 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 29 lipca 2022 r. poz. 8053	-
85.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ew. 95 z obrębu 03-02 w Konstancinie-Jeziornie	Uchwała nr 561/VIII/44/2022 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 7 września 2022 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 13 października 2022 r. poz. 10674	-
86.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ewid. 1159/10, 1159/11, 1159/12 z obrębu ewid. 00-01 Bielawa w gminie Konstancin-Jeziorna	Uchwała nr 562/VIII/44/2022 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 7 września 2022 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 13 października 2022 r. poz. 10675	-
87.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ewid. 15/15 z obrębu ewid. 0010 Kawęczynek-Borowina	Uchwała nr 563/VIII/44/2022 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 7 września 2022 r.	Opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 13 października 2022 r. poz. 10676	-

88.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru Słomczyna Zachodniego i terenów przyległych – etap 3	Uchwała nr 565/VIII/44/2022 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 7 września 2022 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 13 października 2022 r. poz. 10677	-
89.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ewid. 82/1 z obrębu ewid. 0007 Gassy w gminie Konstancin-Jeziorna	Uchwała Nr 578/VIII/44/2022 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 26 października 2022 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 7 grudnia 2022 r. poz. 13055	-
90.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części sołectwa Kawęczynek, gmina Konstancin-Jeziorna	Uchwała Nr 579/VIII/44/2022 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 26 października 2022 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 7 grudnia 2022 r. poz. 13056	-
91.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu Klarysew Gawroniec – etap1	Uchwała Nr 640VIII/53/2023 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 8 lutego 2023 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 28 kwietnia 2023 r. poz. 5194	-
92.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ew. 10/51 z obrębu 02-01 w Konstancinie-Jeziornie	Uchwała Nr 665VIII/54/2023 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 22 marca 2023 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 26 maja 2023 r. poz. 6454	-

93.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru Słomczyna Zachodniego i terenów przyległych – etap 4	Uchwała Nr 666/VIII/54/2023 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 22 marca 2023 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 2 czerwca 2023 r. poz. 6791	-
94.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru północno-zachodniej części miasta Konstancin-Jeziorna - etap 5	Uchwała Nr 728/VIII/58/2023 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 6 września 2023 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 8 listopada 2023 r., poz. 12069	-
95.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru Słomczyna Zachodniego i terenów przyległych – etap 1	Uchwała Nr 729/VIII/58/2023 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 6 września 2023 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 3 listopada 2023 r. poz. 11874	-
96.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sołectwa Czarnów – rejon ul. Skowronka	Uchwała nr 40/IX/5/2024 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 10 września 2024 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 21 listopada 2024 r. poz. 11288	-
97.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ewid. 177/63 z obrębu 00-04 Czarnów w gminie Konstancin-Jeziorna	Uchwała nr 41/IX/5/2024 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 10 września 2024 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 21 listopada 2024 r., poz. 11289	-

98.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sołectwa Czarnów – rejon ul. Wypoczynkowej	Uchwała nr 42/IX/5/2024 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 10 września 2024 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 21 listopada 2024 r., poz. 11290	-
99.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części działki o nr ewid. 186/3 z obrębu ewid. 0019 Opacz w gminie Konstancin-Jeziorna	Uchwała nr 66/IX/7/2024 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 22 października 2024 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 17 grudnia 2024 r., poz. 12951	-
100.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ewid. 122/1 z obrębu ewid. 00-17 Obórki w gminie Konstancin-Jeziorna	Uchwała nr 126/IX/12/2025 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 28 stycznia 2025 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 26 marca 2025 r., poz. 3051	-
101.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ew. 96/19, 96/20, 96/21, 96/23 i 96/24 z obrębu 00-10 (Kawęczynek-Borowina) w gminie Konstancin-Jeziorna	Uchwała nr 228/IX/17/2025 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 23 lipca 2025 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z 4 sierpnia 2025 r., poz. 7094	-
102.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego o dla działki o nr ewid. 67/3 z obrębu ewid. 0013 Kierszek w gminie Konstancin-Jeziorna	Uchwała nr 229/IX/17/2025 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 23 lipca 2025 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z 4 sierpnia 2025 r., poz. 7095	-

103.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ewid. 10/1 z obrębu 02-01 w Konstancinie-Jeziornie	Uchwała Nr 259/IX/21/2025 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 15 października 2025 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 30 października 2025 r. poz. 9058	-
104.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki 4/158 z obrębu 0016 (Obory) gm. Konstancin-Jeziorna	Uchwała Nr 260/IX/21/2025 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 15 października 2025 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 30 października 2025 r. poz. 9059	-
105.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ewid. 71/1 i 71/2 z obrębu ewid. 03-23 w Konstancinie-Jeziornie	Uchwała Nr 325/IX/28/2026 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 18 lutego 2026 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 5 marca 2026 r poz. 2192	
106.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ew. 51/6 i 83 z obrębu 03-09 w Konstancinie-Jeziornie	Uchwała Nr 326/IX/28/2026 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 18 lutego 2026 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 5 marca 2026 r poz. 2193	
107.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla Mirków i terenów przyległych – część zachodnia – etap 1	Uchwała Nr 327/IX/28/2026 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 18 lutego 2026 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 5 marca 2026 r poz. 2194	

108.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ew. 119/6, 119/7, 119/8, 119/9 z obrębu 01-26	Uchwała Nr 328/IX/28/2026 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 18 lutego 2026 r.	opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 5 marca 2026 r poz. 2195	

opracowanie własne (stan na dzień 24.03.2026 r.)

6. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

6.1. Zarys historii gminy Konstancina-Jeziorny

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie miasta i gminy Konstancin-Jeziorna wykazane w badaniach archeologicznych pochodzą z okresu paleolitu i neolitu (Dębówka, Czarnów, Kawęczynek). Ich największe skupiska występują w Bielawie i Kawęczynie, reprezentując pełny zakres chronologii dziejów. Najstarsze dostępne źródła pisane poparte wynikami badań w terenie dowodzą, że osadnictwo w okresie średniowiecza rozwijało się w dolinie Wisły. Przez teren dzisiejszej gminy Konstancin-Jeziorna przebiegał historyczny trakt handlowy z Warszawy do Czerska. Prawdopodobnie najstarszą miejscowością w okolicy był Cieciszew, gdzie już w XIII wieku istniała parafia. Średniowieczny rodowód mają także miejscowości Skolimów i Jeziorna.

6.2. Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy to niepowtarzalne, indywidualne oblicze miejsca, którego wizerunek jest syntezą elementów przyrody, klimatu i ukształtowania terenu oraz zachodzących na tym terenie procesów politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturowych, związanych z aktywnością człowieka.

Krajobraz kulturowy gminy Konstancin-Jeziorna typologicznie podzielić można następująco:

- układy dworsko-parkowe, folwarczne i ruralistyczne, kształtowane od XVII w. (Obory), XVIII w. (Łyczyn) oraz II poł. XIX w. (Turowice-Kawęczyn);
- papiernia i osada fabryczna: rozwijająca się od czwartego ćwierćwiecza XVIII w. zespół dwóch zakładów papierniczych spiętych kanałem oraz osiedla przyzakładowego dla robotników wznoszonego od lat 90. XIX w.;
- miejscowości uzdrowiskowe i letniskowe: Konstancin, Skolimów i Chylice, powstałe na przełomie XIX i XX w.;
- cmentarze,
- miejsca pamięci i wydarzeń historycznych,
- dziedzictwo niematerialne Urzecza.

6.3. Zabytki nieruchome

Zabytek nieruchomy to nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, będącą dziełem człowieka lub związana z jego działalnością i stanowiąca świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których

zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową (art. 3 pkt 2 ustawy z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

6.3.1. Układy dworsko-parkowe

- **Obory**

Początek założenia wiąże się z działalnością rodziny hrabiów Wielopolskich, dla których w latach 1681-1686 wzniesiono dwór według projektu Tylmana z Gameren oraz zaprojektowano ogród. W latach 1806-1945 zespół należał do hr. Potulickich. Wówczas przebudowano dwór oraz założono park i folwark. Przed 1945 r. w części rezydencjonalnej znajdowały się istniejące do dziś: dwór, oficyna, stajnie, domek ogrodnika i drugi budynek stajni oraz inne obecnie niezachowane budynki gospodarcze – kurnik i chlewnia. Do dworu wiedzie aleja wjazdowa prostopadła do drogi Konstancin-Słomczyn. Wjazd prowadzi przez bramę ujętą w dwie pary boniowanych słupów zwieńczonych obeliskami. Po południowej stronie alei ustawione są: dawna stajnia koni wyjazdowych i oficyna mieszkalna. Po przeciwnej stronie znajdują się pozostałe budynki gospodarcze. Budynki otacza park od północy i wschodu oraz ciąg stawów połączony kanałami. Za dworem i stawem od strony wschodniej znajduje się dawny browar, a od strony południowej zabudowania dawnego folwarku: spichlerz, gorzelnia, magazyn spirytusu oraz dwa domy dla pracowników, tak zwane ośmioraki. Przed 1945 r. w części folwarcznej istniały jeszcze inne budynki, m.in.: kuźnia, dom rządcy, trzeci budynek mieszkalny dla pracowników folwarku tzw. czworak, stajnia koni roboczych, magazyn i stodoła. Od 1948 roku w pałacu (dworze) działał Dom Pracy Twórczej im. Bolesława Prusa. W lipcu 2015 r. zapadł wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego, na mocy którego pałac został odzyskany przez spadkobierczynię Potulickich.

Na przełomie 2019/2020 roku pałac wraz z otaczającym terenem nabyła Fundacja Rodziny Staraków, która zamierza dokonać rewitalizacji pałacu oraz zabytkowych budynków towarzyszących: browaru, spichlerza, oficyny oraz stajni. Fundacja planuje przekształcić historyczny kompleks w miejsce służące celom publicznym – kulturalnym, edukacyjnym i usługowym. Planowana jest również budowa nowoczesnego muzeum, którego projekt opracowuje włoski architekt Renzo Piano – laureat prestiżowej Nagrody Pritzkera. W tym celu został przygotowany przez fundację Zintegrowany Plan Inwestycyjny. W ramach inwestycji głównej ma zostać dokonana adaptacja zabytkowych budynków historycznego założenia dworsko-folwarcznego w Oborach na cele kulturalno-edukacyjno-usługowe, rewitalizacja zabytkowego parku dworskiego oraz budowa nowego obiektu muzealnego na przyległym terenie wraz z zagospodarowaniem przestrzeni i obiektami uzupełniającymi. W celu adaptacji dawnego browaru na cele społeczne został sporządzony i uchwalony miejscowy plan

zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ew. 4/158 z obrębu 0016 (Obory) gm. Konstancin-Jeziorna. Planowana renowacja oraz przebudowa budynku dawnego Browaru wraz z niewielką rozbudową ma na celu przekształcenie obiektu na centrum wystawowo-eventowe.

- **Łyczyn**

Folwark istniał już w trzecim ćwierćwieczu XVIII w. i składał się z czterech budynków: chlewni, sernika, owczarni i stodoły. W końcu XIX w. należał do hr. Potulickich, właścicieli majątku Obory. W 1937 r. został sprzedany Plebańskiemu z Potyczy. Od 1945 do 1957 r. teren folwarku znajdował się na terenie Państwowych Gospodarstw Rolnych, później Rolniczego Zakładu Doświadczalnego w Oborach Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

Zespół dworsko-parkowy składa się z dworu – domu rządcy prawdopodobnie z końca XIX w. oraz pozostałości parku krajobrazowego z tego samego czasu. Stanowił jeden kompleks z folwarkiem. W 1930 r. majątek Łyczyn należał do hr. Józefa Potulickiego - syna Mieczysława, właściciela Obór. Dwór położony jest na północ od folwarku, z którym pierwotnie łączył się istniejącą do dziś boczną drogą (zachowane pozostałości bramy). Od strony głównej drogi Konstancin-Jeziorna – Góra Kalwaria do dworu prowadzi podjazd z gazonem. Po 1945 r. budynek został przebudowany na mieszkania pracowników Rolniczego Zakładu Doświadczalnego w Oborach.

Obecnie zespół składa się z 4 budynków, zgrupowanych wokół podwórza: stodoły, spichlerza (ze współcześnie nadbudowanym piętrem), obory (zbudowanej po 1945 r.) i budynku mieszkalnego, tzw. ośmioraka. Budynek znajduje się w rękach prywatnych, a jego przebudowa trwa.

- **Turowice-Kawęczyn**

Obecny zespół dworsko-parkowy istnieje w miejscu znacznie wcześniejszego ośrodka dworskiego. Pierwsze wzmianki o Kawęczynie pochodzą z XV w., kiedy był w posiadaniu sędziego ziemskiego czerskiego. Kolejnymi właścicielami dóbr kawęczyńskich byli Turowscy, Szymanowscy oraz Bełkowscy. Istotne zmiany w obrębie założenia, w tym przekomponowanie parku, dokonane zostało przez Apolinarego Szymborskiego, właściciela Kawęczyna w latach 1986-1906.

Zespół w Kawęczynie-Turowicach zachował w dużej części swój pierwotny układ i charakter oraz główne obiekty reprezentacyjno-mieszkalne. Stanowi przykład typowego, niewielkiego wiejskiego zespołu dworskiego z XIX w. uzupełnionego o murowany budynek neogotyckiego pawilonu parkowego (tzw. kaplicy) oraz znacznych rozmiarów park o bardzo malowniczym charakterze, z mostkami i stawami, decydujący o wysokich walorach artystycznych całego założenia. Drewniany dwór o tradycyjnej bryle i neoklasycystycznym detalu posiada oprawę w postaci romantyczno-

krajobrazowego parku, którego kompozycja wykorzystuje naturalne ukształtowanie terenu z licznymi jarami przecinającymi skarpę starorzecza Wisły. Teren parku jest w chwili obecnej silnie zaniedbany, a pierwotny układ kompozycyjny w znacznym stopniu zatarty. Wycięto część drzew przy jego zachodniej granicy, a dawne aleje i szpalery zachowano reliktowo; zlikwidowano dawny podjazd, usytuowany pomiędzy dworem a folwarkiem, a także jeden z czterech mostków. Aktualnie cały zespół dworsko-parkowy jest w bardzo złym stanie. Założenie wymaga przeprowadzenia natychmiastowych zabezpieczeń. Niestety od czasu uchwalenia poprzedniego Programu nie zostały przeprowadzone żadne działania zabezpieczające. Aktualnie trwają prace zmierzające do uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu Kawęczyn – część wschodnia obejmującego zespół dworsko-parkowy.

- **Papiernia**

Według źródeł historycznych już w 1730 roku nad rzeką Jeziorką istniał młyn, znajdujący się przy grobli, w miejscu obecnej Starej Papierni. Podobno oprócz mielenia zboża czerpano tam także papier, oznaczony inicjałami „A" i „K". Półtora kilometra w dół rzeki od pierwszego młyna powstał zakład papierniczy z wykorzystaniem części budynku kolejnego młyna (z połowy XVIII w.). Budynek powstał w 1775 roku z inicjatywy barona Jana Kurtza, który sprowadził maszyny do produkcji papieru z Wiednia i zatrudnił czeskiego mistrza papiernictwa. W 1778 r. budynki prowadziły dwa profile produkcji: część wykorzystywano jako młyn, a w części mielono zboże. W tej formie przejął je od Kurtza Fryderyk Thiess, właściciel składu materiałów piśmiennych w Warszawie. Inwestycje Thiessa doprowadziły zakład do statusu najbardziej wydajnej papierni na ziemiach polskich. Papiernia spłonęła w 1804 roku, a została odbudowana dopiero 7 lat później z inicjatywy Samuela Bruschkego. Poza papiernią Brushke wykupił również pierwotny młyn nad górną groblą i połączył oba zakłady w jeden zgodnie z nowoczesnymi wzorcami. W 1818 roku papiernię wykupił Józef Krzyczkowski. W 1819 roku spłonął zakład dolny, który został odbudowany w 1829 roku.

W 1830 roku, gdy Królewska Fabryka Papieru przeszła pod zarząd Banku Polskiego, nastąpiła rozbudowa i modernizacja istniejącego zakładu. Wtedy też sprowadzono z Anglii maszynę pozwalającą produkować papier „bez końca", uruchomioną w 1838 roku. Była to pierwsza maszyna papiernicza w Polsce. To właśnie na jej potrzeby Jan Jakub Gay zaprojektował nowe budynki górnej papierni, które przetrwały aż do 1984 roku, kiedy zostały strawione przez pożar. Okres wielkich inwestycji w papierni zakończył się zainstalowaniem w 1843 r. maszyny parowej oraz przeniesieniem maszyny do wyrobu papieru maszynowego do nowego budynku, wzniesionego na dokupionych terenach, położonych w kierunku Bielawy. Wkrótce później, w 1869 roku papiernia przeszła na własność Roeslerów, a w 1888 roku Akcyjnego Towarzystwa Mirkowskiej Fabryki Papieru. Fabrykę wyposażono w sprzęt

sprowadzony z młyna papierniczego w Mirkowie, od której pochodzi również nazwa dzielnicy. W 1901 r. papiernię zelektryfikowano oraz zainstalowano w oczyszczalni ścieków dodatkowe filtry.

Na terenie Jeziorny na początku XX w. nastąpił podział na część fabryczną i osobno wydzielone osiedle mieszkalne (z wyjątkiem trzech domów robotniczych starego osiedla założonego przez Bank Polski). Realizację zabudowy rozpoczęto w 1892 roku i w ciągu 17 lat wybudowano 9 budynków: pięć domów dla robotników, jeden dla inżynierów i urzędników, szkołę, ośrodek zdrowia z apteką oraz dom ludowy. Na południowym skraju osiedla nad kanałem w 1909 r. stanął kościół. Na obszarze osiedla znajdowały się ogródki działkowe oraz duże połacie terenów zielonych. Ważnym elementem układu urbanistycznego osiedla robotniczego „Mirków" jest park, stanowiący świadectwo podejścia ówczesnych właścicieli do kształtowania przestrzeni życia i wypoczynku osób pracujących w Fabryce Papieru.

Dzięki współwłaścicielowi fabryki, Edwardowi Natansonowi, pomiędzy zakładami górnym i dolnym został założony park oraz w 1902 roku została zbudowana letnia rezydencja w stylu angielskiego dworku wiejskiego.

I wojna światowa zatrzymała działanie fabryki, a jej odbudowywanie trwało 10 lat. Okres dwudziestolecia międzywojennego był dla fabryki czasem dostosowywania istniejącej infrastruktury do nowych wymogów technologicznych. Sprowadzono nowe maszyny i wybudowano bocznicę kolejową do Piaseczna. Fabryka nie ucierpiała w czasie II wojny światowej, więc po 1946 roku kontynuowano produkcję w znacjonalizowanym zakładzie Warszawskich Zakładach Papierniczych. W 1984 r. pożar w znacznym stopniu zniszczył najstarszy budynek górnej papierni. Zabytkowy obiekt starej fabryki nie został odbudowany po pożarze. W 1995 roku fabryka została sprywatyzowana. Udziały Warszawskich Zakładów Papierniczych znalazły się w Narodowych Funduszach Inwestycyjnych. W latach 1998-1999 fiński koncern Metsä Tissue wykupił udziały, ale zaprzestał produkcji już w 2012 roku. Zakłady będące symbolem przemysłowej chwały stały się cieniem dawnej świetności.

Najstarszy budynek górnej papierni pozostawał ruiną do października 2000 roku, kiedy nabył go Jan Wejchert z zamiarem odbudowy i adaptacji na centrum handlowo-usługowo-kulturalne. Realizacja według projektu architektów Andrzeja Bulandy i Włodzimierza Muchy stanowiła wyjątkową na terenie Polski adaptację zabytkowego zespołu przemysłowego do nowych funkcji. Od 2002 roku w budynkach pofabrycznych działa centrum handlowe „Stara Papiernia". Na działce sąsiadującej ze Starą Papiernią i osiedlem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej „Empire" trwa aktualnie rozbudowa centrum handlowego.

Na terenie dawnej papierni i osiedla fabrycznego zachował się zespół budynków:

- Zakład Górny z początku XIX wieku – wpisany do rejestru zabytków,
- kompleks fabryczny Zakładu Dolnego o złożonej strukturze chronologicznej (od połowy XVIII w. po lata 30. XX w.):
  - 14 obiektów wraz z otoczeniem zespołu budowlanego Papierni Dolnej – wpisane do rejestru zabytków,
  - 9 budynków osiedla fabrycznego znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków,
  - układ urbanistyczny osiedla robotniczego „Mirków" i zespół budowlany, wpisane do rejestru zabytków,
  - kościół wpisany do rejestru zabytków.

Na przełomie XX i XXI wieku letnia rezydencja Natansona wraz z parkiem uległa przekształceniom, które w dużej mierze zniszczyły jej wartości zabytkowe. Obecnie w Gminnej Ewidencji Zabytków znajduje się wyłącznie ogród.

W poprzednim Programie można było przeczytać, że „27 października 2021 r. odbyła się Komisja Ładu Przestrzennego i Spraw Komunalnych Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna, na której była prezentowana koncepcja zagospodarowania tego terenu przez potencjalnego inwestora firmę Arche". Od tamtego czasu nastąpiły zdecydowane zmiany. W 2022 roku firma Arche dokonała zakupu terenu pofabrycznego. Dla potrzeb realizacji tego przedsięwzięcia został sporządzony, a następnie uchwalony miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ewid. 10/1 z obrębu 02-01, przyjęty uchwałą nr 259/IX/21/2025 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z 15 października 2025 r. W 2025 roku zostały rozpoczęte prace budowlane przy obiektach zabytkowych dawnej Fabryki Papieru. Przedsięwzięcie wpisuje się w szeroko zakrojoną rewitalizację terenów poprzemysłowych, które po latach otrzyma nowe życie. Hotel w Konstancinie będzie jednym z największych i najbardziej ambitnych obiektów w portfolio Arche - zarówno pod względem skali, jak i zakresu funkcji. Planowana jest również adaptacja części obiektu na funkcje biurowe, kulturalne i edukacyjne — m.in. salę kinową i teatralną. Całość ma pełnić rolę nowego centrum aktywności mieszkańców Konstancina i okolic. Grupa Arche podkreśla, że inwestycja ma łączyć historyczny charakter miejsca z nowoczesną, wielofunkcyjną przestrzenią o wysokiej dostępności. W projekcie przewidziano również lokale usługowe i miejsca dla rzemieślników.

Ponadto na mocy dwóch decyzji Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do rejestru zabytków wpisano kolejne obiekty pofabryczne: dwa osadniki, tzw. Stożki Arledtera, stanowiące element ciągu technologicznego dawnej Fabryki Papieru oraz budynek dawnej ścieralni.

- **Konstancin, Skolimów, Chylice**

Rzadko udaje się podać dokładną datę powstania miasta. W przypadku Konstancina jest to rok 1897, kiedy hrabia Witold Skórzewski oraz hrabia Władysław Mielżyński (obaj spokrewnieni z właścicielami majątku Obory) podjęli się budowy podwarszawskiego letniska. W szybkim tempie dokonali parcelacji gruntów leśnych położonych na wysokiej skarpie pradoliny Wisły. Teren podzielono na 261 dużych działek o powierzchni 10 tys. łokci, czyli około 3300 m^2. Na potrzeby przyszłych działek wytyczono szerokie ulice. Podziały objęły teren ograniczony od zachodu ul. Graniczną (granica z sąsiednim majątkiem rodziny Prekerów), od północy rzeką Jeziorką, od południa linią przebiegającą pomiędzy dzisiejszymi ulicami Gąsiorowskiego i Piasta. Wschodnia granica przebiegała skrajem lasu wzdłuż dzisiejszej ul. Sobieskiego, a na wysokości ul. Czereśniowej dochodziła do skarpy pradoliny Wisły i wzdłuż skarpy do Jeziorki. Plan parcelacyjny sporządził geometra Kazimierz Madaliński. Osadę nazwano Konstancyą od imienia matki Witolda Skórzewskiego; w późniejszych latach nazwę zmieniono na Konstancja, a następnie Konstancin.

Założyciele miasta zadbali o dostępność materiałów budowlanych, wznosząc w Oborach cegielnię i budując bocznicę wąskotorową łączącą ją z kolejką Grójecką. Pomyślano również o wodociągach, kanalizacji i brukowanych ulicach, oraz o stosownej reklamie inwestycji. Wydzielono tereny, które miały pozostać na zawsze własnością towarzystwa i przeznaczono je między innymi pod budowę kasyna, hotelu, dworca kolejowego i stacji elektrycznej. W 1899 roku urządzono Park Zakładowy, w którym został wybudowany hotel o nazwie Casino.

W lutym 1900 roku zatwierdzono statut spółki Towarzystwo Akcyjne Ulepszonych Miejscowości Letniczych. Jego przedstawiciele zadbali o ład przestrzenny na wydzielonych działkach, ustalając zasady realizacji zabudowy. Każdy nabywca parceli przy podpisaniu kontraktu musiał zobowiązać się do przestrzegania następujących przepisów:

- plan budowy i oparkowania musiał być zatwierdzony przez Zarząd Towarzystwa,
- na parceli można było zrealizować wyłącznie jedną willę z aneksami,
- willa winna być ze wszystkich stron zaopatrzona w fasady,
- willa nie mogła mieć więcej niż dwa piętra,
- front willi winien być odległy od granicznej linii parceli z ulicą przynajmniej o 20 łokci, zaś boczne jej ściany odległe od granic sąsiednich parceli przynajmniej o 10 łokci.

Ponadto obowiązywał przepis uniemożliwiający dalsze podziały parceli. Cena działek w Konstancinie była stosunkowo wysoka, dlatego nabywali je bogaci przemysłowcy, przedstawiciele inteligencji i wolnych zawodów.

W XIX w. położony w sąsiedztwie Skolimów należał do dóbr Obory. W 1897 roku posiadłość nabył w drodze licytacji publicznej Wacław Wincenty Preker, z zamiarem stworzenia letniska. Tego samego roku geometra Ludwik Rubach dokonał parcelacji gruntów, wytyczając działki o ujednoliconym module: podstawowym mierzącym 364,5 sążni kwadratowych oraz większych: 387, 729 i 850,77 sążni kwadratowych. Plany Wacława Prekera nie osiągnęły takiego rozmachu jak właścicieli sąsiedniego Konstancina, lecz w latach 1897-98 nowo wytyczone działki zyskały już 65 właścicieli.
Najmniej zbadane są dzieje Chylic. Zostały rozparcelowane w 1897 r. według planu Ludwika Rubacha: wytyczono sieć ulic i działki budowlane.

Na rozparcelowanych terenach do 1939 roku powstał zespół willi i pensjonatów na rozległych działkach, budowanych często przez znanych warszawskich architektów (np. W. Czosnowskiego, J. P. Dziekońskiego, W. Marconiego, K. Skórewicza, M. Tołwińskiego, Z. Mączeńskiego, M. Lalewicza, J. Heuricha, M. Goldberga), reprezentujących wszelkie możliwe formy architektoniczne stosowane w budownictwie willowym na przełomie wieków: neobarokowe („Izyhali", „Piaski", „Sans Suoci", „Urocza", „Wrzos", „Wanda", „Mon Repos"), klasycyzujące („Biruta", „Taira", „Słoneczna", „Pallas Athene", „Irena", „Zorza"), odnoszące się do form francuskiego lub włoskiego renesansu („Empire", „Pod Dębem", „Borówka", „Zachertówka"), zakopiańskie („Mucha", „Marychna", „Jerychonka"), redakcje „dworków polskich" („Muszka", „Eloe", „Nike"), oraz formy nawiązujące do stylu szwajcarskiego („Szwajcarka", pensjonat „Venus", „Zbyszek", „Sosnówka"), z elementami neogotyckimi („Moja", „Popiela"), modernistyczne („Boża Wola", „Irka"), secesyjne („Witoldówka", „Jagiellonka", „Este", „Anna (ryc. 2)", „Ustronie"). Pojawiały się malownicze wille w kształcie zameczków („Gryf" (ryc. 1), „Zameczek" – willa własna Ireneusza Pianko, „Perełka") jak i skromniejsza zabudowa drewniana o charakterze letniskowym.

Rycina 1. Willa „Gryf”

Rycina 2. Willa „Anna”

Reprezentowane też były najnowsze, najbardziej awangardowe kierunki architektoniczne: modernizm i funkcjonalizm (willa doktora Nelkena Syrkusów, willa Temlerów Korngolda i Bluma oraz willa przy

ul. Wągrodzkiej 17). Najbardziej wartościowe architektonicznie wille powstały na obszarze Konstancina, nieco skromniejsza zabudowa objęła obszary Skolimowa i Chylic.

Mimo zdarzających się czasem niezgodnych z prawem wyburzeń starych willi oraz wtórnych podziałów pierwotnych parceli malowniczy zespół willowy Konstancina zachował unikatowy charakter, czego dowodem są bardzo wysokie ceny nieruchomości oraz status społeczny ich właścicieli. Podkreśla go również duża staranność przy projektowaniu nowych budynków oraz remontach zabytkowych obiektów, jak też opracowywaniu elementów infrastruktury i inwestycji komunalnych.

- **Cmentarze**

Cmentarze stanowią ważny element krajobrazu kulturowego. Na terenie gminy znajdują się dwa zabytkowe cmentarze katolickie, w Skolimowie oraz we wsi Słomczyn.

- **Miejsca pamięci i wydarzeń historycznych**

Na terenie gminy Konstancin-Jeziorna znajduje się wiele miejsc pamięci. Należą do nich m.in.:

- Pomnik Obrońców Ojczyzny w Jeziornie w latach 1918-1920, przy ul. Warszawskiej 23 w Konstancinie - Jeziornie, wystawiony w Święto Niepodległości w 1938 roku przez mieszkańców Jeziorny, upamiętniający śmierć Józefa Książka i Stanisława Janickiego – 11 listopada 1918 r., podczas rozbrajania w Jeziornie posterunku stacjonujących Niemców . Upamiętnia również poległych mieszkańców w wojnie polsko-rosyjskiej w 1920 r.
- pomnik upamiętniający Żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych, walczących z niemieckim okupantem podczas Powstania Warszawskiego na Błotnicy w Jeziornie, Mirkowie i Skolimowie, którzy oddali życie za Ojczyznę 1 sierpnia 1944 r. , znajdujący się w Konstancinie – Jeziornie, przy rondzie Jana Pawła II,
- pomnik Katyński, usytuowany u zbiegu Al. Sienkiewicza i ul. Żeromskiego, upamiętniający mieszkańców zamordowanych przez NKWD wiosną 1940 r. Pomnik „Katyń – ocalić od zapomnienia" to pamiątkowa tablica umieszczona na granitowym bloku. Został odsłonięty w 2010 r. Upamiętnia 14 mieszkańców gminy Konstancin-Jeziorna zamordowanych przez NKWD wiosną 1940 r. w Katyniu, Charkowie i Twerze. Inicjatorką jego budowy była Hanna Gutkowska, a wnioskodawcą – Towarzystwo Miłośników Piękna i Zabytków Konstancina. Wokół pomnika rośnie 14 dębów pamięci,
- tablica ku czci żołnierzy 1. Brygady Kawalerii 1. Armii Wojska Polskiego, upamiętniająca wyzwolenie Jeziorny w styczniu 1945 r., przy ul. Warszawskiej 32 w Konstancinie – Jeziornie,
- obelisk poświęcony żołnierzom 1. Brygady Kawalerii 1. Armii Wojska Polskiego, znajdujący się w Konstancinie – Jeziornie, przy rondzie Jana Pawła II,
- tablica ku czci poległych i zamęczonych w latach 1942 – 1945 oraz upamiętniającą walki Samodzielnego Batalionu NSZ im. Brygadiera Czesława Mączyńskiego

w 1944 r., zlokalizowana w Klarysewie, w kościele parafialnym św. Bożej Rodzicielki Maryi, przy ul. Słonecznej 20,

- mogiła nieznanego węgierskiego żołnierza z okresu II wojny światowej w Królewskiej Górze, przy leśnym dukcie, na przedłużeniu ul. Sue Ryder,
- tablica – wotum w 17. rocznicę „Cudu nad Wisłą" ufundowany przez pracowników papierni Mirków, w kościele św. Józefa Oblubieńca NMP, przy ul. Jaworskiego 1a,
- tablica upamiętniającą Samodzielny Batalion NSZ im. Brygadiera Czesława Mączyńskiego w 1944 r. zlokalizowana w kościele św. Józefa Oblubieńca NMP, przy ul. Jaworskiego 1a;
- tablica upamiętniająca miejsce, w którym w czasie Powstania Warszawskiego zorganizowano szpital polowy, zlokalizowana na budynku przy ul. Mirkowskiej 56,
- kwatera żołnierzy września 1939 r. na cmentarzu parafialnym w Skolimowie przy ul. Chylickiej,
- pomnik w miejscu rozstrzelania 21 osób w sierpniu 1944 roku, przy bramie wjazdowej do Domu Artystów Weteranów Scen Polskich im. Wojciecha Bogusławskiego, przy ul. J. Pułaskiego 2,
- tablica upamiętniająca pobyt ks. Jerzego Popiełuszki w 1982 r., zlokalizowana na ścianie budynku na wprost bramy wjazdowej do Domu Artystów Weteranów Scen Polskich im. Wojciecha Bogusławskiego przy ul. J. Pułaskiego 2,
- pomnik Powstańców powstania styczniowego 1863 r. przy ul. Podlaskiej, przy drodze Cieciszew – Obory, wzniesiony w setną rocznicę powstania styczniowego w 1963 r., staraniem ówczesnego sołtysa Stanisława Zawadzanki,
- krzyż na drzewie w lesie Rezerwat Obory – miejsce zestrzelenia przez Niemców samolotu w 1944 r.,
- cmentarz ewangelicki w Kępie Okrzewskiej. Zachowany cmentarz zawiera niewiele nagrobków. Starsza olęderska nekropolia została zniszczona w 1847 roku podczas budowy wiślanych wałów. Niewielkie cmentarzyki osadników olęderskich znajdowały się zwykle w bezpośrednim sąsiedztwie nadwiślańskich wsi i kolonii, które niegdyś zamieszkiwali,
- pomnik ku chwale Powstańców Warszawskich VII Obwodu „Obroża" AK oraz mieszkańców wsi Czarnów za pomoc oddziałom powstańczym, przy ul. Partyzantów w Czarnowie,
- kamień w Opaczy upamiętniający ofiary, które zginęły podczas bombardowania w dniu 8 września 1939 r.,
- pomnik poświęcony żołnierzom 1. Brygady Kawalerii 1. Armii Wojska Polskiego, w Czernidłach,
- pomnik na wale w Gassach, upamiętniający przekroczenie Wisły w dniu 17 stycznia 1945 r., przez Oddziały Wojska Polskiego,

- pomnik poległych we wrześniu 1939 r. w obronie przeprawy na Wiśle w Gassach. Podczas walk zginęli żołnierze II Batalionu 26 Pułku Piechoty,
- cmentarz wojenny z I wojny światowej w Maryninie przy ul. Wilanowskiej, w kształcie okręgu, założony przez Niemców. W centralnym punkcie cmentarza znajduje się głaz, upamiętniający żołnierzy niezidentyfikowanych. Mimo upływu lat układ cmentarza jest dobrze widoczny. Decyzją Nr 55/2026 z dnia 13.04.2026 r. Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków dokonał wpisu do rejestru zabytków cmentarz wojenny z I wojny światowej „Marynin", pod nr rejestru A-1960. Postępowanie było prowadzone na wniosek Towarzystwa Miłośników Piękna i Zabytków Konstancina. Sam cmentarz położony jest na skraju folwarku Marynin, należącego do dawnego majątku Łyczyn. Na jego terenie pochowani zostali żołnierze niemieccy i rosyjscy polegli w czasie walk 18.11.1914 r. oraz 03.08.1915 r.;
- cmentarz wojenny z I wojny światowej w Cieciszewie, składający się z pamiątkowej tablicy i niskiego murku, upamiętniający poległych żołnierzy rosyjskich i niemieckich. Na cmentarzu spoczywa 10 żołnierzy niemieckich i 36 żołnierzy armii radzieckiej. Pierwotnie cmentarz miał kształt koła o średnicy 22 m,
- obelisk obok wjazdu do dworu w Oborach,
- żeliwny krzyż na kwadratowej tumbie, usytuowany na ziemnym kopcu, postawiony w 1856 roku. Upamiętnia on prawdopodobnie potyczkę stoczoną tu w trakcie powstania listopadowego, Na żelaznej tablicy widnieje napis: „na chwałę Bogu… ufundowali tę figurę pracownicy fabryki w 1853 r."
- kwatera cmentarna żołnierzy poległych w 1914 r. z pamiątkowym pomnikiem za murem Cmentarza w Słomczynie. Tablica umieszczona upamiętnia żołnierzy Polskich z ziemi Wileńskicj i Grodzieńskiej poległych we wrześniu 1914 r.
- płyta nagrobna Ignacego Robaka, powstańca z 1863 r., zlokalizowana na cmentarzu w Słomczynie,
- kwatera żołnierzy września 1939 r. i Powstańców Warszawskich na cmentarzu przy ul. Żwirowej w Słomczynie,
- tablica poświęcona zmarłym i poległym żołnierzom AK ze Słomczyna i okolic w kościele św. Zygmunta, przy ul. Wiślanej 85 w Słomczynie,
- tablica poświęcona żołnierzom Batalionów Chłopskich z rejonu Jeziorna i okolic w kościele św. Zygmunta, przy ul. Wiślanej 85 w Słomczynie,
- tablica pamięci Stanisława Mikołajczyka, prezesa Polskiego Stronnictwa Ludowego w kościele św. Zygmunta, przy ul. Wiślanej 85 w Słomczynie,

17 maja 2019 roku odsłonięto tablicę poświęconą pamięci żołnierzy Armii Krajowej Batalionu „Krawiec", Narodowych Sił Zbrojnych Batalionu „Mączyński" oraz innych ofiar reżimu

komunistycznego, w tym Henryka Stokowskiego ps. „Jaskółka”, więzionych w willi Biały Dworek przy ul. Wierzejewskiego 9 w Konstancinie-Jeziornie. Tablica została zamontowana na ogrodzeniu willi.

25 czerwca 2025 r. przy zbiegu ulic Piaseczyńskiej odsłonięto „Macewę Pamięci”, pomnik upamiętniający społeczność żydowską z Jeziorny, Konstancina i okolic zamordowaną przez niemieckich okupantów podczas II wojny światowej. To wspólny projekt konstancińskiego samorządu, Instytutu Pamięci Narodowej i Muzeum Getta Warszawskiego.

Ponadto na terenie gminy Konstancin-Jeziorna znajdują się inne obiekty związane z wydarzeniami lub znaczącymi dla dziedzictwa kulturowego:

- kamień upamiętniający 650 rocznicę lokacji wsi Wola Cieciszewska w roku 1363, założonej tuż obok grodu, która dała początek dzisiejszej miejscowości,
- miejsce upamiętniające, siedzibę nieistniejącej parafii, i drewnianego kościoła w Cieciszewie, zafundowanego w 1236 roku, zniszczonego przez Wisłę w roku 1715, a następnie przeniesionego do pobliskiego Słomczyna,
- tablica upamiętniająca działalność Szkoły Podstawowej im. Stefana Żeromskiego w Jeziornie Oborskiej. Tablica została zamontowana na budynku Spółdzielni Mieszkaniowej Lokatorsko-Własnościowej w Konstancinie-Jeziornie. Odsłonięta 28 maja 2025 r. Placówka działała tu w latach 1890–1958. Inicjatorem i fundatorem tablicy jest Wojciech Guszkowski – nauczyciel historii i opiekun Uczniowskiego Klubu Sportowo-Turystycznego Traper. Historia szkoły sięga co najmniej 1851 r., kiedy to na terenie wsi Jeziorna Oborska (dzisiejsze osiedle Grapa) istniał już „dom szkolny”. Pod koniec XIX w. hr. Mieczysław Potulicki przekazał na potrzeby oświatowe budynek starej karczmy z folwarku Łyczyn, który po przeniesieniu i rozbudowie stał się jednoklasową szkołą z nauczaniem w języku rosyjskim. Z czasem szkoła rozrosła się do dwóch klas i funkcjonowała w kilku lokalizacjach: w tzw. drewniaku przy ul. Jana Sobieskiego 8, w willi Biała przy ul. Adama Mickiewicza 7, w „Murowance” przy ul. Józefa Piłsudskiego 28 oraz częściowo w willi Janówka przy ul. Józefa Piłsudskiego 9. W latach 40. XX w. placówkę przejęło Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, nadając jej imię Stefana Żeromskiego. W 1958 roku szkoła przeniosła się do nowo wybudowanego budynku – obecnej siedziby Szkoły Podstawowej nr 2.

6.4. Zabytki ruchome

Zgodnie z art. 3 pkt 1 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292), zabytek ruchomy, to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością, stanowiących świadectwo minionej epoki bądź

zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.
Właściciel lub posiadacz zabytku ruchomego zobowiązany jest między innymi do:

- zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- zapobiegania zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałania kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- uwzględniania zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na gminy obowiązek ujmowania w gminnych ewidencjach zabytków jedynie zabytków nieruchomych, niemniej jednak gminny program opieki nad zabytkami ma w założeniu stanowić spójną bazę do kształtowania całości polityki gminy w zakresie opieki nad zabytkami. Zabytki ruchome stanowią cenny zasób i często mogą liczyć na zainteresowanie i wsparcie ze strony samorządu w zakresie konserwacji i zabezpieczeń.

Zabytek ruchomy wpisuje się do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o wpisie z urzędu w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę. Centralną ewidencję zabytków ruchomych prowadzi Narodowy Instytut Dziedzictwa w Warszawie. Na terenie gminy Konstancin-Jeziorna wpisem do rejestru zabytków ruchomych objęto 13 obiektów.

W ostatnim czasie do rejestru zabytków ruchomych została wpisana dekoracja ceramiczna autorstwa Krzysztofa Henisza, umieszczona na elewacji nieczynnej stacji transformatorowej zlokalizowanej przy ul. Wierzejewskiego 12a. Mozaika przedstawia postać ludzką wspierającą się na kuli i jednocześnie wznoszącą drugą rękę w kierunku słońca w geście wyrażającym nadzieję, na powrót do „normalnego" życia. Mozaika symbolizuje działalność słynnego STOCERU – niegdyś stołecznego, a obecnie Mazowieckiego Centrum Rehabilitacji i została wykonana w 1964 roku na zamówienie ówczesnego dyrektora Centrum, prof. Mariana Weissa. Mozaika została wykonana w technice ceramicznej we współpracy ze Spółdzielnią Wyrobów Ceramicznych „Kamionka" w Łysej Górze. Mozaika jest doskonałym przykładem „eksperymentu łysogórskiego", jednego z ciekawszych zjawisk w polskiej

sztuce użytkowej lat 60. XX wieku, który zakładał wykorzystanie ceramiki jako elementu architektury i dekoracji wnętrz.

Ze względów bezpieczeństwa szczegółowy wykaz zabytków ruchomych znajduje się w archiwum Urzędu Miasta i Gminy Konstancin-Jeziorna.

6.5. Zabytki archeologiczne

Zgodnie z art. 3 pkt. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292) zabytkiem archeologicznym jest zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Mimo intensywnego, szczególnie w ostatnich latach, rozwoju budownictwa mieszkaniowego (zabudowa głównie jednorodzinna), stosunkowo duży obszar gminy (ok. 70%) zajmują w dalszym ciągu obszary rolne i leśne. Wpływa to bezpośrednio na stan poznania źródeł archeologicznych (107 stanowisk i śladów osadniczych na całym terenie gminy). Jednocześnie należy się liczyć z możliwością przypadkowego odkrywania nowych stanowisk np. podczas prowadzenia inwestycji. Zgodnie z obowiązującym prawem tego typu znaleziska odkrywca zobowiązany jest zgłosić do Urzędu Gminy lub Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Nowych odkryć można się spodziewać przede wszystkim na wyniesieniach terenu wokół starych cieków wodnych powyżej skarpy wiślanej.

Na uwagę zasługuje nieliczne występowanie stanowisk datowanych na starszą epokę kamienia – zarejestrowane są jedynie dwa stanowiska (Czarnów i Dębówka) znane z literatury tematycznej. Duża liczba stanowisk średniowiecznych i nowożytnych znajduje potwierdzenie w intensywnym zasiedleniu tych obszarów w czasach historycznych. Na uwagę zasługuje nagromadzenie stanowisk archeologicznych wokół miejscowości Obory i Kawęczyn, które należy poddać szczegółowym obserwacjom, szczególnie w kontekście prowadzonych nowych inwestycji.
Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach gminy. W tabeli nr 13 zawarto spis stanowisk archeologicznych z terenu gminy Konstancin-Jeziorna, ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Tabela 13. Spis stanowisk archeologicznych z terenu gminy Konstancin-Jeziorna ujętych w gminnej ewidencji zabytków

Wykaz zatwierdzonych stanowisk archeologicznych	
1.	Bielawa, 59-67/28
2.	Bielawa, 59-67/29
3.	Bielawa, 59-67/30
4.	Bielawa, 59-67/31

5.	Bielawa, 59-67/32
6.	Bielawa, 59-67/33
7.	Bielawa, 59-67/34
8.	Bielawa, 59-67/35
9.	Bielawa, 59-67/36
10.	Bielawa, 59-67/37
11.	Bielawa, 59-67/38
12.	Bielawa, 59-67/39
13.	Bielawa, 59-67/40
14.	Bielawa, 59-67/41
15.	Bielawa, 59-67/42
16.	Bielawa, 59-67/43
17.	Bielawa, 59-67/44
18.	Bielawa, 59-67/45
19.	Bielawa, 59-67/46
20.	Bielawa, 59-67/47
21.	Borowina, 60-67/10
22.	Cieciszew, 60-68/3
23.	Cieciszew, 60-68/6
24.	Cieciszew, 60-68/7
25.	Cieciszew, 60-68/8
26.	Cieciszew, 60-68/12
27.	Cieciszew, 60-68/13
28.	Cieciszew, 60-68/14
29.	Cieciszew, 60-68/15
30.	Cieciszew, 60-68/16
31.	Ciszyca, 59-68/19
32.	Czarnów, 60-67/13
33.	Czarnów, 60-67/14
34.	Czarnów, 60-67/36
35.	Czarnów, 60-67/37
36.	Czarnów, 60-67/38
37.	Dębówka, 60-68/9
38.	Dębówka, 60-68/11
39.	Kawęczyn 60-68/10
40.	Kawęczyn (Szymanów) 60-67/5
41.	Kawęczyn (Łubna) 61-67/14
42.	Kawęczyn 61-67/40
43.	Kawęczyn 61-67/41
44.	Kawęczyn 61-67/42
45.	Turowice (Kawęczyn) 61-68/1
46.	Kawęczyn 61-68/2
47.	Kawęczyn 61-68/3
48.	Kawęczyn 61-68/4
49.	Kawęczyn 61-68/5
50.	Kawęczyn 61-68/6
51.	Kawęczyn 61-68/7
52.	Kawęczyn 61-68/13
53.	Kawęczyn 61-68/14
54.	Kawęczyn 61-68/24
55.	Kawęczyn 61-68/25
56.	Kawęczyn 61-68/26
57.	Kawęczyn 61-68/28
58.	Kawęczynek 60-67/1
59.	Kawęczynek 60-67/2
60.	Kawęczynek 60-67/3
61.	Kawęczynek 60-67/4
62.	Kawęczynek 60-67/6
63.	Kawęczynek 60-67/7
64.	Kawęczynek 60-67/8
65.	Kawęczynek 60-67/11
66.	Kawęczynek 60-67/49
67.	Kawęczynek 61-67/9
68.	Kawęczynek 61-67/33
69.	Kawęczynek 61-67/34
70.	Kawęczynek 61-67/35
71.	Kawęczynek 61-67/36
72.	Kawęczynek 61-67/37

73.	Kawęczynek 61-67/38
74.	Kawęczynek 61-67/39
75.	Kierszek 59-67/49
76.	Konstancin-Jeziorna 59-67/48
77.	Konstancin-Jeziorna 60-67/32
78.	Konstancin-Jeziorna 60-67/33
79.	Konstancin-Jeziorna (Skolimów) 60-67/34
80.	Konstancin-Jeziorna (Skolimów) 60-67/35
81.	Konstancin-Jeziorna (Chylice) 60-67/39
82.	Konstancin-Jeziorna (Skolimów) 60-67/40
83.	Konstancin-Jeziorna (Skolimów) 60-67/41
84.	Konstancin-Jeziorna 60-67/42
85.	Konstancin-Jeziorna (Jeziorna Oborska) 60-67/43
86.	Konstancin-Jeziorna (Skolimów) 60-67/44
87.	Konstancin-Jeziorna 60-67/45
88.	Konstancin-Jeziorna 60-67/46
89.	Konstancin-Jeziorna 60-67/50
90.	Obory 60-68/4
91.	Obory 60-68/5
92.	Obory 60-67/15
93.	Obory 60-67/16
94.	Obory 60-67/17
95.	Obory 60-67/18
96.	Obory 60-67/19
97.	Obory 60-67/20
98.	Obory 60-67/21
99.	Obory 60-67/22
100.	Obory 60-67/24
101.	Obory (Łyczyn) 60-67/25
102.	Obory 60-67/52
103.	Parcela-Obory 60-67/23
104.	Parcela-Obory 60-67/26
105.	Parcela-Obory 60-68/1
106.	Parcela-Obory 60-66/2
107.	Słomczyn 60-68/17

źródło: opracowanie własne na podstawie Zarządzenia Nr 18/VIII/2019 Burmistrza Gminy Konstancin-Jeziorna z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Konstancin-Jeziorna.

6.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Dowodem rozwoju krajobrazu kulturowego gminy są także działające na terenie gminy muzea i zbiory. Wśród nich należy wymienić:

- Wirtualne Muzeum Konstancina,
- Muzeum – Dom Stefana Żeromskiego przy ul. Żeromskiego 4,
- Muzeum Papiernictwa przy ul. Mirkowskiej 45,
- Muzeum Bajek, Baśni i Opowieści przy ul. Diamentowej 8 w Czarnowie,
- Muzeum - willa La Fleur.

Od 2015 roku funkcjonuje Wirtualne Muzeum Konstancina, które w ramach projektu Kalejdoskop Konstancina przedstawia wiedzę na temat historii, przyrody i zabytków gminy. Jego celem jest promocja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz podniesienie atrakcyjności turystycznej miasta i gminy Konstancin-Jeziorna. W ramach tego projektu zostały zamówione m.in. przewodniki,

mapy, strona internetowa, infokioski, baza zabytków i sala muzealna. W ramach projektu zaprojektowane zostały nowe piesze i rowerowe szlaki turystyczne, w tym tematyczne: śladami artystów, śladami architektury modernistycznej i sławnych architektów, filmowy Konstancin, szlak kajakowy, ścieżki przyrodnicze, szlak ornitologiczny, śladami kapliczek, szlak nadwiślańskiego Urzecza, szlak Stefana Żeromskiego i wiele innych. Nowe szlaki turystyczne zostały przygotowane przez lokalną społeczność.

Interesującą pozycją jest „Kalejdoskop Konstancina-Jeziorny. Przewodnik turystyczny", wydany w ramach projektu o tej samej nazwie. Ten bogato ilustrowany przewodnik przedstawia bogatą historię tego obszaru, sięgającą od starożytności do teraźniejszości. Publikacja została podzielona na kilka rozdziałów tematycznych – poświęconych na przykład słynnym mieszkańcom Konstancina-Jeziorny, walorom uzdrowiskowym i przyrodniczym gminy, a także dziedzictwu Urzecza. „Kalejdoskop (…)" zajął III miejsce w prestiżowym XXV Ogólnopolskim Przeglądzie Książki Krajoznawczej i Turystycznej w Poznaniu w 2017 roku w kategorii „przewodniki".

W ramach projektu od 1 lipca 2015 roku uruchomiona została strona internetowa www.visitkonstancin.pl, na której znajdą się wszystkie informacje potrzebne turystom, m.in. o noclegach, gastronomii, atrakcjach gminy oraz internetowa baza zabytków Konstancina-Jeziorny.

W centrum Konstancina znajduje się Muzeum Stefana Żeromskiego, zlokalizowana w willi Świt przy ul. Żeromskiego 4, w której pisarz mieszkał wraz z żoną i córką. Znajduje się tam wiele pamiątek po pisarzu. Niestety od 1 marca 2023 r. muzeum jest zamknięte dla zwiedzających. Należy mieć nadzieję, że uda się pozyskać środki finansowe umożliwiające ponowne udostępnienie budynku dla zwiedzających.

Wstrzymano również działalność Muzeum Papiernictwa, znajdujące się w zabytkowym budynku z 1894 roku na terenie dawnych zakładów papierniczych, w których do 2012 roku była prowadzona działalność produkcyjna. Obecnie na terenie trwa przebudowa zespołu budynków.

Z myślą o młodszych odbiorcach powstało Muzeum Bajek, Baśni i Opowieści (MuBaBaO) przy ul. Diamentowej 8 w Czarnowie. W Muzeum organizowane są wystawy i pokazy oraz prowadzona jest działalność naukowo-badawcza. Za wystawę „Dotknij Sztuki" zorganizowaną w Centrum Sztuki Współczesnej w Warszawie Muzeum Bajek, Baśni i Opowieści otrzymało nagrodę „Słoneczniki 2019" w kategorii ruch. Nagroda przyznawana jest za najbardziej rozwojową inicjatywę dla dzieci w wieku do lat 14 przez portal CzasDzieci.pl. Jednym z najbardziej unikalnych elementów muzeum jest

możliwość doświadczenia sztuki opowiadania na żywo. Podczas wizyty przewodnicy prezentują bajki z najróżniejszych części świata. Interaktywne sesje, pełne ekspresji i emocji, przenoszą słuchaczy w odległe krainy, czyniąc każdą opowieść niezapomnianą przygodą. Muzeum należy do Europejskiego Szlaku Bajek – *European Fairy Tale Route*, będącego częścią Szlaków Kulturowych Rady Europy. Michał Malinowski pełni funkcję sekretarza tego stowarzyszenia.

Rycina 3. Willa „Granke”

W zabytkowej willi „La Fleur” pochodzącej z 1906 roku mieści się prywatne muzeum obejmujące zbiory malarstwa, rzeźby oraz grafiki artystów polskich, w tym pochodzenia żydowskiego, działających w pierwszej połowie XX wieku we Francji i tworzących tzw. École de Paris. Prezentowane dzieła sztuki dopełniają meble w stylu art deco. W poprzednim Programie można było znaleźć informację o trwających pracach remontowych willi „Granke” (rycina 3), położonej przy zbiegu ulic Szpitalnej i ul. Granicznej. Prace rewitalizacyjne willi „Granke” zostały rozpoczęte w 2019 r. i trwały do 2021 r. Projekt przebudowy willi „Granke” prezentowany był w 2019 r. na warszawskiej wystawie „Plany na przyszłość”. Dominującym elementem budynku pozostała odnowiona wieża z wewnętrznymi schodami, która została wpisana do wnętrza nowego, dwukondygnacyjnego pawilonu w liniach istniejących werand. Willa „Granke” jest częścią Muzeum École de Paris. Na płytkach okalających willę „Granke” wyryte zostały faksymilia podpisów artystów, których prace będą prezentowane w pomieszczeniach muzealnych. W zabytkowych budynkach udostępnionych do celów muzealnych prezentowana jest kolekcja obejmująca malarstwo, rzeźbę, rysunek, grafikę. Na wystawie stałej eksponowane są działa takich artystów jak: Tamara Łempicka, Mojżesz Kisling, Eugeniusz Zak,

Henryk Hayden, Henryk Epstein, Mella Muter, Maurycy Mędrzycki, Szymon Mondzian, Władysław Ślewiński, Józef Pankiewicz, Louis Marcoussis, czy Alicja Halicka. Na uwagę zasługuje fakt, że w 2022 r. właściciel Muzeum otrzymał nagrodę Feliksa „Mangghi" Jasińskiego w kategorii instytucji. Nagroda jest wyróżnieniem za działania popularyzujące ideę kolekcjonerstwa i prezentujące wkład kolekcjonerów w ochronę dziedzictwa narodowego Polski. Właściciel jedynego w Polsce prywatnego muzeum posiada dalsze plany związane z ekspozycją dzieł sztuki. W tym celu nabył sąsiednią działkę. Na potrzeby planowanej inwestycji prowadzone są prace planistyczne zmierzające do zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Ważnym aspektem w zachowaniu dziedzictwa kulturowego są działania związane z prowadzeniem edukacji odnośnie istoty dziedzictwa dla współczesności. Tą działalność na rzecz zainteresowania przeszłością prowadzi nie tylko Konstanciński Dom Kultury, ale również organizacje, stowarzyszenia i lokalna społeczność.

W zakresie kultury, edukacji, a także dziedzictwa kulturowo-historycznego intensywną działalność prowadzi na obszarze gminy Konstanciński Dom Kultury, którego siedziba znajduje się w zabytkowej willi „Hugonówka" położonej przy ul. Mostowej 15. Na bogaty repertuar wydarzeń kulturalnych Konstancińskiego Domu Kultury składa się między innymi: Ogólnopolski Festiwal Sportów Teatralnych 321 Impro, Jazz Zdrój Festiwal, Letni Sezon Muzyczny w Parku Zdrojowym, Dni Konstancina, czy Otwarte Ogrody. W ciągu roku odbywają się wystawy jak również prowadzona jest edukacja artystyczna. Konstanciński Dom Kultury działa w dwóch filiach – jedna na osiedlu Grapa w wyremontowanej willi „Gryf", druga na osiedlu Mirków w Muzeum Wycinanki Polskiej. Konstanciński Dom Kultury promuje lokalną historię poprzez liczne publikacje o kulturze, artystach i zabytkach Konstancina-Jeziorny, takich jak: *Zaczęło się w Jeziornie… O wycinance i jej obecności we współczesnym projektowaniu* (A. Śledziewski, A. Demska, 2015), *Rózgi, kodry, leluje… O wycinance i papierni w Jeziornie* (A. Śledziewski, 2020), *Artyści dawnego Konstancina* (H. Kaniasta, 2015), *Kalejdoskop Konstancina-Jeziorny. Przewodnik turystyczny* (praca zbiorowa, 2015), *Osiem wieków Cieciszewa* (P. Komosa, 2013).

Ciekawą inicjatywą promującą dziedzictwo kulturowe gminy Konstancin-Jeziorna jest odbywający się we wrześniu festiwal Otwarte Ogrody. W 2025 r. odbyła się już XVIII edycja tego festiwalu, zorganizowana przez Towarzystwo Miłośników Piękna i Zabytków Konstancina im. Stefana Żeromskiego wspólnie z Konstancińskim Domem Kultury. Podczas wydarzenia mieszkańcy otwierają swoje ogrody oraz zabytkowe wille dla zwiedzających, organizując przy tym wystawy malarstwa, koncerty, spotkania autorskie, prelekcje, warsztaty kulinarne, artystyczne i fotograficzne. Ponadto w trakcie festiwalu można wziąć udział w wycieczkach historycznych z przewodnikiem. Otwarte

Ogrody są także doskonałą okazją do prezentacji artystycznych i kulturalnych osiągnięć wybitnych i kreatywnych mieszkańców Konstancina-Jeziorny. W 2025 r. szczególnym miejscem okazała się willa „Świt". Dla uświetnienia roku Stefana Żeromskiego na terenie posesji przygotowano okolicznościową wystawę.

Kolejnym ważnym wydarzeniem odbywającym się w gminie Konstancin-Jeziorna są Dni Konstancina. To dwudniowa impreza promująca historię, zabytki, a także walory turystyczne Konstancina-Jeziorny. W 2025 r. obchody odbywały się po dwóch stronach rzeki Jeziorki – w dwóch historycznych częściach miasta, które ukształtowały dziedzictwo kulturowe. Pierwszego dnia obchody odbywały się w Muzeum Wycinanki, gdzie uczestnicy mogli obejrzeć wystawy, poznać historię Jeziorny, a także wziąć udział w warsztatach i pokazach. Drugiego dnia obchody przeniosły się Parku Zdrojowego. Oprócz tradycyjnej Parady Retro, w zabytkowej willi „Kamilin" można było zwiedzić wystawę *Józef Piłsudski – pierwszy ,,Dziadek'' Niepodległej,* obejrzeć pamiątki po Wacławie Gąsiorowskim, wziąć udział w wycieczkach z przewodnikiem po najbardziej interesujących zakątkach Konstancina-Jeziorny oraz w Pikniku Wspomnień zorganizowanego przez Regionalne Archiwum Społeczne i Muzeum Konstancina–Jeziorny.

Działania Gminy Konstancin-Jeziorna na rzecz kultury są wszechstronne. Gmina Konstancin-Jeziorna przy współpracy z organizacjami prowadzi działania na rzecz pamięci słynnych mieszkańców Konstancina.

Oprócz działalności Konstancińskiego Domu Kultury na rzecz dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Konstancin-Jeziorna działają organizacje i stowarzyszenia.

Od 1988 roku w gminie Konstancin-Jeziorna działa Towarzystwo Miłośników Piękna i Zabytków Konstancina im. Stefana Żeromskiego, którego nadrzędnym celem jest zachowanie niepowtarzalnego charakteru i funkcji uzdrowiskowej Konstancina-Jeziorny oraz jego dziedzictwa kulturowego. Założycielami Towarzystwa było wielu znakomitych mieszkańców Konstancina, w tym Monika Żeromska, córka pisarza, która została honorowym prezesem Towarzystwa. Z wniosku Towarzystwa zostały wpisane do Rejestru Zabytków i objęte ochroną konserwatorską:

- układ urbanistyczny i zespół budowlany miasta Konstancin-Jeziorna,
- kilkadziesiąt zabytkowych obiektów,
- zespół budowlany tzw. papierni dolnej wraz z otoczeniem, obejmujący 14 zabytkowych obiektów Fabryki Papieru w Mirkowie,
- układ urbanistyczny i zespół budowlany osiedla robotniczego w Mirkowie,
- cmentarz wojenny z I wojny światowej „Marynin".

W ostatnim czasie z wniosku Towarzystwa zostały wpisane do rejestru zabytków: willa Krysieńka wraz z terenem oraz willa Jutrzenka wraz z terenem oraz willa Jezioranka. Niestety od decyzji o wpisaniu do rejestru zabytków willi Jezioranka – właściciel złożył odwołanie.

Z wniosku władz samorządowych Powiatu Piaseczyńskiego w 2012 r. Towarzystwo otrzymało od Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego honorową odznakę „Zasłużony dla Kultury Polskiej", a jego aktywni członkowie odznakę „Za opiekę nad zabytkami". Na przestrzeni kilkudziesięciu lat Towarzystwo Miłośników Piękna i Zabytków Konstancina im. Stefana Żeromskiego przeprowadziło wiele działań na rzecz ochrony zabytków. Z inicjatywy Towarzystwa zostały także zainaugurowane w 1990 r. Dni Konstancina.

Od 2008 roku Towarzystwo współorganizuje wraz z Klubem Inicjatyw Obywatelskich, Urzędem Miasta i Gminy i Konstancińskim Domem Kultury „Festiwal Otwarte Ogrody w Uzdrowisku Konstancin". Towarzystwo jest również organizatorem bądź współorganizatorem wielu spotkań poświęconych miejscom i ludziom Konstancina, na przykład Stefanowi Żeromskiemu i jego rodzinie, Wacławowi Gąsiorowskiemu, innym pisarzom i twórcom, ludziom służby zdrowia oraz dawnym posesjonatom konstancińskim, a także corocznych Zaduszek Konstancińskich, poświęconych tym, którzy odeszli. Towarzystwo wydało kilka publikacji o Konstancinie-Jeziornie i uzdrowisku oraz księgę pamiątkową z okazji 25-lecia istnienia.

Ciekawą inicjatywą zapoczątkowaną przez Towarzystwo w 2019 roku jest nagradzanie właścicieli zabytków, którzy dbają o zachowanie i utrzymanie ich w dobrym stanie. Realizowane działanie zmierza do aktywizacji właścicieli obiektów zabytkowych i powinno być w przyszłości realizowane przy współudziale gminy. 13 września 2024 r, podczas inauguracji Festiwalu Otwarte Ogrody, w konstancińskiej willi Kamilin odbyło się spotkanie na którym m.in. zaprezentowano przykłady dobrych praktyk w dziedzinie rewitalizacji zabytków na terenie Konstancina-Jeziorny. Pan Marek Roefler opowiedział o willi Granke, w której obecnie mieści się Muzeum Villa La Fleur, Pani Olga Siddons zaprezentowałam proces odbudowy i projekt działalności willi Poranek a Hanna Kaniasta willi Kamilin, w której obecnie mieści się Sala Ślubów, a na piętrze sala, w której planowana jest wystawa przyszłego Muzeum Konstancina-Jeziorny.

To dzięki staraniom Towarzystwa Miłośników i Piękna Zabytków Konstancina Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustanowił rok 2025 Rokiem Stefana Żeromskiego. Z tej okazji w gminie przez cały 2025 r. odbywały się różnorodne wydarzenia, popularyzujące wiedzę o jego życiu, twórczości i działalności patriotycznej. W ramach Roku Stefana Żeromskiego w Konstancinie-Jeziornie odbyły się różnorodne wydarzenia popularyzujące wiedzę o życiu, twórczości i działalności patriotycznej jednego z

najwybitniejszych polskich pisarzy. Honorowy patronat nad obchodami objęło Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Obchody składały z szeregu wydarzeń skierowanych zarówno do dzieci i młodzieży, jak i do dorosłych i seniorów. W programie znalazły się m.in. konkursy fotograficzne, literackie, plastyczne oraz spotkania z artystami, historykami, pisarzami, literaturoznawcami. Podczas Festiwalu Otwarte Ogrody (13–14 września 2025 r.) odbyły się wycieczki z przewodnikiem szlakiem Żeromskiego i zwiedzanie willi Świt. Nie zabrakło również pokazów ekranizacji powieści oraz czytania fragmentów prozy Stefana Żeromskiego przez mieszkańców i aktorów związanych z Konstancinem-Jeziorną. W ostatni weekend września odbyło się ogólnopolskie święto pisarza i jego twórczości „Żeromski, jakiego nie znamy". Wśród atrakcji znalazły się m.in. warsztaty promujące twórczość pisarza: plastyczne, rękodzielnicze, fotograficzne, streetartowe, wystawy planszowe, prezentacja pamiątek, książek i medali oraz premiera spektaklu „Uciekła mi przepióreczka".

Najnowszą publikacją powstałą z inicjatywy Towarzystwa Miłośników Piękna i Zabytków Konstancina im. Stefana Żeromskiego jest przewodnik turystyczny *Spacerem po Konstancinie,* który powstał z okazji 17. Festiwalu Otwarte Ogrody. Jego wydanie w całości sfinansowała gmina Konstancin-Jeziorna. Publikacja powstała pod redakcją dr Hanny Winogrodzkiej-Szaflik i Hanny Kaniastej, a także we współpracy z Hanną Budnicką, Aurelią Kuran-Puszkarską, Irminą Wiak oraz Wydziałem Promocji i Współpracy Zagranicznej Urzędu Miasta i Gminy Konstancin-Jeziorna. W przewodniku zostały opisane dwie trasy spacerowe: trasa nr 1 liczy około 3 km i obejmuje zabytkowe wille oraz obiekty w centrum Konstancina-Jeziorny; trasa nr 2 przebiega po Mirkowie, unikatowym osiedlu dla pracowników nieistniejącej już dziś papierni w Jeziornie. Z okazji Roku Stefana Żeromskiego Towarzystwo przygotowało drugie wydanie mini przewodnika pt. „Spacerem po Konstancinie-Jeziornie". Znajdują się w nim dodatkowe trzy trasy, w tym dwie śladami spacerów Stefana Żeromskiego i jego córki Moniki. W tym samym tomie znajduje się też opis spaceru w kierunku Cmentarza w Maryninie, który został opisany przez Żeromskiego w opowiadaniu „Pomyłki „Od szosy do Słomczyna w bok polami dochodziliśmy do miejsca, gdzie był kiedyś majątek Marynin. Dwór i zabudowania zniszczone zostały podczas wielkiej bitwy, która tu się przetoczyła. Został na stromym zboczu, spadającym tarasami do pól, zdziczały sad, olśniewający pięknością na wiosnę, a jesienią pełen małych cierpkich gruszeczek i drobniutkich jabłek (…). Jeszcze dalej, pośrodku pola, rosły cztery niebotyczne topole w kamiennym kręgu. Wewnątrz tego koła stały dwa szeregi nagrobków z piaskowca, a pośrodku między topolami leżał głaz z napisem o żołnierzach tu pochowanych po bitwie (…).Potem można było stamtąd, z Marynina zejść podobnym do oborskiego wąwozem. Przez pola, zostawiając za sobą drogę „na Gwoździe" i majątek Obory, wracało się pod górę Grapy do domu".

Oba opisy, jak również opowiadanie Stefana Żeromskiego pt. „Pomyłki" stały się inspiracją do wytyczenia tras opisanych w przewodniku. Ostatni, piaty spacer prowadzi od Pomnika Stefana Żeromskiego w Parku Zdrojowym i do Muzeum Villa La Fleur.

Towarzystwo Miłośników Piękna i Zabytków Konstancina im. Stefana Żeromskiego ma tytuł Społecznego Opiekuna Zabytków przyznany przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Ponadto 5 członków Towarzystwa ma indywidualny tytuł Społecznego Opiekuna Zabytków. W 2025 r. trzy osoby z Towarzystwa otrzymały z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, od Generalnego Konserwatora Zabytków Honorowy Tytuł „Zasłużony dla kultury polskiej".

Ponadto na terenie gminy Konstancin-Jeziorna działa Fundacja Szerokie Wody utworzona w 2012 roku, prowadząca działania związane z rzeką Wisłą oraz promocją mikroregionu etnograficznego Urzecze. W 2015 roku Fundacja została uhonorowana Nagrodą Przyjaznego Brzegu za organizację Flis Festiwalu (obecnie: Flis Festiwal - Jarmark Kultury Urzecza), a Zielone Świątki na Urzeczu otrzymały certyfikat Najlepszego Produktu Turystycznego Mazowsza podczas V Forum Promocji Mazowsza.

Oprócz Ośrodka Kultury, organizacji i fundacji na terenie Gminy Konstancin-Jeziorna na rzecz dziedzictwa kulturowego bardzo prężnie działa lokalna społeczność. W celu ocalenia od zapomnienia bogatej historii i udostępnienia jej na rzecz zainteresowanych został utworzony przez mieszkańców gminy nowy portal: okolicekonstancina.pl. Portal prowadzą osoby znane i cenione w środowisku miłośników historii Konstancina-Jeziorny: Paweł Komosa – autor bloga „Historia okolic Konstancina", który zarazem jest redaktorem naczelnym portalu, Adam Zyszczyk – twórca najstarszej strony dedykowanej historii naszej gminy i okolic, prowadzący facebookową stronę profilową „Konstancin-Jeziorna. Historia, Ludzie, Architektura" i współorganizator „Ogrodów Historycznych" w ramach festiwalu Otwarte Ogrody; Witold Rawski – tworzący blog „Miniatury Historyczne", obecnie kontynuowany jako „Skolimów dawniej niż wczoraj" i prowadzący Konstanciński Klub Historyczny w Konstancińskim Domu Kultury oraz Bartek Biedrzycki – twórca i administrator forum „Klubu Miłośników Historii Konstancina". Na portalu można zapoznać się z materiałami dotyczącymi historii gminy i najbliższych okolic. 13 czerwca 2021 r. w Hugonówce odbyła się premiera książki „Sztetl Jeziorna", wyjątkowej publikacji o dziejach żydowskiej społeczności Jeziorny napisanej przez autorów portalu okolicekonstancina.pl – Pawła Komosę, Witolda Rawskiego i Adama Zaszczyka oraz wydana przez Konstanciński Dom Kultury.

Działalność bibliotek na terenie gminy Konstancin-Jeziorna wpisuje się w dziedzictwo kulturowe gminy Konstancin-Jeziorna. Pierwsze czytelnie publiczne istniały na terenie gminy już w Polsce przedwojennej. Działalność czytelnicza była kontynuowana również podczas okupacji, gdzie do tajnej

biblioteki książki były dostarczane przez samych mieszkańców. Aktualnie Biblioteka Publiczna w Konstancinie-Jeziornie obejmuje pięć placówek: trzy miejskie oraz dwie wiejskie w Opaczy i w Słomczynie. Księgozbiór liczy ponad 90 141 woluminów, a co dwa tygodnie wzbogacany jest o kolejne pozycje. W bibliotece można wypożyczać nie tylko tradycyjne książki, ale również audiobooki (w języku polskim i angielskim), filmy, multimedia oraz e-książki, do których linki można znaleźć na stronie internetowej biblioteki. Audiobooki i multimedia znajdują się w Bibliotece Głównej na ul. Świetlicowej 1, w Filiach na Grapie, w Opaczy oraz w Słomczynie. Po przeprowadzeniu przebudowy budynku Biblioteka Główna przy ul. Świetlicowej 11 stycznia 2021 r. wznowiła udostępnianie księgozbioru.

6.7. Dziedzictwo niematerialne

Według definicji przyjętej przez organizację UNESCO podczas *Konwencji o ochronie dziedzictwa niematerialnego*, która odbyła się w Paryżu w 2003 r., dziedzictwo niematerialne to „praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedza i umiejętności – jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową – które grupy, i w niektórych przypadkach jednostki, uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności […]". Jego ochrona oznacza „środki mające na celu zapewnienie przetrwania niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w tym jego identyfikację, dokumentację, badanie, zachowanie, zabezpieczenie, promowanie, wzmacnianie i przekazywanie, w szczególności poprzez edukację formalną i nieformalną, jak również rewitalizację różnych aspektów tego dziedzictwa". Najważniejszą rolą tego dziedzictwa jest budowanie tożsamości oraz wzmacnianie międzypokoleniowych więzi społecznych.

Dziedzinami, w których może się ono przejawiać są m.in.:

- tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa, bajki, legendy, przysłowia, zagadki, pieśni, oracje, opowieści wspomnieniowe i wierzeniowe, historie, przemowy, modlitwy, śpiewy, lamenty pogrzebowe, zawołania, zaklęcia,
- sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne,
- praktyki społeczno-kulturowe,
- wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata,
- wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Dziedzictwo niematerialne gminy Konstancin-Jeziorna związane jest między innymi z podtrzymywaniem lokalnych tradycji ludowo-folklorystycznych, pielęgnujących tożsamość mikroregionu Urzecza.
Urzecze obejmuje obszar położony nad Wisłą, obejmuje swym zasięgiem wsie nadwiślańskie gminy Konstancin-Jeziorna oraz tereny położone na terenie województwa mazowieckiego w nadwiślańskich częściach powiatów: otwockiego, garwolińskiego, piaseczyńskiego i Warszawy w dzielnicach Mokotów, Wilanów, Wawer i Praga-Południe. W miejscowej gwarze teren ten nazywany jest Łurzycem lub Urzycem. Mieszkańcy nadwiślańskich wsi różnili się od swoich sąsiadów zwyczajami, budownictwem, strojami, mową czy rodzajem upraw. Wpływ na to miała Wisła, która łączyła ludność zamieszkującą po obydwu brzegach i dawała kontakt ze światem. Łącznikami byli flisacy nazywani tutaj orylami. Zamieszkiwali tereny nadwiślańskie i zajmowali się transportem płodów rolnych, drewna, łowieniem i sprzedażą ryb, przewozem osób.

Mieszkańcy tego regionu ze względu na bardzo żyzną glebę zajmowali się uprawą ziemi. Dominowało sadownictwo i warzywnictwo. Jeszcze do końca XIX wieku mieszkańcy tego regionu na uroczyste święta wdziewali ludowe łurzyckie stroje. Obecnie, dzięki staraniom lokalnych twórców ludowych, tradycyjny strój Łurzycan powraca. Krajobraz kulturowy Urzecza wyróżniał się szeregiem odrębnych cech, takich jak trytwy (wyniesione drogi na mokradłach), terpy (pagórki pod domami), czy bindugi (przystanie flisackie).

Na stronie Wirtualnego Muzeum Konstancina czytamy, że „Mężczyzna zwykle miał na sobie ciemną sukmanę sięgającą do łydki, opasaną sznurem lub wełnianym pasem. Kapota ozdobiona była czerwonymi wyłogami przy kołnierzu i mankietach. Szyję okalał biały kołnierz zapinany na dwa guziki lub związany kolorową wstążką. Na głowie filcowy kapelusz w kształcie niskiego cylindra. Skórzane buty z wysokimi cholewami miały stalowe lub mosiężne podkówki. Strój kobiecy stanowiła przede wszystkim suto marszczona w pasie długa spódnica z naszytą u dołu koronką. Uszyta była z materiału zielonego, czerwonego, fioletowego lub niebieskiego. Na spódnicy zapaska uszyta z pasiastego samodziału wełnianego z dominującym kolorem czerwonym. Koszula lniana lub płócienna ozdobiona była czarnym haftem roślinnym, tzw. sztachetowym. Gorset z sukna bywał w kolorach ciemnozielonym z szafirowym lub czerwonym, oblamowany atłasową wstążką o kontrastowym kolorze. W chłodne dni kobiety wkładały kaftan z sukna (zwany też katanką), krojem zbliżonym do sukmany. Na głowę nakładały kretonowy lub płócienny czepek lub chustę czepcową z motywem kwiatowym. Chusta nad czołem była przyozdobiona białą koronką. Na nogach czarne trzewiki do pół łydki lub czółenka filcowe na skórzanej podeszwie. Oczywiście każda kobieta zawieszała kilka sznurów czerwonych korali.”

W tym miejscu należy wspomnieć, że hafciarstwo związane z tym mikroregionem zostało wpisane na *Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego*, prowadzoną od 2014 r. przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego we współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa.

Tradycje mikroregionu Urzecza są promowane na odbywającym się od lat festiwalu. Pierwotnie był to Flis Festiwal, który odbywał się terenie sołectwa Gassy. Aktualnie promocja tego regionu odbywa się na Flis Festiwalu – Jarmarku Kultury Urzecza, na organizację którego wybrano Park Zdrojowy.

Podczas tego festiwalu można wziąć udział w warsztatach i prezentacjach na temat zwyczajów, strojów i potraw łużyckich. Przybyli turyści mogą poznać dawne nadwiślańskie zawody. Nie brakuje też tańców i śpiewu. Chętni mogą przepłynąć się łodziami. Na stoiskach handlowych można zakupić produkty regionalne. Nie brakuje również potraw regionalnych z Urzecza. Można spróbować sytochy, barszczu chrzanowo-buraczanego oraz zupy rybnej. Podczas targów „Smaki Regionów" w Poznaniu potrawy te otrzymały prestiżową nagrodę „Perła 2019". Kapituła konkursowa nagrodziła firmę Fanaberie Grażyny Leśniak z Cieciszewa, od lat promującą kuchnię Urzecza, za najlepsze polskie danie regionalne. Coroczne spotkanie kultur nadrzecznych już na stałe wpisało się w kalendarz kulturalny gminy Konstancin-Jeziorna. Impreza z roku na rok nabiera większego rozmachu i przyciąga coraz więcej sympatyków z całej Polski.

Na rozwój potencjału turystycznego Urzecza będzie miało wpływ jeszcze jedno działanie. 25 kwietnia 2017 r. przedstawiciele 5 nadwiślańskich gmin – Konstancina-Jeziorny, Góry Kalwarii, Karczewa, Otwocka i Józefowa, podpisali porozumienie oraz umowę o współfinansowaniu wykonania koncepcji szlaków komunikacyjnych pod nazwą „Turystyczne zagospodarowanie Doliny Środkowej Wisły zwanej Urzeczem". W ramach podpisanego porozumienia przewiduje się wykonanie w uczestniczącym w porozumieniu gminach tras turystycznych i szlaków komunikacyjnych, dedykowanych nie tylko pieszym czy rowerzystom, ale służących także turystyce konnej. Stworzone będą także szlaki wodne, wykorzystujące potencjał Wisły. Zimą zaś miłośnicy nart biegowych będą cieszyć się nowymi trasami nad Wisłą. W wyniku podpisanego porozumienia została opracowana „Koncepcja turystycznego zagospodarowania dolny środkowej Wisły zwanej Urzeczem na terenie gmin: Józefów, Otwock, Karczew, Konstancin-Jeziorna, Góra Kalwaria".

Lokalne tradycje ludowo-folklorystyczne mikroregionu Urzecza pielęgnują również działające na terenie gminy zespoły ludowe. Zespół Łurzycanki powstał na bazie wcześniej istniejących zespołów „Gassowianki" i „Łęgowianki", które działały przy kołach gospodyń wiejskich założonych w 1957 r. Wznowienie działalności miało na celu przywrócenie pamięci o tym żywym i kulturalnie oryginalnym obszarze. Dzięki pomocy dr. Maurycego Stanaszka, etnografa i fascynata Urzecza, zrekonstruowano

tradycyjne stroje, a dofinasowanie uzyskane z gminy Konstancin-Jeziorna i Fundacji Szerokie Wody pozwoliło je uszyć. Ponadto konstanciński magistrat i Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego sfinansowali wydanie płyty i śpiewnika „Ze śpiewem na Urzeczu". Łurzycanki są wizytówką gminy Konstancin-Jeziorna; kilkakrotnie uczestniczyły w dożynkach wojewódzkich oraz prezydenckich w Spale. W 2017 r. Nadwiślański zespół Łurzycanki został wyróżniony podczas XIII Ogólnopolskiego Przeglądu Twórczości Artystycznej Seniorów „Teraz My".

Kolejnym zwyczajem spotykanym na Urzeczu dekorowanie swoich domów wykonywane techniką kropli wosku wycinankami z papieru. Z jednobarwnego papieru wycinano formy drzewek, postaci ludzkich, kogutów lub gwiazd. Na rozwój wycinanki na tym terenie wpłynęła fabryka papieru, w której zaczęto produkować tak zwany papier glansowany. Muzeum Wycinanki to część tradycji Urzecza, pełniąca funkcje kulturalne i społeczne, które jest szansą na rozwój turystyki na terenie Mirkowa, a co za tym idzie na ożywienie terenu wybranego do rewitalizacji w uchwalonym przez Radę Miejską Konstancin-Jeziorna Programie rewitalizacji Konstancin-Jeziorna – 2020+.

Z tradycjami Urzecza można było się również zapoznać na otwartej 22 sierpnia 2020 r. w Państwowym Muzeum Etnograficznym w Warszawie wystawie czasowej „Nad Wisłą, na Urzeczu". Wystawa pokazała archiwalne i współczesne fotografie Urzecza i jego mieszkańców, nagrania z opowieściami o życiu na Urzeczu, filmy, stroje, przedmioty codziennego użytku i narzędzia służące na przykład do obróbki drewna. Na wystawie można było zobaczyć charakterystyczny motyw na kobiecym stroju wilanowskim z nadwiślańskiego Urzecza – czarny haft w kwiatowe ornamenty, dowiedzieć się, na czym polegała udana symbioza mieszkańców z rzeką, jak wyglądały domy budowane na tyrpach, czyli małych wzniesieniach nad Wisłą, a także zajrzeć do menu lokalnej kuchni. Wystawa była dostępna do 11 kwietnia 2021 r., a jej partnerami była między innymi Gmina Konstancin-Jeziorna.

Mimo niebezpośredniego powiązania z zabytkami, wyżej wymienione działania oddziałują pozytywnie na społeczeństwo i jego edukację w zakresie podejścia do tematyki dziedzictwa kulturowego.

Kapliczki i krzyże przydrożne na terenie gminy Konstancin-Jeziorna są świadectwem niematerialnych wierzeń, wciąż zachowanym i ciągle kultywowanym na terenie gminy Konstancin-Jeziorna. Posiadają różną genezę – jako przejaw kultu Maryjnego, wota po przeżytych epidemiach, miejsca upamiętniające wydarzenia istotne w życiu społeczności zamieszkującej, czy punkty orientacyjne na rozstajach i do dziś stanowią lokalne ośrodki życia duchowego, szczególnie w postaci Nabożeństw Majowych odprawianych w formie Litanii Loretańskiej.

Zgodnie z art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130 z późn. zm.), dobrami kultury współczesnej są niebędące zabytkami dobra kultury, takie jak pomniki, miejsca pamięci, budynki z wnętrzami i detalami, zespoły budynków, założenia urbanistyczne i krajobrazowe, będące uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, jeżeli cechuje je wysoka wartość artystyczna lub historyczna (wykaz w tabeli 14).

Tabela 14. Wykaz dóbr kultury współczesnej na terenie gminy Konstancin-Jeziorna

miejscowość	numer działki	obręb	rodzaj	data powstania
Bielawa	944/1	0001	krzyż	nieznana
Bielawa	1869/4	0001	krzyż	1998 r.
Bielawa	273/11	0001	kapliczka	nieznana
Bielawa	1825/11	0001	kapliczka	nieznana
Bielawa	896/3	0001	metalowy krzyż przydrożny	nieznana
Bielawa	957	0001	krzyż przydrożny	1974 r.
Cieciszew	312/1	0002	kamień upamiętniający	nieznana
Cieciszew	78	0002	cmentarz	nieznana
Cieciszew	144	0002	krzyż	nieznana
Ciszyca	316	0003	krzyż	1954 r.
Ciszyca	109	0003	kapliczka	2000 r.
Ciszyca	298	0003	kapliczka z figurą NMP	nieznana
Czarnów	140/3	0004	kamień - 150 lat wsi Czarnów	nieznana
Czernidła	125	0005	kapliczka	nieznana
Czernidła	145/1	0005	figura św. Floriana	nieznana
Czernidła	2	0005	krzyż, pomnik upamiętniający walki o wyzwolenie Warszawy	nieznana
Dębówka	214	0006	kapliczka	nieznana
Gassy	50/4	0007	mogiła	nieznana
Gassy	82/2	0007	kapliczka	nieznana
Habdzin	160/2	0008	kapliczka	1962 r.
Habdzin	130/3	0008	kapliczka	1957 r.

Habdzin	92/12	0008	kapliczka	1958 r.
Habdzin	148/18	0008	krzyż	nieznana
Kawęczyn	284/51, 1	0009	krzyż	nieznana
Kawęczyn	309	0009	kapliczka	nieznana
Kawęczynek-Borowina	4	0010	Krzyż, kapliczka	nieznana
Kawęczynek-Borowina	136/2	0010	krzyż przydrożny	1991 r.
Kępa Oborska	126/4	0011	krzyż	nieznana
Kępa Okrzewska	60	0012	cmentarz ewangelicki	XIX w.
Kępa Okrzewska	60	0012	krzyż	2000 r.
Kępa Okrzewska	173	0012	kapliczka	1953 r.
Kierszek	66	0013	kapliczka	1950 r.
Łęg	388	0014	kapliczka	1929 r.
Łęg	441/1	0014	krzyż	nieznana
Obory-Łyczyn	74	0015	kapliczka	1950 r.
Obory-Łyczyn	58	0015	krzyż	nieznana
Obory-Łyczyn	98/1	0015	mogiły żołnierzy	nieznana
Obory	22/38	0016	kapliczka	1939 r.
Obory	2/1	0016	kamień	nieznana
Obory	29/7	0016	krzyż bohaterów Powstania Styczniowego	2006 r.
Obory	29/7	0016	pomnik Bohaterom Powstania Styczniowego	1963 r.
Obórki	18/1	0017	kapliczka	lata 50. XX w.
Okrzeszyn	64	0018	kapliczka	nieznana
Opacz	321/10	0019	krzyż	2008 r.
Opacz	199/2	0019	kapliczka	1937 r.
Piaski	48	0020	kapliczka	1931 r.
Słomczyn	36	0021	kapliczka	1894 r.
Słomczyn	105/21	0021	krzyż	nieznana
Konstancin-Jeziorna	1	0101	kapliczka	XIX w.

	61			
Konstancin-Jeziorna	62/7	0102	krzyż	nieznana
Konstancin-Jeziorna	75	0104	krzyż misyjny przy kościele	1999 r.
Konstancin-Jeziorna	64/10	0106	kapliczka	lata 50. XX w.
Konstancin-Jeziorna	17/1	0112	kapliczka	1903 r.
Konstancin-Jeziorna	134/2	0114	krzyż upamiętniający drugą wizytę Jana Pawła II do ojczyzny	1983 r.
Konstancin-Jeziorna	134/2	0114	pomnik	nieznana
Konstancin-Jeziorna	2/2	0114	kapliczka	1918 r.
Konstancin-Jeziorna	13/2	0116	Kamień – 80 lata Ochotniczej Straży Pożarnej w Jeziornie 1925-2005	nieznana
Konstancin-Jeziorna	69	0122	kapliczka	1917 r.
Konstancin-Jeziorna	11/1	0123	krzyż	2022 r.
Konstancin-Jeziorna	86/2	0125	kapliczka	1901 r.
Konstancin-Jeziorna	66	0127	kapliczka	lata 30. XX w.
Konstancin-Jeziorna	31/5	0128	figurka	1907 r.
Konstancin-Jeziorna	91/4	0129	krzyż	nieznana
Konstancin-Jeziorna	10/51	0201	krzyż	1856 r.
Konstancin-Jeziorna	10/59	0202	krzyż	nieznana
Konstancin-Jeziorna	18/1	0202	kamień	nieznana
Konstancin-Jeziorna	15	0202	figura św. Józefa z Dzieciątkiem	2009 r.
Konstancin-Jeziorna	1/3	0203	kapliczka	lata 90. XX w.
Konstancin-Jeziorna	19/2	0310	pomnik	nieznana
Konstancin-Jeziorna	2/6	0310	zegar słoneczny	nieznana
Konstancin-Jeziorna	2/6	0310	kamień	nieznana
Konstancin-Jeziorna	2/6	0310	kamień	nieznana
Konstancin-Jeziorna	29	0312	Figura Świętego Nepomucena	XVIII w.
Konstancin-Jeziorna	74/9	0312	pomnik	nieznana
Konstancin-Jeziorna	59/13	0312	krzyż	1997 r.
Konstancin-Jeziorna	22	0313	pomnik katyński	nieznana

Konstancin-Jeziorna	91/13	0315	krzyż	nieznana
Konstancin-Jeziorna	1/1	0315	kapliczka na drzewie	nieznana
Konstancin-Jeziorna	32	0317	kapliczka	1911 r.
Konstancin-Jeziorna	6	0324	krzyż	nieznana
Konstancin-Jeziorna	10	0324	krzyż przydrożny	nieznana
Konstancin-Jeziorna	15	0202	krzyż misyjny	1998 r.

źródło: opracowanie własne

6.8. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292) formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków,
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Rejestr zabytków w obrębie danego województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Procedura wpisu zabytku do rejestru prowadzona jest na wniosek właściciela, z inicjatywy wojewódzkiego konserwatora zabytków lub na wniosek organizacji społecznej, pod warunkiem, że uzasadnione jest to celami statutowymi tej organizacji i gdy przemawia za tym interes społeczny. Do rejestru zabytków może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Fakt wpisania zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku. Natomiast skreślenie z rejestru zabytków następuje na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy lub z urzędu. Postępowanie odbywa się na podstawie decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego; wojewódzki konserwator zabytków występuje z wnioskiem o wykreślenie wpisu z księgi wieczystej i z katastru nieruchomości, a informacja o skreśleniu ogłoszona

jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Wszelkie działania podejmowane przy obiektach zabytkowych wymagają pisemnego pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Na terenie gminy Konstancin-Jeziorna nie występują pomniki historii i parki kulturowe, a także nie wpisano obiektów na Listę Skarbów Dziedzictwa, występują natomiast pozostałe formy ochrony zabytków tj. obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków.

Na terenie gminy Konstancin-Jeziorna znajduje się 141 zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (tabela 15). Są to tym samym najcenniejsze elementy krajobrazu kulturowego na terenie gminy podlegające ścisłej ochronie konserwatorskiej, wynikającej z przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

W 2025 r. do rejestru zabytków zostały wpisane:

- 2 osadniki, tzw. stożki Arledtera oraz budynek d. ścieralni, położone w Konstancinie-Jeziornie przy ul. Mirkowskiej 45, na terenie dawnej Papierni,
- willa położona w Konstancinie-Jeziornie przy ul. Grodzkiej 17 – brak decyzji ostatecznej,
- willa „Leśniczówka" wraz z terenem położona w Konstancinie-Jeziornie przy ul. Wojewódzkiej 26,
- willa położona w Konstancinie-Jeziornie przy ul. Piasta 22;
- willa „Krysieńka" wraz z terenem, położona w Konstancinie-Jeziornie przy ul. Kraszewskiego 12,
- Willa „Juliana Glassa" wraz z bramą wjazdową, położona w Konstancinie-Jeziornie przy ul. Piasta 12,
- willa „Jutrzenka" wraz z terenem, położona w Konstancinie-Jeziornie przy ul. Kraszewskiego 10,
- willa „Jezioranka", położona w Konstancinie-Jeziornie przy ul. Kraszewskiego 8 – brak decyzji ostatecznej,
- „Domek Myśliwski". położony w Konstancinie-Jeziornie przy ul. Jaworowskiej 4a.

Natomiast w 2026 r. został wpisany do rejestru zabytków cmentarz wojenny z I wojny światowej „Marynin", decyzją nr 55/2026 z dnia 13.04.2026 r. pod. Nr rej A-1960.

Rycina 4. Willa „Jezioranka”

Tabela 15. Wykaz obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków na obszarze Gminy Konstancin-Jeziorna

Wykaz obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków - obszar Gminy Konstancin-Jeziorna								
L.p.	Nr ewid. zabytku	Miejscowość	Adres (ulica)	Nazwa obiektu	Nr ewid. działki	Obręb	Data wpisu do rejestru	Nr rejestru
tereny wiejskie								
Bielawa								
1.	292	Bielawa	Lipowa 1C	Dworek z zespołu dworsko-parkowego w Bielawie	888/6	0001	14.03.2001	A-1181
2.	290	Bielawa	Lipowa 1C	Mur browaru (fragment) z zespołu dworsko-parkowego w Bielawie	888/6	0001	14.03.2001	A-1181
3.	291	Bielawa	Lipowa 1C	Park krajobrazowy (wraz ze starorzeczem rz. Jeziorki) z zespołu dworsko-parkowego w Bielawie	888/5 i 888/6	0001	14.03.2001	A-1181
4.	1392	Bielawa	Lipowa 1C	Zespół dworsko-parkowy w Bielawie	888/5 i 888/6	0001	14.03.2001	A-1181
Kawęczyn								
5.	346	Kawęczyn (Turowice)	-	Dwór z zespołu dworsko-parkowego w Kawęczynie-Turowicach	288/6	0009	19.05.2016	A-1343
6.	350	Kawęczyn (Turowice)	-	Mostek parkowy I z zespołu dworsko-parkowego w Kawęczynie-Turowicach	288/6	0009	19.05.2016	A-1343

7.	351	Kawęczyn (Turowice)	-	Mostek parkowy II z zespołu dworsko-parkowego w Kawęczynie-Turowicach	288/6	0009	19.05.2016	A-1343
8.	352	Kawęczyn (Turowice)	-	Mostek parkowy III z zespołu dworsko-parkowego w Kawęczynie-Turowicach	288/6	0009	19.05.2016	A-1343
9.	349	Kawęczyn (Turowice)	-	Pawilon parkowy (tzw. kaplica) z zespołu dworsko-parkowego w Kawęczynie-Turowicach	288/6	0009	19.05.2016	A-1343
10.	348	Kawęczyn (Turowice)	-	Park z zespołu dworsko-parkowego w Kawęczynie-Turowicach	288/6	0009	19.05.2016	A-1343
11.	1391	Kawęczyn (Turowice)	-	Zespół dworsko-parkowy w Kawęczynie-Turowicach	288/6 (częściowo), 288/7, 288/8, 288/20 (częściowo)	0009	19.05.2016	A-1343
12.	1406	Kawęczyn (Turowice)	-	Otoczenie zespołu dworsko-parkowego położonego w Kawęczynie-Turowicach	288/20 (częściowo), 288/10, 288/11, 288/13 (częściowo)	0009	19.05.2016	A-1343

Obory								
13.	338	Obory	Literatów	Dwór z zespołu dworsko-folwarcznego w Oborach	2/2	0016	19.11.1959	A-1145
14.	311	Obory	-	Park z zespołu dworsko-folwarcznego w Oborach	2/2	0016	19.11.1959	A-1145
Łyczyn (Obory-Łyczyn)								
15.	101	Obory-Łyczyn	-	Dwór z zespołu dworsko-folwarcznego w Łyczynie	62/19	0015	28.02.2000	A-949
16.	99	Obory-Łyczyn	-	Park (pozostałości) wraz z drogą dojazdową z zespołu dworsko -folwarcznego w Łyczynie	62/19 i 62/20	0015	28.02.2000	A-949
17.	102	Obory-Łyczyn	-	Zespół dworsko-folwarczny w Łyczynie wraz ze strefą ochrony konserwatorskiej	62/19 i 62/20	0015	28.02.2000	A-949
18.	106	(Obory-Łyczyn) Słomczyn	-	Cmentarz parafii rzymsko-katolickiej w Słomczynie	71	0015	28.12.1988	A-1179
Słomczyn								
19.	189	Słomczyn	Wiślana 85	Dzwonnica przy kościele parafialnym p.w. św. Zygmunta z zespołu sakralnego w Słomczynie	35	0021	12.10.1960	A-1152
20.	188	Słomczyn	Wiślana 85	Kościół parafialny p.w. św. Zygmunta z zespołu sakralnego w Słomczynie	35	0021	12.10.1960	A-1152
miasto Konstancin-Jeziorna								
21.	29	Konstancin-Jeziorna	Batorego 15	Willa „Kaprys” wraz z ogrodem	26	03-13	04.12.1982	A-1129

22.	201	Konstancin-Jeziorna	Batorego 16	Pensjonat „Ukrainka” wraz z ogrodzeniem od strony ulicy oraz ogród przy pensjonacie „Ukrainka”	89	03-13	09.09.2008	A-818
23.	203	Konstancin-Jeziorna	Batorego 17	Willa „Rusałka”, domek ogrodnika oraz park z zespołu willowo-ogrodowego willi „Rusałka”	28, 29 i 30	03-13	10.08.2000	A-962
24.	1435	Konstancin-Jeziorna	Batorego 17	Zespół willowo-ogrodowy willi „Rusałka”	28, 29 i 30	03-13	10.08.2000	A-962
25.	27	Konstancin-Jeziorna	Batorego 19	Willa „Este” wraz z ogrodem	27	03-13	26.03.2009	A-850
26.	199	Konstancin-Jeziorna	Batorego 20	Willa „Julia” wraz z ogrodem	91	03-13	04.08.1977	A-1131
27.	23	Konstancin-Jeziorna	Batorego 28	Willa „Wrzos” z terenem posesji	102	03-13	26.05.2011	A-1025
28.	176	Konstancin-Jeziorna	Batorego 32, d. 32/34	Budynek mieszkalno-gospodarczy (dozorcówka)	104	03-13	17.05.1975	A-1133
29.	197	Konstancin-Jeziorna	Batorego 33	Willa „Wanda” wraz z ogrodem	67	03-13	05.12.1990	A-1134
30.	4	Konstancin-Jeziorna	Batorego 41, 41 A	Willa „Aniela” („Romalin”) wraz z ogrodem	70, 71	03-13	12.04.1983	A-1130
31.	19	Konstancin-Jeziorna	Batorego 43	Willa „Józefina” wraz z działką i zielenią w granicach ogrodzenia	116	03-13	22.09.1988	A-1135

32.	298	Konstancin-Jeziorna	Chylicka 31	Willa „Syrena” wraz z ogrodem	35	03-06	18.05.1977	A-1136
33.	142	Konstancin-Jeziorna	Długa 59 (d. 61)	Willa „Jutrzenka” („Jerychonka”)	21	03-05	22.09.1976	A-1137
34.	129	Konstancin-Jeziorna	Gąsiorowskiego 10	Willa wraz z działką i zielenią	6	03-22	19.08.1988	A-1138
35.	110	Konstancin-Jeziorna	Gąsiorowskiego 15	Willa wraz z terenem posesji	36/1	03-14	13.11.2014	A-1295
36.	243	Konstancin-Jeziorna	Jagiellońska 21 (d. 19/21)	Altana „Zakopianka” wraz z otoczeniem	94	03-13	09.09.2008	A-825
37.	37	Konstancin-Jeziorna	Jagiellońska 23	Willa „Eloe”	121	03-13	22.09.1976	A-1585
38.		Konstancin-Jeziorna	Jagiellońska 28	Willa „Witoldówka” wraz z ogrodem	51/2	03-14	10.08.1977	A-1140
39.	206	Konstancin-Jeziorna	Jagiellońska 37 (d. 37/37A)	Willa „Borówka” wraz z ogrodem	106	03-13	01.08.1977	A-1141
40.	151	Konstancin-Jeziorna	Jasna 25	Willa (dom Bukowskich) wraz z działką i zielenią	75	03-01	31.08.1990	A-1142
41.	254	Konstancin-Jeziorna	Kościelna 3	Willa "Magnolia" z zespołu willowo-parkowego willi Magnolia	84	03-09	10.09.1998	A-1144
42.	256	Konstancin-Jeziorna	Kościelna 3	Altana ogrodowa z zespołu willowo-parkowego willi "Magnolia"	84	03-09	10.09.1998	A-1144

43.	1416	Konstancin-Jeziorna	Kościelna 3	Park z zespołu willowo-parkowego willi „Magnolia”	84	03-09	10.09.1998	A-1144
44.	1403	Konstancin-Jeziorna	Kościelna 3	Zespół willowo-parkowy willi Magnolia (składający się z willi murowanej, ogrodowej altany drewnianej, kapliczki z polnych kamieni i parku krajobrazowego o charakterze leśnym)	84, 1	03-09	10.09.1998	A-1144
45.	218	Konstancin-Jeziorna	Kraszewskiego 1	Willa „Poranek” wraz z otoczeniem	22	03-10	10.09.2008	A-816
46.	269	Konstancin-Jeziorna	Kraszewskiego 9	Willa „Irena”	33/3	03-10	13.04.2018	A-1414
47.	1447	Konstancin-Jeziorna	Kraszewskiego 9	Oficyna mieszkalna przy willi „Irena”	33/3	03-10	13.04.2018	A-1414
48.	3	Konstancin-Jeziorna	Matejki 10	Willa „Wierzbówka” wraz z działką i zielenią	4	03-13	07.07.1989	A-1146
49.	14	Konstancin-Jeziorna	Matejki 14	Pensjonat „Biruta” wraz otoczeniem	6/1	03-13	09.09.2008	A-824
50.	15	Konstancin-Jeziorna	Matejki 18	Willa „Szarotka” (d. „Stokrotka”) wraz z otoczeniem	8	03-13	26.03.2009	A-845
51.	170	Konstancin-Jeziorna	Mickiewicza 3	Willa „Sosnówka” (d. „Leonówka”) wraz z otaczającym terenem leśnym	47/2	03-12	24.02.2003	A-44
52.	12	Konstancin-Jeziorna	Mickiewicza 7	Willa „Biała” wraz z otoczeniem	50	03-12	17.12.2009	A-848

53.	118	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek dołów odciekowych i szarpaka celulozy z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02-01	14.11.2014	A-1287
54.	165	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek gniotownika i holendrów III maszyny papierniczej z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02-01	14.11.2014	A-1287
55.	120	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek holendrów I i II maszyny papierniczej z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02-01	14.11.2014	A-1287
56.	294	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek warsztatu stolarskiego z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/25	02-01	14.11.2014	A-1287
57.	68	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek pralni z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	17	02-01	14.11.2014	A-1287
58.	160	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek holendrów V i VI maszyny papierniczej z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02-01	14.11.2014	A-1287
59.	161	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek turbinowni z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/27	02-01	14.11.2014	A-1287
60.	124	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Północne skrzydło wykańczalni bibułki z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02-01	14.11.2014	A-1287
61.	128	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek magazynu bibułki z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02-01	14.11.2014	A-1287
62.	162	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek magazynu papieru i celulozy z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02-01	14.11.2014	A-1287

63.	1432	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Komin fabryczny z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/27	02-01	14.11.2014	A-1287
64.	167	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Północna i zachodnia elewacja wykańczalni papieru z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02-01	14.11.2014	A-1287
65.	293	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek warsztatu mechanicznego z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/25	02-01	14.11.2014	A-1287
67.	41	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 51	Budynek dyrekcji z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/61	02-02	14.11.2014	A-1287
68.	18	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 49	Budynek mieszkalny tzw. Bristol (d. suszarnia) z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	11/3	02-01	14.11.2014	A-1287
69.	1433	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Nieprzykryte ciagi komunikacyjne i place stanowiące istotne elementy zespołu, technologicznie i funkcjonalnie związane z zabytkowymi budynkami tj: plac pomiędzy budynkami magazynu papieru, magazynu bibułki, wykańczalni bibułki, magazynu technicznego: odcinek ciągu komunikacyjnego pomiędzy budynkami holendrów I i II oraz Vi VI maszyny papierniczej, ciąg komunikacyjny - dawne połączenie kolejki wąskotorowej, pomiędzy	10/1, 10/27, 10/25, 10/61, 10/27, 11/3	02-01	14.11.2014	A-1287

				budynkami magazynu papieru, magazynu bibułki, wykańczalni papieru oraz warsztatu stolarskiego i warsztatu mechanicznego; ciąg komunikacyjny dawnej kolejki zakładowej, w postaci torów zachowanych wewnątrz budynku holendrów Vi VI maszyny papierniczej, budynek holendrów I i II maszyny papierniczej oraz na wysokości piętra - na pomoście pomiędzy budynkami holendrów V i VI oraz I i II maszyny papierniczej; jak również w postaci torów zachowanych na placu pomiędzy budynkami magazynu papieru, magazynu bibułki, wykańczalni bibułki, magazynu technicznego.				
70.	1396	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Zespół budowlany tzw. papierni dolnej	10/1, 10/27, 10/25, 10/61, 10/27, 11/3	02-01	14.11.2014	A-1287
71.	268	Konstancin-Jeziorna	Mostowa 15	Pensjonat i zakład przyrodoleczniczy „Hugonówka”	1/3 , 1/2	03-08	21.02.2008	A-781
72.	80	Konstancin-Jeziorna	Piasta 22	Willa	14/1	03-14	30.06.2025	A-1877
73.	77	Konstancin-Jeziorna	Piasta 32	Willa „Pallas Athene” wraz z ogrodem	19	03-14	25.11.1980	A-1147

74.	51	Konstancin-Jeziorna	Piłsudskiego 21	Willa „Pod Dębem” wraz z ogrodem	12	03-13	20.03.1989	A-1148
75.	50	Konstancin-Jeziorna	Piłsudskiego 54	Kościół parafialny rzymsko-katolicki wraz z otaczającą zielenią z zespołu sakralnego pw. Wniebowzięcia NMP w Konstancinie-Jeziornie	70	03-10	25.05.1977	A-1149
76.	272	Konstancin-Jeziorna	Potulickich 42	Willa „Stamary”	21, 20 (częściowo)	03.21	27.11.1989	A-1150
77.	273	Konstancin-Jeziorna	Przebieg 11	Willa „Kasztelanka” wraz z otoczeniem	9, 10, 11	03.08	26.07.2013	A-1195
78.	228	Konstancin-Jeziorna	Pułaskiego 6	Budynek mieszkalny tzw. schronisko dla Aktorów Weteranów Scen Polskich z zespołu budynków Domu Aktora Weterana w Skolimowie	120	01-26	29.03.1993	A-1151
79.	231	Konstancin-Jeziorna	Pułaskiego 6	Dom Pracy Twórczej z zespołu budynków Domu Aktora Weterana w Skolimowie	120	01-26	29.03.1993	A-1151
80.	229	Konstancin-Jeziorna	Pułaskiego 6	Dom ogrodnika z zespołu budynków Domu Aktora Weterana w Skolimowie	120	01-26	29.03.1993	A-1151
81.	1420	Konstancin-Jeziorna	Pułaskiego 6	Park z zespołu budynków Domu Aktora Weterana w Skolimowie	120	01-26	29.03.1993	A-1151
82.	1225	Konstancin-Jeziorna	Pułaskiego 6	Zespół budynków Domu Aktora Weterana w Skolimowie	120	01-26	29.03.1993	A-1151

83.	46	Konstancin-Jeziorna	Sienkiewicza 5	Willa „Szwajcarka” wraz z ogrodem	12	03-13	03.09.1990	A-1132
84.	327	Konstancin-Jeziorna	Sienkiewicza 7	Willa „Natemi” wraz z terenem	115	03-13	23.03.1993	A-1153
85.	7	Konstancin-Jeziorna	Sienkiewicza 15	Willa „Izyhali” wraz z ogrodem	16	03-13	09.08.1977	A-1154
86.	10	Konstancin-Jeziorna	Sienkiewicza 19	Willa „Maryla” wraz z ogrodem	18	03-13	05.08.1977	A-1155
87.	212	Konstancin - Jeziorna	Skargi 4	Willa „Miła” („dworek Józi”)	47	03-10	23.11.2015	A-1324
88.	208	Konstancin-Jeziorna	Skargi 7	Willa „Ustronie” wraz z ogrodem	66, 67, 64/5	03-10	12.05.1987	A-1156
89.	32	Konstancin-Jeziorna	Skargi 10	Willa „Jagiellonka” wraz z terenem posesji	51	03-10	24.12.2010	A-1035
90.	34	Konstancin-Jeziorna	Skargi 11	Willa „Urocza” wraz z ogrodem	13	03-11	06.08.1977	A-1157
91.	217	Konstancin-Jeziorna	Skargi 18	Dom dla służby (oficyna) przy willi „Fraszka”	23/2	03-11	09.08.1996	A-1158
92.	214	Konstancin-Jeziorna	Skargi 18	Willa „Fraszka”	23/2	03-11	09.08.1996	A-1158
93.	1424	Konstancin-Jeziorna	Skargi 18	Ogród z działką przy willi „Fraszka”	23/1, 23/2	03-11	09.08.1996	A-1158

94.	279	Konstancin-Jeziorna	Słomczyńska 20	Willa „Rysieńka” wraz z ogrodem	27	03-09	10.08.1977	A-1159
95.	238	Konstancin-Jeziorna	Słowackiego 8	Willa „Dom Popiela” (tzw. Księżówka) wraz z ogrodem	7/1, 7/2	03-05	24.05.1977	A-1160
96.	297	Konstancin-Jeziorna	Słowackiego 12	Willa „Sapieżanka” wraz z ogrodem	17	03-05	12.02.1990	A-1161
97.	117	Konstancin-Jeziorna	Sobieskiego 13	Willa „Gryf” wraz z zielenią w granicach posesji	62/1, 62/2	03-12	27.04.1983	A-1162
98.	122	Konstancin-Jeziorna	Sobieskiego 16	Willa „Zorza” wraz z parkiem	56	03-12	02.04.1996	A-1163
99.	125	Konstancin-Jeziorna	Sobieskiego 19	Willa „Zameczek” wraz z ogrodem	69	03-12	10.09.2008	A-857
100.	309	Konstancin-Jeziorna	Sułkowskiego 1	Willa „Zagłobin”	5	03-06	22.05.1971	1103/903
101.	1425	Konstancin-Jeziorna	Sułkowskiego 1	Park przy willi „Zagłobin”	5	03-06	23.12.2004	A-364
102.	333	Konstancin-Jeziorna	Sułkowskiego 2	Willa "Złudzenie" wraz z ogrodem	10	03-06	09.09.1991	A-1164
103.	296	Konstancin-Jeziorna	Sułkowskiego 7	Willa „Zachertówka” (d. „Helunin”) wraz z ogrodem	7	03-06	29.08.1983	A-1165
104.	286	Konstancin-Jeziorna	Szpitalna 14/16	Willa (narożna) wraz z działką i zielenią	51/6	03-09	05.08.1991	A-1166

105.	388	Konstancin-Jeziorna	Szpitalna 14	„Villa la Fleur” wraz działką i zielenią	51/3, 51/4, 51/5 -zieleń, willa - 51/5	03-09	05.08.1991	A-1166
106.	233	Konstancin-Jeziorna	Środkowa 12/14	Willa „Odpoczynek” wraz z ogrodem	31/1	03-07	03.08.1977	A-1167
107.	276	Konstancin-Jeziorna	Środkowa 27	Willa „Versailles” („Wersal”) wraz z ogrodem	36, 40	03-19	27.12.1993	A-1168
108.	227	Konstancin-Jeziorna	Środkowa 30	Willa „Dziunia” wraz z ogrodem	17	03-19	08.08.1977	A-1169
109.	94	Konstancin - Jeziorna	Uzdrowiskowa 5	Willa Nelkenów	11	03-21	09.03.2018	A-1413
110.	181	Konstancin-Jeziorna	Anny Walentynowicz 1(d. Jaworskiego)	Kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. Opieki św. Józefa wraz z ceglanym ogrodzeniem terenu kościelnego z zespołu budowlanego osiedla robotniczego Mirków	15	02-02	10.11.1977	A-1143
111.	1413	Konstancin-Jeziorna	Anny Walentynowicz (d. Jaworskiego), Mirkowska	Układ urbanistyczny osiedla robotniczego Mirków	15, 14, 10/59 10/26, 10/27, 10/23, 10/6, 10/24, 10/25, 10/21, 10/22, 10/5	02-02	02.11.2015	A-1319

112.	1414	Konstancin-Jeziorna	Anny Walentynowicz (d. Jaworskiego), Mirkowska	Zespół budowlany osiedla robotniczego Mirków	15, 10/26, 10/27, 10/23, 10/6, 10/24, 10/25, 10/21, 10/22, 10/5	02-02	02.11.2015	A-1319
113.	107	Konstancin-Jeziorna	Warecka 2	willa „Nike” wraz z zielenią	62	03-20	23.08.1996	A-1170
114.	211	Konstancin-Jeziorna	Wierzejewskiego 9	Willa „Biały Dworek” wraz z otaczającą zielenią	41/4	03-10	18.05.1977	A-1171
115.	260	Konstancin-Jeziorna	Wierzejewskiego 12f	Willa „Malutka”	33/16	03-10	09.09.2008	A-814
116.	255	Konstancin-Jeziorna	Wierzejewskiego 12b	Willa „Mon Repas” wraz z zielenią	33/4	03-10	18.05.1977	A-1172
117.	261	Konstancin-Jeziorna	Wierzejewskiego 12	Willa „Piaski”	33/27	03-10	01.12.2014	A-1272
118.	215	Konstancin-Jeziorna	Wierzejewskiego 15	Willa „Marysieńka” (Piaski) wraz z fragmentem ogrodzenia i otaczającym terenem leśnym z zespołu willi Marysieńka	16	03-11	24.02.2003	A-45
119.	216	Konstancin-Jeziorna	Wierzejewskiego 15	Domek ogrodnika z zespołu willi Marysieńka (d. Piaski)	16	03-11	24.02.2003	A-45

120.	114	Konstancin-Jeziorna	Wilanowska 37 (d. 20-lecia PRL 37/37A)	Willa „Ave” wraz z ogrodem	20/1	03-15	03.08.1979	A-1173
121.	308	Konstancin - Jeziorna	Wojewódzka 26	Willa "Leśniczówka"	33	03-18	24.03.2025	A-1864
122.	506	Konstancin-Jeziorna	Wojska Polskiego 3	Budynek papierni z zespołu papierni górnej wraz otoczeniem w promieniu 25 m.	12/5	02-02	09.06.1958	A-1174
123.	507	Konstancin-Jeziorna	Wojska Polskiego 3	Budynek magazynowy przy papierni wraz z częścią działki z zespołu papierni górnej	12/5	02-02	21.12.2001	A-16
124.	422	Konstancin-Jeziorna	Żeromskiego 4	Willa „Świt” (tzw. Dom Stefana Żeromskiego) wraz z ogrodem	19	03-13	16.08.1968	A-1175
125.	71	Konstancin-Jeziorna	Żeromskiego 6	Willa „Zbyszek” wraz z otoczeniem	37	03-13	25.11.2009	A-889
126.	40	Konstancin-Jeziorna	Żeromskiego 7	Willa „Pod Wieżą” wraz ogrodzeniem od strony ulicy i otoczeniem	46	03-13	04.02.2009	A-843
127.	39	Konstancin-Jeziorna	Żeromskiego 9	Wieża ciśnień wraz z otaczającą zielenią	47	03-13	23.05.1977	A-1176
128.	74	Konstancin-Jeziorna	Żeromskiego 10	Willa „Anna” wraz z ogrodem	114, 97	03-13	20.05.1977	A-1177
129.	72	Konstancin-Jeziorna	Żeromskiego 11	Willa „Helena” wraz z ogrodem	64	03-13	02.08.1977	A-1178

130.	1429	Konstancin-Jeziorna	Żółkiewskiego 17	Pozostałosci zespołu budowlanego willi Julisin tj. dom służbowy („kordegrada”) i brama wjazdowa	95	03-22	28.07.2014	A-1252
131.	1393	Konstancin-Jeziorna		Zespół budowlany miasta Konstancina-Jeziornej			28.02.1990	A-1180
132.	458	Konstancin-Jeziorna		Układ urbanistyczny miasta Konstancina-Jeziornej			28.02.1990	A-1180
133.	1476	Konstancin-Jeziorna	Pułaskiego 4	Budynek dawnej parowozowni Kolei Wilanowskiej na stacji Chylice	119/6	01-26	15.12.2022	A-1733
134.	1475	Konstancin-Jeziorna	Pułaskiego 4	Teren wokół budynku dawnej parowozowni Kolei Wilanowskiej na stacji Chylice	119/6, 119/7, 119/8	01-26	15.12.2022	A-1733
135.	1477	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	2 osadniki, tzw. stożki Arledtera	10/1	02-01	28.01.2025	A-1844
136.	1478	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	budynek d. ścieralni	10/1	02-01	28.01.2025	A-1845
137.	220	Konstancin-Jeziorna	Kraszewskiego 12	Willa „Krysieńka” wraz z terenem	29/1	03-08	13.10.2025	A-1919
138.	82	Konstancin-Jeziorna	Piasta 12, d. 10	Willa Juliana Glassa wraz z bramą wjazdową	37/1	03-11	10.12.2025	A-1926
139.	1489	Konstancin-Jeziorna	Jaworowska 4 A	Domek Myśliwski	51	03-11	10.12.2025	A-1926
140.	221	Konstancin-Jeziorna	Kraszewskiego 10	Willa „Jutrzenka” wraz z terenem	28/1	03-08	09.12.2025	A-1929

141	98	Obory- Łyczyn	-	Cmentarz wojenny z I wojny światowej „Marynin”	86/50	0015	13.04.2026	A-1960
	- obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków nieruchomych Województwa Mazowieckiego							

źródło: opracowanie własne na podstawie Gminnej Ewidencji Zabytków

6.9. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków

Do obowiązków burmistrza należy m.in. prowadzenie gminnej ewidencji zabytków (art. 22 pkt 4 ustawy o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami) w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

W Gminnej Ewidencji Zabytków powinny być ujęte:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Zakres informacji o zabytkach nieruchomych, zawartych w karcie adresowej określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. z 2021 r., poz. 56). Należy zaznaczyć, że wpisu do rejestru zabytków dokonuje się na mocy decyzji administracyjnej doręczanej właścicielowi i podlegającej kontroli sądowej, natomiast wpis do ewidencji nie wymaga wydania decyzji administracyjnej.

W przypadku prowadzonych gminnych ewidencji zabytków brakuje przepisów określających szczegółowe zasady, tryby i sposoby umieszczania zabytków nieruchomych w ewidencji zabytków. Kwestia sposobu ujmowania obiektów w gminnej ewidencji zabytków była przedmiotem kontroli Trybunału Konstytucyjnego, który wydał wyrok w dniu 11 maja 2023 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 22 ust. 5 pkt 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292) w zakresie, w jakim ogranicza prawo własności nieruchomości przez dopuszczenie ujęcia nieruchomości jako zabytku nieruchomego w Gminnej Ewidencji Zabytków bez zapewnienia właścicielowi gwarancji ochrony prawnej przed dokonaniem takiego ograniczenia, jest niezgodny z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Podkreślono także, że fundamentem demokratycznego państwa prawnego jest możliwość obrony oraz ochrony swoich dóbr. Przyczynę zakresowej niekonstytucyjności regulacji stanowi to, że ustawa nie określa dotychczas szczegółowo zasad, trybu i sposobu umieszczania zabytków nieruchomych w ewidencji zabytków. Z uzasadnienia wynika, że konieczne jest ustawowe zapewnienie właścicielowi, który dowiaduje się, że jego nieruchomość ma zostać wpisana do Gminnej Ewidencji Zabytków, możliwości zajęcia stanowiska w postępowaniu administracyjnym oraz zakwestionowania działań podejmowanych przez organ administracji gminnej w porozumieniu z konserwatorem.

Jednakże orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego nie uchyla GEZ, a wskazuje wyłącznie na niekonstytucyjność procedury ujęcia zabytku nieruchomego w takiej ewidencji. Wydanie orzeczenia powoduje zatem konieczność zmiany przepisów tak, aby uwzględniały one zarówno ochronę zabytków ujętych w GEZ, jak i prawa właścicieli oraz posiadaczy zabytków. Niestety do tej pory nie wprowadzono stosownych przepisów regulujących ujmowanie obiektów w Gminnych Ewidencjach Zabytków. W obecnej sytuacji prawnej, włączone obiekty do gminnej ewidencji zabytków są narażone na postępowania skargowe przed sądami administracyjnymi, które na podstawie art. 146 §1 p.p.s.a., mogą stwierdzić bezskuteczność czynności. Zatem wyrok Trybunału Konstytucyjnego otwiera furtkę do wyeliminowania ich z porządku prawnego. Z kolei wykreślenie zabytku nieruchomego z Gminnej Ewidencji Zabytków pozwoli na jego rozbiórkę w sytuacji, gdy w międzyczasie nie zostanie on objęty inną formą ochrony.

Regulacje prawne stanowią, że konsekwencją ujęcia obiektów lub obszarów niewpisanych do rejestru zabytków w gminnej ewidencji zabytków, jest obowiązek uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków planowanych przy nich działań za pośrednictwem właściwego organu gminy lub organu administracji architektoniczno-budowlanej. Uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków w odniesieniu do ww. ustawy obiektów prowadzone są na etapie wydania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizacje inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 53. ust. 4 pkt 2, art. 60 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r.) oraz na etapie wydania decyzji o pozwoleniu na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego (art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane). Ponadto znajdujące się w ewidencji zabytki nieruchome muszą być uwzględnione w planie ogólnym, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, w uchwałach krajobrazowych, przy opracowywaniu map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego, a także przy wniosku złożonym w ramach specustawy mieszkaniowej odnoszącym się do obiektu ujętego w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Podstawą do sporządzenia Gminnego programu opieki nad zabytkami jest opracowana Gminna Ewidencja Zabytków, która jest dokumentem otwartym. Powinna być stale weryfikowana i aktualizowana. Dokument ten stanowi kluczowe narzędzia polityki ochrony dziedzictwa kulturowego na poziomie gminy, a jego prawidłowe opracowanie i aktualizowanie pozwala nie tylko skuteczniej chronić zabytki, ale także świadomie planować rozwój przestrzenny i społeczny gmin.

Gminna Ewidencja Zabytków dla Gminy Konstancin–Jeziorna powstała w 2006 r. w wyniku współpracy z dawnym KOBiDZ (Krajowym Ośrodkiem Badań i Dokumentacji Zabytków – obecnie Narodowy Instytut Dziedzictwa). Jednak nowelizacja ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia z dnia 18 marca 2010 r., która weszła w życie 5 czerwca 2010 r., wprowadziła nowe wymagania co do GEZ, znacznie wzmacniając jej rolę, podnosząc do rangi źródła prawa miejscowego. Do art. 19 dodano ust.1a wskazujący zabytki, których ochrona musi być bezwarunkowo uwzględniona w decyzjach o ustaleniu inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej oraz decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Są to zabytki wpisane do rejestru wraz z ich otoczeniem oraz zabytki nieruchome, znajdujące się w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Po wejściu w życie nowelizacji Gmina Konstancin - Jeziorna przystąpiła do prac związanych z aktualizacją ewidencji. Pismem Nr WRD.5133.1.24.2018.DM z dnia 29.11.2018 r. Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków zaopiniował pozytywnie przedstawiony pismem z dnia 09.04.2018 r. oraz uzupełniony pismem z dnia 25.10.2018 r. zbiór kart Gminnej Ewidencji Zabytków sporządzony dla Gminy Konstancin-Jeziorna.

W związku z powyższym Burmistrz Gminy Konstancin-Jeziorna wydał Zarządzenie Nr 18/VIII/2019 z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Konstancin-Jeziorna.

W dniu 29 kwietnia 2019 r. Burmistrz gminy Konstancin-jeziorna wydał kolejne zarządzenie Nr 111/VIII/2019 w sprawie zmian w Gminnej Ewidencji Zabytków. Powyższym zarządzeniem Burmistrz Gminy Konstancin-Jeziorna dokonał włączenia dwóch obiektów do Gminnej Ewidencji Zabytków tj. willi „Mariak" położonej przy ul. Głowackiego 1 i budynku garażowo-gospodarczego przy willi „Mariak", znajdującego się przy ul. Śniadeckich 14. Włączenie tych obiektów do Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Konstancin-Jeziorna nastąpiło w porozumieniu z Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, który pismem Nr WRD.5133.2.1.2019.OS z dnia 12.04.2019 r. zaopiniował pozytywnie ujęcie obu budynków w gminnej ewidencji zabytków.

Następnie, w dniu 4 marca 2021 r. Burmistrz Gminy Konstancin-Jeziorna wydał Zarządzenie Nr 34/VIII/2021 w sprawie skreślenia obiektu z Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Konstancin-Jeziorna. Na mocy tego Zarządzenia skreślono z GEZ (przyjętej Zarządzeniem Nr 18/VIII/2019 Burmistrza Gminy Konstancin-Jeziorna z dnia 11 stycznia 2019 r.) willę położoną na terenie działki o nr ew. 4 z obrębu 03-03 w Konstancinie-Jeziornie przy ul. Broniewskiego 32/34. W odniesieniu do tego obiektu Postanowieniem Nr WN.5181.7.2020.DM z dnia 20 listopada 2020 r., Mazowiecki

Wojewódzki Konserwator Zabytków uzgodnił roboty budowlane polegające na rozbiórce budynku mieszkalnego jednorodzinnego zlokalizowanego na działce o nr ewid. 4 z obrębu 03-03 w Konstancinie-Jeziornie przy ul. Broniewskiego 32/34, a Starosta Piaseczyński wydał stosowną decyzję Nr 67/2020 z dnia 25 listopada 2020 r. Wykreślenie tego obiektu z GEZ zaopiniował pozytywnie Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków pismem Nr WRD.5133.2.7.2021 z dnia 05.02.2021 r.

Następnie w trakcie prowadzonej procedury opiniowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami wprowadzono kolejne zmiany w Gminnej Ewidencji Zabytków.
Na skutek uwag zgłoszonych przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dokonano poprawnego określenia form ochrony na kartach: zespołu dworsko-folwarcznego w Łyczynie, kaplicy cmentarnej hr. Potulickich, Mielżyńskich w Słomczynie, budynków przy ul. Piotra Skargi 18, willi „Zochna" przy ul. Wesołej 23/23A w Konstancinie-Jeziornie, Domu Aktora w Skolimowie, wykonano nową kartę dla budynku przy ul. Matejki 10 w Konstancinie-Jeziornie oraz wyłączono z GEZ zespół willi „Fraszka" przy ul. Piotra Skargi 18 w Konstancinie-Jeziornie i nieistniejący budynek przy ul. Niecałej 17. Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków pismem Nr WRD.5133.2.32.2021.AT z dnia 27 sierpnia 2021 r. zaopiniował pozytywnie w/w zmiany.

W wyniku złożonych wniosków wyłączono z Gminnej Ewidencji Zabytków następujące obiekty:

- budynek położony przy ul. Przesmyckiego 11,
- willę „Zoleta" położoną przy ul. Wierzejewskiego 8,
- willę Edelmana i Morgensterna wraz z ogrodem, położoną przy ul. Gąsiorowskiego 8,
- willę „Krystyna", położoną przy ul. Batorego 47.

Wyłączenie w/w obiektów nastąpiło na podstawie zarządzeń burmistrza, poprzedzonych stanowiskiem Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Oprócz wyłączeń z GEZ następowały również włączenia; na skutek wpisania do rejestru zabytków dawnej parowozowni Kolei Wilanowskiej na stacji Chylice wraz z terenem, położoną przy ul. K. Pułaskiego 4 w Konstancinie-Jeziornie dokonano włączenia tych obiektów do Gminnej Ewidencji Zabytków na podstawie Zarządzenia Nr 142/VIII/2023 Burmistrza Gminy Konstancin-Jeziorna z dnia 6 lipca 2023 r. w sprawie zmian w Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Konstancin-Jeziorna. Wpis do rejestru zabytków dawnej parowozowni nastąpił na podstawie decyzji Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków pod nr rej. A-1733 (decyzja Nr 131/2022 z dnia 15.12.2022 r.) w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego z urzędu w związku z wnioskiem Piaseczyńsko-Grójeckiego Towarzystwa Kolei Wąskotorowej. Budynek dawnej parowozowni na stacji Chylice stanowi jedną z niewielu pozostałości historycznej zabudowy i infrastruktury Kolei Wilanowskiej (późniejszej kolei Towarzystwa Akcyjnego Drogi Żelaznej Wilanowskiej), która została założona w 1891 r. W lutym 2026 r. zostały zakończone prace planistyczne związane z opracowaniem nowego planu zagospodarowania przestrzennego, na podstawie uchwały Nr 817/VII/46/2018 Rady Miejskiej

Konstancin-Jeziorna z dnia 27 czerwca 2018 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ew. 119/6, 119/7, 119/8, 119/9 z obrębu 01-26. Istnieje szansa na rewitalizację zabytkowego budynku. Następnie na podstawie Zarządzenia Nr 77/IX/2025 Burmistrza Gminy Konstancin-Jeziorna z dnia 10 kwietnia 2025 r. w Gminnej Ewidencji Zabytków ujęto dwa obiekty położone na terenie dawnej Papierni (ul. Mirkowska 45, Konstancin-Jeziorna: 2 osadniki, tzw. stożki Arledtera oraz budynek d. ścieralni. Zarządzeniem Nr 184/IX/2025 z dnia 28 lipca 2025 r. Burmistrz Gminy Konstancin-Jeziorna dokonał zmiany w GEZ w odniesieniu do willi „Leśniczówka", która została wpisana do rejestru zabytków. 27 października 2025 r. Burmistrz Gminy Konstancin-Jeziorna wydał Zarządzenie Nr 248/IX/2025, którym dokonał zmian w GEZ w odniesieniu do willi położonej w Konstancinie-Jeziornie przy ul. Piasta 22, która została również wpisana do rejestru zabytków. Na skutek ujęcia w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków budynku hotelowego w kompleksie obiektów Domów Pracy Twórczej ZAIKS w/w zarządzeniem dokonano zmiany w GEZ. W trakcie prowadzonych prac nad Programem Burmistrz Gminy Konstancin-Jeziorna wydał Zarządzenie Nr 85/IX/2026, w związku z dokonaniem wpisu do rejestru zabytków nieruchomych województwa mazowieckiego:

- willi Krysieńka wraz z terenem, położonej przy ul. Kraszewskiego 12 w Konstancinie-Jeziornie, na podstawie decyzji Nr 114/2025 Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 30.10.2025 r. , pod Nr rejestru A-1919,
- willi Juliana Glassa, położonej przy ul. Piasta 12 w Konstancinie-Jeziornie oraz tzw. Domku Myśliwskiego, położonego przy Jaworowskiej 4a w Konstancinie-Jeziornie wraz z bramą wjazdową, na podstawie decyzji Nr 133/2025 Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 10.12.2025 r. , pod Nr rejestru A-1926.

Gminna Ewidencja Zabytków gminy Konstancin-Jeziorna obejmuje obiekty znajdujące się w ewidencji prowadzonej przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (w tym wpisane do rejestru) oraz inne zabytki nieruchome wyznaczone przez Burmistrza Gminy Konstancin-Jeziorna w porozumieniu z Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Na terenie gminy Konstancin-Jeziorna znajduje się 332 zabytków nieruchomych ujętych w GEZ.

Aktualny spis obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków gminy Konstancin-Jeziorna zawiera tabela 16.

Tabela 16. Wykaz obiektów i obszarów będących w Gminnej Ewidencji Zabytków

Wykaz obiektów i obszarów będących w Gminnej Ewidencji Zabytków - obszar Gminy Konstancin-Jeziorna								
L.p.	Nr ewid. zabytku	Miejscowość	Adres (ulica)	Nazwa obiektu	Nr ewid. działki	Obręb	Data wpisu do rejestru	Nr rejestru
tereny wiejskie								
Bielawa								
1.	292	Bielawa	-	Dworek z zespołu dworsko-parkowego w Bielawie	888/6	0001	14.03.2001	A-1181
2.	290	Bielawa	-	Mur browaru (fragment) z zespołu dworsko-parkowego w Bielawie	888/6	0001	14.03.2001	A-1181
3.	291	Bielawa	-	Park krajobrazowy (wraz ze starorzeczem rz. Jeziorki) z zespołu dworsko-parkowego w Bielawie	888/5 i 888/6	0001	14.03.2001	A-1181
4.	1392	Bielawa	-	Zespół dworsko-parkowy w Bielawie	888/5 i 888/6	0001	14.03.2001	A-1181
Cieciszew								
5.	329	Cieciszew	-	Dawny cmentarz przykościelny	144	0002	-	-
Gassy								
6.	1438	Gassy	-	Historyczny układ ruralistyczny we wsi Gassy	-	0007	-	-
Kawęczyn								
7.	346	Kawęczyn (Turowice)	-	Dwór z zespołu dworsko-parkowego w Kawęczynie-Turowicach	288/6	0009	19.05.2016	A-1343

8.	350	Kawęczyn (Turowice)	-	Mostek parkowy I z zespołu dworsko-parkowego w Kawęczynie-Turowicach	288/6	0009	19.05.2016	A-1343
9.	351	Kawęczyn (Turowice)	-	Mostek parkowy II z zespołu dworsko-parkowego w Kawęczynie-Turowicach	288/6	0009	19.05.2016	A-1343
10.	352	Kawęczyn (Turowice)	-	Mostek parkowy III z zespołu dworsko-parkowego w Kawęczynie-Turowicach	288/6	0009	19.05.2016	A-1343
11.	349	Kawęczyn (Turowice)	-	Pawilon parkowy (tzw kaplica) z zespołu dworsko-parkowego w Kawęczynie-Turowicach	288/6	0009	19.05.2016	A-1343
12.	348	Kawęczyn (Turowice)	-	Park z zespołu dworsko-parkowego w Kawęczynie-Turowicach	288/6	0009	19.05.2016	A-1343
13.	1391	Kawęczyn (Turowice)	-	Zespół dworsko-parkowy w Kawęczynie-Turowicach	288/6 (częściowo), 288/7, 288/8, 288/20 (częściowo)	0009	19.05.2016	A-1343
14.	1406	Kawęczyn (Turowice)	-	Otoczenie zespołu dworsko-parkowego położonego w Kawęczynie-Turowicach	288/20 (częściowo), 288/10, 288/11, 288/13 (częściowo)	0009	19.05.2016	A-1343
Obory								

15.	338	Obory	ul. Literatów	Dwór z zespołu dworsko-folwarcznego w Oborach	2/2	0016	19.11.1959	A-1145
16.	311	Obory	-	Park z zespołu dworsko-folwarcznego w Oborach	2/2	0016	19.11.1959	A-1145
17.	341	Obory	Obory 47	Browar z zespołu dworsko-folwarcznego w Oborach	4/158	0016	-	-
18.	315	Obory	-	Dom ogrodnika z zespołu dworsko-folwarcznego w Oborach	2/2	0016	-	-
19.	541	Obory	-	Dawna gorzelnia z zespołu dworsko-folwarcznego w Oborach	4/239, 4/193	0016	-	-
20.	532	Obory	Obory 7	Dawny magazyn spirytusu z zespołu dworsko-folwarcznego w Oborach	4/27	0016	-	-
21.	312	Obory	-	Oficyna z zespołu dworsko-folwarcznego w Oborach	2/2	0016	-	-
22.	313	Obory	-	Spichlerz z zespołu dworsko-folwarcznego w Oborach	4/228	0016	-	-
23.	339	Obory	-	Dawna stajnia koni wyjazdowych z zespołu dworsko-folwarcznego w Oborach	4/175, 4/183, 4/184, 4/185	0016	-	-
24.	314	Obory	-	Stajnia z budynkiem gospodarczym z zespołu dworsko-folwarcznego w Oborach	2/2	0016	-	-
25.	342	Obory	Obory 12	Budynek mieszkalny (Dom I) z zespołu dworsko-folwarcznego w Oborach	4/45	0016	-	-

26.	343	Obory	Obory 13	Budynek mieszkalny (Dom II) z zespołu dworsko-folwarcznego w Oborach	4/46	0016	-	-
27.	340	Obory	-	Zespół dworsko-folwarczny w Oborach	II poł XVIII w., XIX w.	0016	-	-
Łyczyn (Obory-Łyczyn)								
28.	101	Obory-Łyczyn	-	Dwór z zespołu dworsko-folwarcznego w Łyczynie	62/19	0015	28.02.2000	A-949
29.	99	Obory-Łyczyn	-	Park (pozostałości) wraz z drogą dojazdową z zespołu dworsko -folwarcznego w Łyczynie	62/19 i 62/20	0015	28.02.2000	A-949
30.	511	Obory-Łyczyn	-	Budynek gospodarczy - obora z dawnego folwarku w Łyczynie na terenie strefy konserwatorskiej zespołu dworsko-folwarcznego w Łyczynie	62/24	0015	-	-
31.	510	Obory-Łyczyn	-	Budynek gospodarczy - spichlerz z dawnego folwarku w Łyczynie na terenie strefy konserwatorskiej zespołu dworsko-folwarcznego w Łyczynie	62/24	0015	-	-
32.	509	Obory-Łyczyn	-	Budynek gospodarczy - stodoła z dawnego folwarku w Łyczynie na terenie strefy konserwatorskiej zespołu dworsko-	62/24	0015	-	-

				folwarcznego w Łyczynie				
33.	508	Obory- Łyczyn	-	Budynek mieszkalny - ośmiorak z dawnego folwarku w Łyczynie na terenie strefy konserwatorskiej zespołu dworsko-folwarcznego w Łyczynie	62/25, 62/26, 62/27, 62/28, 62/29, 62/30, 62/31, 62/32	0015	-	-
34.	102	Obory- Łyczyn	-	Zespół dworsko-folwarczny w Łyczynie wraz ze strefą ochrony konserwatorskiej	62/19 i 62/20	0015	28.02.2000	A-949
35.	111	Obory- Łyczyn	-	Cmentarz wojenny z I wojny światowej	71	0015	-	-
36.	98	Obory- Łyczyn	-	Cmentarz wojenny z I wojny światowej „Marynin”	86/50 (wcześniej 86)	0015	13.04.2026	A-1960
37.	106	(Obory- Łyczyn) Słomczyn	-	Cmentarz parafii rzymsko-katolickiej w Słomczynie	71	0015	28.12.1988	A-1179
38.	112	(Obory- Łyczyn) Słomczyn	-	Kaplica cmentarna hr. Potulickich, Mielżyńskich na terenie cmentarza rzymsko-katolickiego w Słomczynie	71	0015	-	-
Słomczyn								
39.	189	Słomczyn	Wiślana 85	Dzwonnica przy kościele parafialnym p.w. św. Zygmunta z zespołu sakralnego w Słomczynie	35	0021	12.10.1960	A-1152

40.	188	Słomczyn	Wiślana 85	Kościół parafialny p.w. św. Zygmunta z zespołu sakralnego w Słomczynie	35	0021	12.10.1960	A-1152
41.	190	Słomczyn	Wiślana 85	Plebania przy kościele parafialnym p.w. św. Zygmunta w Słomczynie z zespołu sakralnego w Słomczynie	34/2	0021	-	-
42.	1434	Słomczyn	Wiślana 85	Ogrodzenie terenu kościelnego z zespołu sakralnego w Słomczynie	35	0021	-	--
43.	1436	Słomczyn	Wiślana 85	Dom ludowy z zespołu sakralnego w Słomczynie	34/2	0021	-	-
44.	1196	Słomczyn	Wiślana 83, 85	Zespół sakralny p.w. Św. Zygmunta w Słomczynie	34/2, 35	0021	-	-
45.	1437	Słomczyn	Wiślana 27	Zespół drewnianego budynku wiatraka wraz z budynkiem murowanym	9	0021	-	-
miasto Konstancin-Jeziorna								
46.	1455	Konstancin-Jeziorna	Batorego 12	willa	87	03-13	-	-
47.	548	Konstancin-Jeziorna	Batorego 14	Willa Domek	121	03-13	-	-
48.	29	Konstancin-Jeziorna	Batorego 15	Willa „Kaprys” wraz z ogrodem	26	03-13	04.12.1982	A-1129

49.	201	Konstancin-Jeziorna	Batorego 16	Pensjonat „Ukrainka” wraz z ogrodzeniem od strony ulicy oraz ogród przy pensjonacie Ukrainka	89	03-13	09.09.2008	A-818
50.	203	Konstancin-Jeziorna	Batorego 17	Willa „Rusałka”, domek ogrodnika oraz park zespołu willowo-ogrodowego willi „Rusałka”	28, 29 i 30	03-13	10.08.2000	A-962
51.	1435	Konstancin-Jeziorna	Batorego 17	Zespół willowo-ogrodowy willi „Rusałka”	28, 29 i 30	03-13	10.08.2000	A-962
52.	27	Konstancin-Jeziorna	Batorego 19	Willa „Este” wraz z ogrodem	27	03-13	26.03.2009	A-850
53.	199	Konstancin-Jeziorna	Batorego 20	Willa „Julia” wraz z ogrodem	91	03-13	04.08.1977	A-1131
54.	24	Konstancin-Jeziorna	Batorego 24	Willa „Eunice” wraz z ogrodem	100	03-13	-	-
55.	26	Konstancin-Jeziorna	Batorego 25	Willa „Empire”	36	03-13	-	-
56.	397	Konstancin-Jeziorna	Batorego 26	Willa „Czerowne Jabłuszko”	101	03-13	-	-
57.	23	Konstancin-Jeziorna	Batorego 28	Willa „Wrzos” z terenem posesji	102	03-13	26.05.2011	A-1025
58.	176	Konstancin-Jeziorna	Batorego 32, d. 32/34	Budynek mieszkalno-gospodarczy (dozorcówka)	104	03-13	17.05.1975	A-1133

59.	197	Konstancin-Jeziorna	Batorego 33	Willa „Wanda” wraz z ogrodem	67	03-13	05.12.1990	A-1134
60.	21	Konstancin-Jeziorna	Batorego 37	Willa „Marychna” wraz z ogrodem	68	03-13	-	-
61.	4	Konstancin-Jeziorna	Batorego 41, 41a	Willa „Aniela” („Romalin”) wraz z ogrodem	70, 71	03-13	12.04.1983	A-1130
62.	19	Konstancin-Jeziorna	Batorego 43	Willa „Józefina” wraz z działką i zielenią w granicach ogrodzenia	116	03-13	22.09.1988	A-1135
63.	150	Konstancin-Jeziorna	Broniewskiego 16	Willa Dworek Marysinek	2	03-02	-	-
64.	159	Konstancin-Jeziorna	Broniewskiego 18	Budynek mieszkalny	3	03-02	-	-
65.	148	Konstancin-Jeziorna	Broniewskiego 28/30	Willa	3	03-03	-	-
66.	302	Konstancin-Jeziorna	Ceglana 5	Willa „Stefanka”	86	03-17	-	-
67.	336	Konstancin-Jeziorna	Chylicka	Cmentarz parafii rzymsko-katolickiej przy ul. Chylickiej	8	03-24	-	-
68.	301	Konstancin-Jeziorna	Chylicka	Kaplica grobowa Sudyków na terenie cmentarza parafii rzymsko-katlickiej przy ul. Chylickiej	8	03-24	-	-
69.	394	Konstancin-Jeziorna	Chylicka 19, d. 3	Młyn wodny	3	03-06	-	-

70.	298	Konstancin-Jeziorna	Chylicka 31	Willa „Syrena” wraz z ogrodem	35	03-06	18.05.1977	A-1136
71.	1456	Konstancin - Jeziorna	Chylicka 46	Brama wjazdowa	114	03-17	-	-
72.	300	Konstancin - Jeziorna	Chylicka 59	Willa „Lucjanówka”	55/1	03-18	-	-
73.	60	Konstancin - Jeziorna	Czarnieckiego 4	Willa „Ida”	4/2	03-22	-	-
74.	155	Konstancin - Jeziorna	Długa 19	Willa	26	03-02	-	-
75.	158	Konstancin - Jeziorna	Długa 21	Budynek mieszkalny	29	03-02	-	-
76.	1453	Konstancin-Jeziorna	Długa 30 (d. Wesoła 21)	Willa „Nasza”	93/2	03-03	-	-
77.	145	Konstancin-Jeziorna	Długa 43	Willa „Rodysówka”, obecnie Ewangelicki dom opieki „Tabita”	12	03-04	-	-
78.	141	Konstancin - Jeziorna	Długa 57	Pensjonat „Roma”	15	03-05	-	-
79.	142	Konstancin-Jeziorna	Długa 59 (d. 61)	Willa „Jutrzenka” („Jerychonka”)	21	03-05	22.09.1976	A-1137
80.	1408	Konstancin-Jeziorna	Długa 59	Ogród przy willi „Jutrzenka” („Jerychonka”)	21	03-05	-	-

81.	144	Konstancin - Jeziorna	Długa 76	Willa „Jagusin”	57	03-05	-	-
82.	132	Konstancin - Jeziorna	Gąsiorowskiego 3	Pensjonat „Jasna”	31	03-14	-	-
83.	129	Konstancin- Jeziorna	Gąsiorowskiego 10	Willa wraz z działką i zielenią	6	03-22	19.08.1988	A-1138
84.	110	Konstancin- Jeziorna	Gąsiorowskiego 15	Willa wraz z terenem posesji	36/1	03-14	13.11.2014	A-1295
85.	1472	Konstancin - Jeziorna	Głowackiego 1	Willa „Mariak” („Rayzachera”)	13/9	01-18	-	-
86.	246	Konstancin - Jeziorna	Graniczna 8	Willa	57	03-09	-	-
87.	240	Konstancin - Jeziorna	Graniczna 27	Willa	34	03-11	-	-
88.	1409	Konstancin - Jeziorna	Graniczna 27	Oficyna przy willi „Piast”	34	03-11	-	-
89.	242	Konstancin - Jeziorna	Graniczna 59	Willa „Słonko”	9/2	03-21	-	-
90.	153	Konstancin - Jeziorna	Grodzka 15	Budynek mieszkalny	16	03-02	-	-
91.	152	Konstancin- Jeziorna	Grodzka 17	Willa	24	03-02	-	-

92.	36	Konstancin - Jeziorna	Jagiellońska 10	Budynek mieszkalny	2	03-11	-	-
93.	33	Konstancin-Jeziorna	Jagiellońska 14	Willa „Zosieńka”	5	03-11	-	-
94.	243	Konstancin-Jeziorna	Jagiellońska 21 (d. 19/21)	Altana „Zakopianka” wraz z otoczeniem	94	03-13	09.09.2008	A-825
95.	37	Konstancin-Jeziorna	Jagiellońska 23	Willa „Eloe”	121	03-13	22.09.1976	A-1585
96.	1410	Konstancin-Jeziorna	Jagiellońska 23	Ogród przy willi „Eloe”	121 (częściowo)	03-13	-	-
97.	-	Konstancin-Jeziorna	Jagiellońska 28	Willa „Witoldówka” wraz z ogrodem	51/2	03-14	10.08.1977	A-1140
98.	251	Konstancin-Jeziorna	Jagiellońska 36	Willa „Kossakówka”	10/5	03-14	-	-
99.	206	Konstancin-Jeziorna	Jagiellońska 37 (d. 37/37A)	Willa „Borówka” wraz z ogrodem	106	03-13	01.08.1977	A-1141
100.	103	Konstancin-Jeziorna	Jasiowa 2/4	Willa	15	03-22	-	-
101.	104	Konstancin-Jeziorna	Jasiowa 6	Willa	16	03-22	-	-
102.	151	Konstancin-Jeziorna	Jasna 25	Willa (dom Bukowskich) wraz z działką i zielenią	75	03-01	31.08.1990	A-1142

103.	83	Konstancin-Jeziorna	Jaworowska 4	Willa	52	03-11	-	-
104.	90	Konstancin - Jeziorna	Jaworowska 12	Budynek mieszkalny	44	03-20	-	-
105.	1411	Konstancin - Jeziorna	Jaworowska 15a	Budynek mieszkalny (w drugim planie)	72	03-20	-	-
106.	96	Konstancin - Jeziorna	Kazimierzowska 18	Willa „Agata”	34	03-17	-	-
107.	97	Konstancin - Jeziorna	Kazimierzowska 20	Willa „Zacisze”	32	03-17	-	-
108.	86	Konstancin - Jeziorna	Kołobrzeska 54	Dwór w Skolimowie	55/8	01-28	-	-
109.	254	Konstancin-Jeziorna	Kościelna 3	Willa „Magnolia” z zespołu willowo-parkowego willi „Magnolia”	84	03-09	10.09.1998	A-1144
110.	256	Konstancin-Jeziorna	Kościelna 3	Altana ogrodowa z zespołu willowo-parkowego willi „Magnolia”	84	03-09	10.09.1998	A-1144
111.	1416	Konstancin-Jeziorna	Kościelna 3	Park z zespołu willowo-parkowego willi „Magnolia”	84	03-09	10.09.1998	A-1144
112.	1403	Konstancin-Jeziorna	Kościelna 3	Zespół willowo-parkowy willi „Magnolia” (składający się z willi murowanej, ogrodowej altany drewnianej, kapliczki z polnych kamieni i parku krajobrazowego o charakterze leśnym)	84, 1	03-09	10.09.1998	A-1144

113.	257	Konstancin-Jeziorna	Kościelna 4	Willa „Wanda”	5	03-07	-	-
114.	387	Konstancin-Jeziorna	Kościelna 7	Budynek mieszkalny	7	03-09	-	-
115.	264	Konstancin - Jeziorna	Kościelna 14	Willa „Świtezianka”	29	03-07	-	-
116.	527	Konstancin - Jeziorna	Kościelna 16	Kościół parafialny p.w. Matki Bożej Anielskiej z zespołu sakralnego w Skolimowie	33	03-07	-	-
117.	1397	Konstancin - Jeziorna	Kościelna 16, Środkowa 15	Zespół sakralny pw. Matki Boskiej Anielskiej w Skolimowie	33	03-07	-	-
118.	265	Konstancin - Jeziorna	Kościelna 18	willa Jutrzenka	39	03-07	-	-
119.	218	Konstancin-Jeziorna	Kraszewskiego 1	Willa „Poranek” wraz z otoczeniem	22	03-10	10.09.2008	A-816
120.	219	Konstancin-Jeziorna	Kraszewskiego 3	Oficyna	27	03-10	-	-
121.	270	Konstancin-Jeziorna	Kraszewskiego 8	Willa „Jezioranka”	26	03-08	-	-
122.	1427	Konstancin-Jeziorna	Kraszewskiego 8a	Oficyna mieszkalna (budynek mieszkalno-pomocniczy) przy willi Jezioranka wraz z dwoma bramami wjazdowymi od strony ul. Kraszewskiego	25	03-08	-	-

123.	269	Konstancin-Jeziorna	Kraszewskiego 9	Willa „Irena”	33/3	03-10	13.04.2018	A-1414
124.	1447	Konstancin-Jeziorna	Kraszewskiego 9	Oficyna mieszkalna przy willi „Irena”	33/3	03-10	13.04.2018	A-1414
125.	221	Konstancin-Jeziorna	Kraszewskiego 10	Willa „Jutrzenka” wraz z terenem	28/1	03-08	09.12.2025	A-1929
126.	220	Konstancin-Jeziorna	Kraszewskiego 12	Willa „Krysieńka” wraz z terenem	29/1	03-08	13.10.2025	A-1919
127.	146	Konstancin - Jeziorna	Łąkowa 9	Willa „Szelma”	73/1	03-04	-	-
128.	3	Konstancin-Jeziorna	Matejki 10	Willa „Wierzbówka” wraz z działką i zielenią	4	03-13	07.07.1989	A-1146
129.	13	Konstancin - Jeziorna	Matejki 12	Willa „Zygmusin” (d. „Pod Kokoszką”)	5	03-13	-	-
130.	14	Konstancin-Jeziorna	Matejki 14	Pensjonat „Biruta” wraz otoczeniem	6/1	03-13	09.09.2008	A-824
131.	15	Konstancin-Jeziorna	Matejki 18	Willa „Szarotka” (d. „Stokrotka”) wraz z otoczeniem	8	03-13	26.03.2009	A-845
132.	170	Konstancin-Jeziorna	Mickiewicza 3	Willa „Sosnówka” (d. „Leonówka”) wraz z otaczającym terenem leśnym	47/2	03-12	24.02.2003	A-44
133.	525	Konstancin - Jeziorna	Mickiewicza 4	Willa „Grażyna” („Więzień”)	53	03-12	-	-

134.	12	Konstancin-Jeziorna	Mickiewicza 7	Willa „Biała” wraz z otoczeniem	50	03-12	17.12.2009	A-848
135.	184	Konstancin - Jeziorna	Mickiewicza 16	Willa „Boryszówka”	13/2	03-15	-	-
136.	185	Konstancin - Jeziorna	Mickiewicza 26	Willa „Jasna”	3	03.15	-	-
137.	424	Konstancin - Jeziorna	Mirkowska 34	Budynek mieszkalny wielorodzinny I na osiedlu Porąbka z zespołu budynków kolonii Edwardów	33/2	01-06	-	-
138.	416	Konstancin - Jeziorna	Mirkowska 38	Budynek mieszkalny wielorodzinny II na osiedlu Porąbka z zespołu budynków kolonii Edwardów	33/3	01-06	-	-
139.	418	Konstancin - Jeziorna	Mirkowska 42	Budynek mieszkalny wielorodzinny III na osiedlu Porąbka z zespołu budynków kolonii Edwardów	33/4	01-06	-	-
140.	425	Konstancin - Jeziorna	Mirkowska 44	Budynek mieszkalny wielorodzinny IV na osiedlu Porąbka z zespołu budynków kolonii Edwardów	33/5	01-06	-	-
141.	1093	Konstancin - Jeziorna	Mirkowska, 34, 38, 42 i 44	Zespół budynków Kolonii Edwardów	33/2, 33/3, 33/4, 33/5, 33/7	01-06	-	-

142.	118	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek dołów odciekowych i szarpaka celulozy z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02-01	14.11.2014	A-1287
143.	165	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek gniotownika i holendrów III maszyny papierniczej z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02-01	14.11.2014	A-1287
144.	120	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek holendrów I i II maszyny papierniczej z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02-01	14.11.2014	A-1287
145.	294	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek warsztatu stolarskiego z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/25	02-01	14.11.2014	A-1287
146.	68	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek pralni z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	17	02-01	14.11.2014	A-1287
147.	160	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek holendrów V i VI maszyny papierniczej z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02-01	14.11.2014	A-1287
148.	161	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek turbinowni z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/27	02-01	14.11.2014	A-1287
149.	124	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Północne skrzydło wykańczalni bibułki z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02-01	14.11.2014	A-1287
150.	128	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek magazynu bibułki z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02-01	14.11.2014	A-1287

151.	162	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek magazynu papieru i celulozy z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02-01	14.11.2014	A-1287
152.	1432	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Komin fabryczny z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/27	02-01	14.11.2014	A-1287
153.	167	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Północna i zachodnia elewacja wykańczalni papieru z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02-01	14.11.2014	A-1287
154.	293	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek warsztatu mechanicznego z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/25	02-01	14.11.2014	A-1287
155.	41	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 51	Budynek dyrekcji z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/61	02-02	14.11.2014	A-1287
156.	18	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 49	Budynek mieszkalny tzw. Bristol (d. suszarnia) z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	11/3	02-01	14.11.2014	A-1287
157.	-	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Hala maszyn papierniczych I, II, IV i VII z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02.01	-	-
158.	164	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Hala III maszyny papierniczej z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02.01	-	-
159.	131	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Hala maszyn papierniczych V i VI z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02.01	-	-
160.	163	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Budynek magazynu technicznego z zespołu budowlanego tzw. papierni dolnej	10/1	02.01	-	-

161.	1433	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Nieprzekryte ciągi komunikacyjne i place stanowiące istotne elementy zespołu, technologicznie i funkcjonalnie związane z zabytkowymi budynkami tj.: plac pomiędzy budynkami magazynu papieru, magazynu bibułki, wykańczalni bibułki, magazynu technicznego: odcinek ciągu komunikacyjnego pomiędzy budynkami holendrów I i II oraz Vi VI maszyny papierniczej, ciąg komunikacyjny - dawne połączenie kolejki wąskotorowej, pomiędzy budynkami magazynu papieru, magazynu bibułki, wykańczalni papieru oraz warsztatu stolarskiego i warsztatu mechanicznego; ciąg komunikacyjny dawnej kolejki zakładowej, w postaci torów zachowanych wewnątrz budynku holendrów V i VI maszyny papierniczej, budynek holendrów I i II maszyny papierniczej oraz na wysokości piętra - na pomoście pomiędzy budynkami holendrów V i VI oraz I i II maszyny papierniczej; jak również w postaci torów	10/1, 10/27, 10/25, 10/61, 10/27, 11/3	02-01	14.11.2014	A-1287

				zachowanych na placu pomiędzy budynkami magazynu papieru, magazynu bibułki, wykańczalni bibułki, magazynu technicznego.				
162.	1396	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	Zespół budowlany tzw. papierni dolnej	10/1, 10/27, 10/25, 10/61, 10/27, 11/3	02-01	14.11.2014	A-1287
163.	517	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 47	Budynek mieszkalny wielorodzinny	11/2	02-01	-	-
164.	43	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 56	Szpital i ambulatorium ob. przychodnia zdrowia z zespołu budowlanego osiedla robotniczego Mirków	10/53	02-02	-	-
165.	42	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 58	Dom pracowniczy ob. budynek mieszkalny wielorodzinny z zespołu budowlanego osiedla robotniczego Mirków	10/25	02-02	-	-
166.	140	Konstancin-Jeziorna	Moniuszki 7	willa „Mucha”	51	03-05	-	-
167.	139	Konstancin-Jeziorna	Moniuszki 14	budynek mieszkalny	14	03-17	-	-
168.	136	Konstancin-Jeziorna	Moniuszki 17	willa „Jawa”	64	03-05	-	-
169.	134	Konstancin-Jeziorna	Moniuszki 22	budynek I z zespołu pensjonatu „Corso”	30	03-05	-	-

170.	135	Konstancin-Jeziorna	Moniuszki 22A	pensjonat „Corso” z zespołu pensjonatu „Corso”	30	03-17	-	-
171.	133	Konstancin-Jeziorna	Moniuszki 22B	budynek II z zespołu pensjonatu „Corso”	30	03-17	-	-
172.	1175	Konstancin-Jeziorna	Moniuszki 22, 22A, 22B	zespół pensjonatu „Corso”	30	03-17	-	-
173.	267	Konstancin-Jeziorna	Mostowa 5	Zakład przyrodoleczniczy „Biały Dom”	2/2, 2/4, 2/3	03-08	-	-
174.	268	Konstancin-Jeziorna	Mostowa 15	Pensjonat i zakład przyrodoleczniczy „Hugonówka"	1/3, 1/2	03-08	21.02.2008	A-781
175.	1404	Konstancin-Jeziorna	Niecała 9	willa	58	03-09	-	-
176.	385	Konstancin-Jeziorna	Niecała 19	Willa „Jedynaczka”	70	03-09	-	-
177.	149	Konstancin-Jeziorna	Pańska 16	Willa „Jadziuchna”	6	03-02	-	-
178.	82	Konstancin-Jeziorna	Piasta 12, d. 10	Willa Juliana Glassa wraz z bramą wjazdową	37/1	03-11	10.12.2025	A-1926
179.	81	Konstancin-Jeziorna	Piasta 16	Willa „Boża Wola”	40/2	03-11	-	-
180.	345	Konstancin-Jeziorna	Piasta 18	Willa „Wojtusin”	42	03-11	-	-

181.	79	Konstancin - Jeziorna	Piasta 19	Willa „Kalina”	6/2	03-14	-	-
182.	80	Konstancin- Jeziorna	Piasta 22	Willa	14/1	03-14	30.06.2025	A-1877
183.	1452	Konstancin- Jeziorna	Piasta 24	Ogród przy willi „Świerkowa”	15	03-14	-	-
184.	77	Konstancin- Jeziorna	Piasta 32	Willa „Pallas Athene” wraz z ogrodem	19	03-14	25.11.1980	A-1147
185.	545	Konstancin - Jeziorna	Piłsudskiego 9	Willa „Janówka”	42	03-12	-	-
186.	55	Konstancin - Jeziorna	Piłsudskiego 13	Pensjonat „Venus”	44	03-12	-	-
187.	56	Konstancin - Jeziorna	Piłsudskiego 15	Budynek usługowo-mieszkalny	45	03-12	-	-
188.	51	Konstancin- Jeziorna	Piłsudskiego 21	Willa „Pod Dębem” wraz z ogrodem	12	03-13	20.03.1989	A-1148
189.	54	Konstancin- Jeziorna	Piłsudskiego 28	Willa (d. budynek szkolny)	24	03-12	-	-
190.	57	Konstancin- Jeziorna	Piłsudskiego 31	Willa „Słoneczna”	25	03-13	-	-
191.	59	Konstancin- Jeziorna	Piłsudskiego 42	Willa „Kamilin”	14/1, 14/2	03-10	-	-

192.	58	Konstancin-Jeziorna	Piłsudskiego 50	Willa „Maria”	59	03-10	-	-
193.	50	Konstancin-Jeziorna	Piłsudskiego 54	Kościół parafialny rzymsko-katolicki wraz z otaczającą zielenią z zespołu sakralnego pw. Wniebowzięcia NMP w Konstancinie-Jeziornie	70	03-10	25.05.1977	A-1149
194.	48	Konstancin-Jeziorna	Piłsudskiego 54	Plebania z zespołu sakralnego pw. Wniebowzięcia NMP w Konstancinie-Jeziornie	70	03-10	-	-
195.	1129	Konstancin-Jeziorna	Piłsudskiego 54	Zespół sakralny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Konstancinie-Jeziornie	70	03-10	-	-
196.	222	Konstancin-Jeziorna	Potulickich 3	Willa	71/1	03-18	-	-
197.	454	Konstancin-Jeziorna	Potulickich 6	Willa	42	03-18	-	-
198.	223	Konstancin-Jeziorna	Potulickich 22	Willa	78/2	03-19	-	-
199.	224	Konstancin - Jeziorna	Potulickich 28	Willa „Amisia Bogackiego”	3	03-21	-	-
200.	225	Konstancin - Jeziorna	Potulickich 36	Willa „Przedwiośnie”	7	03-21	-	-
201.	272	Konstancin-Jeziorna	Potulickich 42	Willa „Stamary”	21, 20 (częściowo)	03-21	27.11.1989	A-1150

202.	396	Konstancin-Jeziorna	Potulickich 58	Willa	52	03-22	-	-
203.	456	Konstancin-Jeziorna	Prusa 1	Budynek „Adamowo”	50	03-06	-	-
204.	237	Konstancin-Jeziorna	Prusa 6	Kamienica	7	03-18	-	-
205.	344	Konstancin-Jeziorna	Prusa 15	Willa „Urania”	43	03-07	-	-
206.	87	Konstancin-Jeziorna	Prusa 47	Willa	57	03-11	-	-
207.	84	Konstancin-Jeziorna	Prusa 47	Oficyna	57	03-11	-	-
208.	275	Konstancin-Jeziorna	Przebieg 3	Willa	6, 7, 8	03-08	-	-
209.	273	Konstancin-Jeziorna	Przebieg 11	Willa „Kasztelanka” wraz z otoczeniem	9, 10, 11	03.08	26.07.2013	A-1195
210.	1454	Konstancin-Jeziorna	Przesmyckiego 18 (d. Zubrzyckiego)	Willa „Julianówka”	10	03-02	-	-
211	228	Konstancin-Jeziorna	Pułaskiego 6	Budynek mieszkalny tzw. schronisko dla Aktorów Weteranów Scen Polskich z zespołu budynków Domu Aktora Weterana w Skolimowie	120	01-26	29.03.1993	A-1151

212	231	Konstancin-Jeziorna	Pułaskiego 6	Dom Pracy Twórczej z zespołu budynków Domu Aktora Weterana w Skolimowie	120	01-26	29.03.1993	A-1151
213	229	Konstancin-Jeziorna	Pułaskiego 6	Dom ogrodnika z zespołu budynków Domu Aktora Weterana w Skolimowie	120	01-26	29.03.1993	A-1151
214	1420	Konstancin-Jeziorna	Pułaskiego 6	Park z zespołu budynków Domu Aktora Weterana w Skolimowie	120	01-26	29.03.1993	A-1151
215	1225	Konstancin-Jeziorna	Pułaskiego 6	Zespół budynków Domu Aktora Weterana w Skolimowie	120	01-26	29.03.1993	A-1151
216	44	Konstancin-Jeziorna	Saneczkowa 3	Willa	24/2	01-04	-	-
217.	46	Konstancin-Jeziorna	Sienkiewicza 5	Willa „Szwajcarka” wraz z ogrodem	12	03-13	03.09.1990	A-1132
218.	327	Konstancin-Jeziorna	Sienkiewicza 7	Willa „Natemi” wraz z terenem	115	03-13	23.03.1993	A-1153
219.	8	Konstancin-Jeziorna	Sienkiewicza 9	Willa „Moja”	13	03-13	-	-
220.	45	Konstancin-Jeziorna	Sienkiewicza 11	Willa „Taira”	14	03-13	-	-
221.	524	Konstancin - Jeziorna	Sienkiewicza 13	Pensjonat „Leliwa”	15	03-13	-	-
222.	7	Konstancin-Jeziorna	Sienkiewicza 15	Willa „Izyhali” wraz z ogrodem	16	03-13	09.08.1977	A-1154

223.	6	Konstancin-Jeziorna	Sienkiewicza 17	Willa „Muszka”	17	03-13	-	-
224.	10	Konstancin-Jeziorna	Sienkiewicza 19	Willa „Maryla” wraz z ogrodem	18	03-13	05.08.1977	A-1155
225.	212	Konstancin - Jeziorna	Skargi 4	Willa „Miła” („dworek Józi”)	47	03-10	23.11.2015	A-1324
226.	205	Konstancin-Jeziorna	Skargi 5	Willa „Dworek Polski”	65/2	03-10	-	-
227.	208	Konstancin-Jeziorna	Skargi 7	Willa „Ustronie” wraz z ogrodem	66, 67, 64/5	03-10	12.05.1987	A-1156
228.	32	Konstancin-Jeziorna	Skargi 10	Willa „Jagiellonka” wraz z terenem posesji	51	03-10	24.12.2010	A-1035
229.	34	Konstancin-Jeziorna	Skargi 11	Willa „Urocza” wraz z ogrodem	13	03-11	06.08.1977	A-1157
230.	217	Konstancin-Jeziorna	Skargi 18	Dom dla służby (oficyna) przy willi „Fraszka”	23/2	03-11	09.08.1996	A-1158
231.	214	Konstancin-Jeziorna	Skargi 18	Willa „Fraszka”	23/2	03-11	09.08.1996	A-1158
232.	1424	Konstancin-Jeziorna	Skargi 18	Ogród z działką przy willi „Fraszka”	23/1, 23/2	03-11	09.08.1996	A-1158
233.	283	Konstancin - Jeziorna	Słomczyńska 15	Willa	43	03-09	-	-

234.	279	Konstancin-Jeziorna	Słomczyńska 20	Willa „Rysieńka” wraz z ogrodem	27	03-09	10.08.1977	A-1159
235.	284	Konstancin - Jeziorna	Słomczyńska 30	Willa „Jesień”	74	03-19	-	-
236.	285	Konstancin-Jeziorna	Słomczyńska 31	Willa (kolonia „Jagiełłówka”)	103	03-19	-	-
237.	49	Konstancin-Jeziorna	Słoneczna 10	Willa „Różanka”	54/1	01-04	-	-
238.	52	Konstancin-Jeziorna	Słoneczna 12	Budynek dawnej pensji Pawlickiej z zespołu dawnej pensji Pawlickiej	53/1	01-04	-	-
239.	66	Konstancin-Jeziorna	Słoneczna 12A	Budynek hydrofornii z zespołu dawnej pensji Pawlickiej	53/1	01-04	-	-
240.	1121	Konstancin-Jeziorna	ul. Słoneczna 12 , 12A	Zespół dawnej Pensji Pawlickiej	53/1	01-04	-	-
241.	63	Konstancin-Jeziorna	Słoneczna 12 B	Ośrodek „Warfieldowo”	56	01-04	-	-
242.	457	Konstancin-Jeziorna	Słowackiego 2	Osada młynarska	5/4	03-05	-	-
243.	476	Konstancin-Jeziorna	Słowackiego 4	Willa „Konstancja”	6	03-05	-	-
244.	238	Konstancin-Jeziorna	Słowackiego 8	Willa „Dom Popiela” (tzw. Księżówka) wraz z ogrodem	7/1, 7/2	03-05	24.05.1977	A-1160

245.	297	Konstancin-Jeziorna	Słowackiego 12	Willa „Sapieżanka” wraz z ogrodem	17	03-05	12.02.1990	A-1161
246.	546	Konstancin-Jeziorna	Sobieskiego 9	Pensjonat „Quo Vadis” („Pod Jeleniem”)	61	03-12	-	-
247.	117	Konstancin-Jeziorna	Sobieskiego 13	Willa „Gryf” wraz z zielenią w granicach posesji	62/1, 62/2	03-12	27.04.1983	A-1162
248.	122	Konstancin-Jeziorna	Sobieskiego 16	Willa „Zorza” wraz z parkiem	56	03-12	02.04.1996	A-1163
249.	125	Konstancin-Jeziorna	Sobieskiego 19	Willa „Zameczek” wraz z ogrodem	69	03-12	10.09.2008	A-857
250.	547	Konstancin-Jeziorna	Sobieskiego 19 A	Budynek mieszkalny	69	03-12	-	-
251.	127	Konstancin-Jeziorna	Sobieskiego 21	Willa „As”- ZAIKS	73	03-12	-	-
252.	309	Konstancin-Jeziorna	Sułkowskiego 1	Willa „Zagłobin”	5	03-06	22.05.1971	1103/903
253.	1425	Konstancin-Jeziorna	Sułkowskiego 1	Park przy willi „Zagłobin”	5	03-06	23.12.2004	A-364
254.	333	Konstancin-Jeziorna	Sułkowskiego 2	Willa „Złudzenie” wraz z ogrodem	10	03-06	09.09.1991	A-1164
255.	296	Konstancin-Jeziorna	Sułkowskiego 7	Willa „Zachertówka” (d. „Helunin”) wraz z ogrodem	7	03-06	29.08.1983	A-1165

256.	287	Konstancin-Jeziorna	Szpitalna 7	Willa	21	03-08	-	-
257.	286	Konstancin-Jeziorna	Szpitalna 14/16	Willa (narożna) wraz z działką i zielenią	51/6	03-09	05.08.1991	A-1166
258.	388	Konstancin-Jeziorna	Szpitalna 14	„Villa la Fleur” wraz działką i zielenią	51/3, 51/4, 51/5 -zieleń, willa - 51/5	03-09	05.08.1991	A-1166
259.	1473	Konstancin-Jeziorna	Śniadeckich 14	Budynek garażowo-gospodarczy przy willi „Mariak” („Rayzachera”)	13/9	01-18	-	-
260.	233	Konstancin-Jeziorna	Środkowa 12/14	Willa „Odpoczynek” wraz z ogrodem	31/1	03-07	03.08.1977	A-1167
261.	328	Konstancin-Jeziorna	Środkowa 13	Plebania z zespołu sakralnego pw. Matki Bożej Anielskiej w Skolimowie	33	03-07	-	-
262.	278	Konstancin-Jeziorna	Środkowa 22	Willa „Greczynka”	6	03-19	-	-
263.	232	Konstancin-Jeziorna	Środkowa 23	Willa „Ziemianka”	34	03-19	-	-
264.	276	Konstancin-Jeziorna	Środkowa 27	Willa „Versailles” („Wersal”) wraz z ogrodem	36, 40	03-19	27.12.1993	A-1168
265.	227	Konstancin-Jeziorna	Środkowa 30	Willa „Dziunia” wraz z ogrodem	17	03-19	08.08.1977	A-1169

266.	274	Konstancin-Jeziorna	Środkowa 41	Willa	60	03-19	-	-
267.	95	Konstancin-Jeziorna	Uzdrowiskowa 2	Willla „Irka”	35	03-21	-	-
268.	94	Konstancin-Jeziorna	Uzdrowiskowa 5	Willa Nelkenów	11	03-21	09.03.2018	A-1413
269.	93	Konstancin-Jeziorna	Uzdrowiskowa 7	Willa „Allora” (Temlerów)	13	03-21	-	-
270.	181	Konstancin-Jeziorna	Anny Walentynowicz 1 (d. Jaworskiego)	Kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. Opieki św. Józefa wraz z ceglanym ogrodzeniem terenu kościelnego z zespołu budowlanego osiedla robotniczego Mirków	15	02-02	10.11.1977	A-1143
271.	192	Konstancin-Jeziorna	Anny Walentynowicz 7/9 (d. Jaworskiego)	Dom dwurodzinny (domek fiński)	10/29, 10/30	02-02	-	-
272.	193	Konstancin-Jeziorna	Anny Walentynowicz 11/13 (d. Jaworskiego)	Dom dwurodzinny (domek fiński)	10/31, 10/32	02-02	-	-
273.	195	Konstancin-Jeziorna	Anny Walentynowicz 15/17 (d. Jaworskiego)	Dom dwurodzinny (domek fiński)	10/33, 10/34	02-02	-	-
274.	180	Konstancin-Jeziorna	Anny Walentynowicz 18 (d. Jaworskiego)	Dom ludowy ob. dom kultury z zespołu budowlanego osiedla robotniczego Mirków	10/27	02-02	-	-

275.	196	Konstancin-Jeziorna	Anny Walentynowicz 19/21 (d. Jaworskiego)	Dom dwurodzinny (domek fiński)	10/35, 10/36	02-02	-	-
276.	178	Konstancin-Jeziorna	Anny Walentynowicz 20 (d. Jaworskiego)	Dom pracowniczy ob. budynek mieszkalny wielorodzinny z zespołu budowlanego osiedla robotniczego Mirków	10/26	02-02	-	-
277.	177	Konstancin-Jeziorna	Anny Walentynowicz 22 (d. Jaworskiego)	Budynek mieszkalny wielorodzinny z zespołu budowlanego osiedla robotniczego Mirków	10/23	02-02	-	-
278.	175	Konstancin-Jeziorna	Anny Walentynowicz 23 (d. Jaworskiego)	Budynek mieszkalny wielorodzinny z zespołu budowlanego osiedla robotniczego Mirków	10/21	02-02	-	-
279.	174	Konstancin-Jeziorna	Anny Walentynowicz 24 (d. Jaworskiego)	Budynek szkoły ob. budynek mieszkalny z zespołu budowlanego osiedla robotniczego Mirków	10/6	02.02	-	-
280.	173	Konstancin-Jeziorna	Anny Walentynowicz 25 (d. Jaworskiego)	Budynek mieszkalny wielorodzinny z zespołu budowlanego osiedla robotniczego Mirków	10/22	02-02	-	-
281.	172	Konstancin-Jeziorna	Anny Walentynowicz 26 (d. Jaworskiego)	Budynek mieszkalny wielorodzinny z zespołu budowlanego osiedla robotniczego Mirków	10/24	02-02	-	-
282.	1413	Konstancin-Jeziorna	Anny Walentynowicz (d. Jaworskiego), Mirkowska	Układ urbanistyczny osiedla robotniczego Mirków	15, 14, 10/59, 10/26, 10/27, 10/23, 10/6, 10/24, 10/25,	02-02	02.11.2015	A-1319

					10/21, 10/22, 10/5			
283.	1414	Konstancin-Jeziorna	Anny Walentynowicz (d. Jaworskiego) Mirkowska	Zespół budowlany osiedla robotniczego Mirków	15, 10/26, 10/27, 10/23, 10/6, 10/24, 10/25, 10/21, 10/22, 10/5	02-02	02.11.2015	A-1319
284.	107	Konstancin-Jeziorna	Warecka 2	willa „Nike” wraz z zielenią	62	03-20	23.08.1996	A-1170
285.	549	Konstancin-Jeziorna	Warecka 15	„Kasyno Królewska Góra” - budynek przychodni lekarskiej	105	03-20	-	-
286.	108	Konstancin-Jeziorna	Warecka 21	Willa	47/3	03-21	-	-
287.	109	Konstancin-Jeziorna	Warecka 22A	Budynek Zakładu Gospodarki Komunalnej	45/2	03-21	-	-
288.	67	Konstancin-Jeziorna	Warszawska 64	Dworzec stacji kolejki wąskotorowej „Klarysew” (ob. budynek mieszkalny)	106	01-04	-	-
289.	105	Konstancin-Jeziorna	Wągrodzka 19	Willa	78	03-22	-	-
290.	156	Konstancin-Jeziorna	Wesoła 23/23A	Willa „Zochna”	30, 31	03-03	-	-

291.	288	Konstancin-Jeziorna	Widok 6	Willa „Nowina”	5	03-08	-	-
292.	209	Konstancin - Jeziorna	Wierzejewskiego 3	Willa „Blizka”	40/1	03-10	-	-
293	211	Konstancin-Jeziorna	Wierzejewskiego 9	Willa „Biały Dworek” wraz z otaczającą zielenią	41/4	03-10	18.05.1977	A-1171
294.	259	Konstancin-Jeziorna	Wierzejewskiego 12G	Willa „Sans Souci”	33/15	03-10	-	-
295.	260	Konstancin-Jeziorna	Wierzejewskiego 12F	Willa „Malutka”	33/16	03-10	09.09.2008	A-814
296	255	Konstancin-Jeziorna	Wierzejewskiego 12B	Willa „Mon Repas” wraz z zielenią	33/4	03-10	18.05.1977	A-1172
297	261	Konstancin-Jeziorna	Wierzejewskiego 12	Willa „Piaski”	33/27	03-10	01.12.2014	A-1272
298	1449	Konstancin-Jeziorna	Wierzejewskiego 12	Ogród przy zespole willi „Piaski”	28, 33/3-33/16, 33/22, 33/23, 33/26-33/28, 76, 37/3	03-10	-	-
299.	213	Konstancin-Jeziorna	Wierzejewskiego 13	Willa „Perełka”	10	03-11	-	-

300.	215	Konstancin-Jeziorna	Wierzejewskiego 15	Willa "Marysieńka" (Piaski) wraz z fragmentem ogrodzenia i otaczającym terenem leśnym z zespołu willi Marysieńka	16	03-11	24.02.2003	A-45
301.	216	Konstancin-Jeziorna	Wierzejewskiego 15	Domek ogrodnika z zespołu willi „Marysieńka” (d. „Piaski”)	16	03-11	24.02.2003	A-45
302.	1223	Konstancin-Jeziorna	Wierzejewskiego 15	Zespół willi „Marysieńka” (d. „Piaski”)	16	03-11	-	-
303.	116	Konstancin-Jeziorna	Wilanowska 35	Willa „Diana” - domek gościnny willi „Ave”	14	03-15	-	-
304.	114	Konstancin-Jeziorna	Wilanowska 37 (d. 20-lecia PRL 37/37A)	Willa „Ave” wraz z ogrodem	20/1	03-15	03.08.1979	A-1173
305.	89	Konstancin-Jeziorna	Witwickiego 16	Willa	66	03-20	-	-
306.	1455	Konstancin-Jeziorna	Wojewódzka 1	Willa	9/1	03-07	-	-
307.	332	Konstancin-Jeziorna	Wojewódzka 6	Willa „Józefina”	28	03-06	-	-
308.	85	Konstancin-Jeziorna	Wojewódzka 8 (d. Oborska 8)	Willa	34	03-06	-	-
309.	308	Konstancin-Jeziorna	Wojewódzka 26	Willa „Leśniczówka”	33	03-18	24.03.2025	A-1864

310.	506	Konstancin-Jeziorna	Wojska Polskiego 3	Budynek papierni z zespołu papierni górnej wraz otoczeniem w promieniu 25 m	12/5	02-02	09.06.1958	A-1174
311.	507	Konstancin-Jeziorna	Wojska Polskiego 3	Budynek magazynowy przy papierni wraz z częścią działki z zespołu papierni górnej	12/5	02-02	21.12.2001	A-16
312.	1395	Konstancin-Jeziorna	Wojska Polskiego 3	Zespół papierni górnej	12/5	02-02	-	-
313.		Konstancin-Jeziorna	Wojska Polskiego 5 (d. Jaworskiego 5)	Ogród przy willi „Amelin”	13/27-13/30, 13/34-13/36, 13/44-13/47	02-02	-	-
314.	395	Konstancin-Jeziorna	Zielna 5	Willa	41	03-17	-	-
315.	422	Konstancin-Jeziorna	Żeromskiego 4	Willa „Świt” (tzw. Dom Stefana Żeromskiego) wraz z ogrodem	19	03-13	16.08.1968	A-1175
316.	71	Konstancin-Jeziorna	Żeromskiego 6	Willa „Zbyszek” wraz z otoczeniem	37	03-13	25.11.2009	A-889
317.	40	Konstancin-Jeziorna	Żeromskiego 7	Willa „Pod Wieżą” wraz ogrodzeniem od strony ulicy i otoczeniem	46	03-13	04.02.2009	A-843
318.	39	Konstancin-Jeziorna	Żeromskiego 9	Wieża ciśnień wraz z otaczającą zielenią	47	03-13	23.05.1977	A-1176
319.	74	Konstancin-Jeziorna	Żeromskiego 10	Willa „Anna” wraz z ogrodem	114, 97	03-13	20.05.1977	A-1177

320.	72	Konstancin-Jeziorna	Żeromskiego 11	Willa „Helena” wraz z ogrodem	64	03-13	02.08.1977	A-1178
321.	72	Konstancin-Jeziorna	Żeromskiego 13	Willa „Irena”(d. „Podlasianka”)	105	03-13	-	-
322.	1429	Konstancin-Jeziorna	Żółkiewskiego 17	Pozostałości zespołu budowlanego willi „Julisin” tj. dom służbowy („kordegarda”) i brama wjazdowa	95	03-22	28.07.2014	A-1252
323.	258	Konstancin-Jeziorna	Źródlana 6	Budynek mieszkalny	25/1	03-10	-	-
324.	526	Konstancin-Jeziorna	Źródlana 6/8	Restauracja „Konstancja” (d. „Cafe-restaurant Elita”)	26, 25/3	03-10	-	-
325.	1393	Konstancin-Jeziorna	-	Zespół budowlany miasta Konstancina-Jeziorny	-	-	28.02.1990	A-1180
326.	458	Konstancin-Jeziorna	-	Układ urbanistyczny miasta Konstancina-Jeziorny	-	-	28.02.1990	A-1180
327.	1476	Konstancin-Jeziorna	Pułaskiego 4	Budynek dawnej parowozowni Kolei Wilanowskiej na stacji Chylice	119/6	01-26	15.12.2022	A-1733
328.	1475	Konstancin-Jeziorna	Pułaskiego 4	Teren wokół budynku dawnej parowozowni Kolei Wilanowskiej na stacji Chylice	119/6, 119/7, 119/8	01-26	15.12.2022	A-1733
329	1477	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	2 osadniki, tzw. stożki Arledtera	10/1	02-01	28.01.2025	A-1844

330.	1478	Konstancin-Jeziorna	Mirkowska 45	budynek d. ścieralni	10/1	02-01	28.01.2025	A-1845
331.	1488	Konstancin-Jeziorna	Sobieskiego 21	Budynek hotelowy w kompleksie obiektów DPT ZAIKS	73	03-12	-	-
332.	1489	Konstancin-Jeziorna	Jaworowska 4 A	Domek Myśliwski	51	03-11	10.12.2025	A-1926
	- obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków nieruchomych Województwa Mazowieckiego							

źródło: opracowanie własne na podstawie Gminnej Ewidencji Zabytków

6.10. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Gmina Konstancin-Jeziorna jest miejscem o wyjątkowym dziedzictwie kulturowym. Istotę zabytkowości Konstancina oddaje układ urbanistyczny obejmujący zabytkowy zespół budowalny miasta. Jest to obszar koncentrujący w sobie różnorodne funkcje w tym lecznictwo, obejmujący setki obiektów zabytkowych, w tym zabudowy jednorodzinnej o charakterze willowym i rezydencjonalnym na dużych działkach leśnych i parkowych, pełniąc również ważną rolę siedliskową i klimatotwórczą. Teren odnosi się bezpośrednio do wizerunku Konstancina jako wyjątkowego w skali kraju miejsca zamieszkania i uzdrowiska, tworząc wyjątkową całość, której siła wynika z synergii zachodzącej pomiędzy jej różnymi elementami.

Zabytkowy układ urbanistyczny i budowlany Konstancina to jedno z obliczy tej gminy. Oprócz wspaniałej zabudowy rezydencjonalnej na obszarze gminy zachowało się kilka zespołów dworskich. Najbardziej okazały jest zespół pałacowo-parkowy w Oborach (aktualnie trwa jego rewitalizacja).

Na terenie gminy znajdują się budynki niefunkcjonującego od 2012 r. zakładu papierniczego – pierwszego na Mazowszu i jednego z najstarszych w Polsce. Fabryka drukowała m.in. dokumenty na potrzeby króla Stanisława Augusta Poniatowskiego – to na tym papierze wydrukowana została Konstytucja 3 Maja. W 2002 r. w odrestaurowanych i rozbudowanych budynkach starej części papierni stworzono centrum handlowe „Stara Papiernia", natomiast budynki tzw. papierni dolnej czekają na rewitalizację.

Na niepowtarzalność tej gminy składa się również dziedzictwo niematerialne, które związane jest z podtrzymywaniem lokalnych tradycji ludowo-folklorystycznych regionu Urzęcza. Proces budowania tożsamości tego regionu kultywowany jest poprzez organizowane imprezy – Jarmark Kultury Urzecza – spotkanie kultur na Urzeczu, czy też liczne zespoły ludowe, które są obecne na uroczystościach lokalnych i reprezentują Gminę Konstancin-Jeziorna

6.11. Wnioski z diagnozy

Na podstawie diagnozy sytuacji dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Konstancin-Jeziorna zidentyfikowano kluczowe problemy:

- niewłaściwe postawy interesariuszy wobec dziedzictwa, np.: zakup nieruchomości z obiektami zabytkowymi wyłącznie w celach inwestycyjnych, montaż nośników reklamowych na obiektach zabytkowych,
- potrzeba dalszej optymalizacji dostępu właścicieli zabytków do środków finansowych na opiekę nad zabytkami i wiedzy fachowej,
- potrzeba kompleksowych działań w zakresie opieki nad zabytkami.

7. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń (analiza SWOT)

W celu sprecyzowania priorytetów i kierunków działań Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Konstancin-Jeziorna na lata 2026-2029 oraz określenia możliwości prowadzenia ochrony i promocji zabytków Gminy sporządzono uproszczoną analizę SWOT (tab. 17). Analiza SWOT jako metoda badawcza służy do oceny mocnych stron, słabości, szans i zagrożeń związanych z danym obszarem badawczym.

Tabela 17. Analiza SWOT ochrony dziedzictwa kulturowego gminy Konstancin-Jeziorna

Mocne strony	Słabe strony
– wysokie walory krajobrazowe i niepowtarzalny charakter Konstancina-Jeziorny jako miasta-ogrodu; – bogaty i różnorodny zasób zabytków na terenie Gminy Konstancin-Jeziorna, – unikalne walory przyrodnicze sprzyjające rozwojowi turystyki, – działania gminy w zakresie rewitalizacji obiektów zabytkowych (willa „Hugonówka", willa „Kamilin", willa „Gryf", Dom Ludowy przy ul. Anny Walentynowicz 18), – stale poprawiający się stan zabytków (wyremontowana: willa „Anna", willa „Fraszka", willa „Granke", willa „Odpoczynek", willa „Zameczek" trwający remont: willa „Zbyszek", willa „Greczynka"), – wyznaczone atrakcyjne szlaki turystyczne m.in. pod kątem. zabytków, – położenie geograficzne gminy (bliskość Warszawy), – dobre warunki sprzyjające rozwojowi agroturystyki, – tradycja uzdrowiska,	– bardzo wysokie koszty modernizacji i remontu obiektów zabytkowych, – niezadowalający stan zachowania części obiektów zabytkowych, – brak skutecznej egzekucji prawa w odniesieniu do osób, dla których indywidualny interes inwestora jest przedkładany nad dobro społeczne, tj. dobro zabytku, – brak oznakowania obiektów zabytkowych i miejsc historycznych, – brak komórki w Urzędzie Miasta i Gminy Konstancin-Jeziorna zajmującej się wyłącznie zabytkami – rozważenie utworzenia odrębnego stanowiska odpowiedzialnego za nadzór, zarządzanie i działania edukacyjno-informacyjne z zakresu ochrony zabytków w Urzędzie Miasta i Gminy. (nadzór nad realizacją Programu, bieżące monitorowanie zasobu GEZ, współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz z powiatowym inspektorem nadzoru budowlanego w zakresie nadzoru nad stanem zachowania zabytków),

– uwzględnianie roli zabytków w promocji turystycznej miasta, – wysokie dochody własne budżetu gminy, – wysoki procent pokrycia terenu gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, – aktualna GEZ, – bogata oferta kulturalna o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym Konstancińskiego Domu Kultury, – aktywna działalność organizacji społecznych działających na polu ochrony dziedzictwa kulturowego i uzdrowiska (Towarzystwo Miłośników Piękna i Zabytków Konstancina im. Stefana Żeromskiego, Fundacja Szerokie Wody), – funkcjonowanie „Wirtualnego muzeum Konstancina”, – funkcjonujące muzeum – Villa Le Fleur – dobra promocja gminy – strona www bogata w informacje o zabytkach, – funkcjonowanie Systemu *http://gsip.konstancinjeziorna.pl*, gdzie w zakładce Gminna Ewidencja Zabytków dostępna jest informacja o każdym obiekcie i obszarze znajdującym się w GEZ, – pozytywne nastawienie władz gminy do ochrony zabytków oraz do zagadnień związanych z dziedzictwem kulturowym, – aktywnie działająca społeczność promująca dziedzictwo kulturowe gminy, – odbywające się cykliczne imprezy promujące Gminę Konstancin-Jeziorna, w tym zasoby dziedzictwa kulturowego: Otwarte Ogrody,	– dominująca struktura własności prywatnej zasobów zabytkowych przy jednoczesnym braku wystarczających systemowych narzędzi wsparcia finansowego i merytorycznego dla prywatnych właścicieli, utrudnia realną rewitalizację,

Dni Konstancina Festiwal Urzecza, Dożynki Gminne, – działające zespoły kultywujące lokalne tradycje kulturowego dziedzictwa niematerialnego mikroregionu Urzecza – Łurzyczanki.	
Szanse	Zagrożenia
– wzrastająca liczba właściwie przeprowadzanych prac remontowo-budowlanych przez prywatnych właścicieli obiektów zabytkowych; – możliwość rewaloryzacji zabytków z wykorzystaniem dotacji krajowych i unijnych, szczególnie w nowym okresie programowania; – rosnące zapotrzebowanie na turystykę w okolicach aglomeracji warszawskiej, – postępująca cyfryzacja mediów i zasobów dziedzictwa kulturowego, – potencjał dla rozwoju produktów regionalnych; – kultywowanie tradycji, świadomość tożsamości lokalnej, – promocja gminy poprzez uczestnictwo w różnych imprezach kulturalnych, – utworzenie systemu informacji turystycznej, – współpraca z prywatnymi właścicielami oraz organizacjami społecznymi, towarzystwami, fundacjami w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, – rewitalizacja zespołu pałacowo-parkowego w Oborach.	– pogarszający się stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych na terenie gminy (wille na terenie „Stoceru”, zespół willi przy ul. Kraszewskiego), – wtórne parcelacje, naruszające historyczny układ urbanistyczny, – pożary i dewastacje zabytkowych budynków (budynki przy ul. Prusa 47, willa „Mariak” przy ul. Głowackiego 1), – trudny dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania opieki nad zabytkami, – starzejące się społeczeństwo, – degradacja obiektów na terenie dawnego folwarku Kawęczyn, – niechęć właścicieli budynków do uznawania ich obiektów za zabytkowe oraz poczucie ograniczenia ich praw własności, – niekorzystny wyrok Trybunału Konstytucyjnego w zakresie Gminnych Ewidencji Zabytków, brak prac legislacyjnych odnośnie procedur ujmowania obiektów w GEZ, – presja inwestycyjna na tereny o walorach kulturowych.

8. Założenia programowe

8.1. Priorytety

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy oraz analizy SWOT, biorąc pod uwagę zasób dziedzictwa kulturowego gminy Konstancin-Jeziorna, a także mając świadomość wykorzystania potencjału płynącego z posiadanych zasobów, wyznaczono trzy priorytety realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Konstancin - Jeziorna:

- **Priorytet I**

Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.

- **Priorytet II**

Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości lokalnej.

- **Priorytet III**

Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego.

8.2. Kierunki działań i zadania

W ramach wymienionych priorytetów wytyczono kierunki działań i na tej podstawie wyodrębniono poszczególne zadania (tab. 18-20).

Tabela 18. Priorytet I i główne kierunki działań Programu opieki nad zabytkami gminy Konstancin-Jeziorna

Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy	
Kierunki działań	Zadania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	• Utrzymywanie w dobrym stanie obiektów zabytkowych, prowadzenie remontów oraz prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych należących do Gminy – adaptacja na cele publiczne - budynku dawnej Parowozowni przy ul. Pułaskiego 4, • Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków, • Zabezpieczenie w budżecie gminy środków finansowych na realizowanie własnych zadań w zakresie ochrony i popularyzacji zabytków i dziedzictwa kulturowego, • Kontynuowanie przyznawania dotacji zgodnie z uchwałą w sprawie określenia zasad udzielenia dotacji na sfinansowanie prac

	konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, • Monitoring stanu zachowania zabytków, • Ścisła współpraca z MWKZ w zakresie ratowania zaniedbanych zabytków, • Współpraca ze stowarzyszeniami i fundacjami działającymi na rzecz ochrony zabytków, • Podniesienie bezpieczeństwa zabytków poprzez współpracę z właściwymi służbami (Policja, Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego). • Dalsze wykonywanie Uchwały Nr 333/VIII/24/2021 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 24 lutego 2021 r. w sprawie zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabarytów, standardów jakościowych oraz rodzajów materiałów budowlanych, z jakich mogą być wykonane, w gminie Konstancin-Jeziorna
Podejmowanie współpracy z właścicielami zabytków, które są położone na terenie gminy	• Informowanie za pośrednictwem miejskiej strony internetowej informacji dotyczących możliwości pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych, ułatwiających właścicielom i zarządcom obiektów zabytkowych terminowe i prawidłowe składanie stosownych wniosków związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami, w tym pomoc w doradztwie w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych na prace budowlane przy zabytkach, • Dalsze stosowanie zwolnień od podatku od nieruchomości w odniesieniu do budynków i gruntów wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej (zgodnie z art. 7 ust 1 pkt 6 ustawy z dnia 12 stycznia 1991r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 707 z późn. zm.), • Promowanie i nagradzanie „dobrych praktyk” konserwatorskich przy obiektach zabytkowych (np. w postaci wyróżniania właścicieli

	dbających o zabytki - nagroda Burmistrza Gminy, artykuły w Biuletynie), • Informowanie właścicieli o korzyściach i możliwościach płynących z objęcia obiektów zabytkowych ochroną prawną, • Podjęcie działań zmierzających do otwarcia Muzeum Stefana Żeromskiego

Tabela 19. Priorytet II i główne kierunki działań Programu opieki nad zabytkami gminy Konstancin-Jeziorna

Priorytet II: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości lokalnej	
Kierunki działań	Zadania
Opracowanie dokumentacji zasobów dziedzictwa kulturowego gminy oraz monitorowanie ich stanu zachowania	• Prowadzenie aktualizacji gminnej ewidencji zabytków; • Aktualizacja Systemu Informacji Przestrzennej w zakresie dziedzictwa kulturowego gminy, • Sporządzanie sprawozdania z realizacji „Programu opieki nad zabytkami”, • Zakładanie nowych kart adresowych dla zabytków dotychczas nierozpoznanych i nie uwzględnionych w ewidencji, a istotnych dla dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Konstancin-Jeziorna, jak również gromadzenie dokumentacji archiwalnej dla zabytków już nieistniejących
Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	• Dalszy rozwój projektu „Wirtualne Muzeum”, • Dalsze organizowanie imprez plenerowych promujących dziedzictwo kulturowe na terenie gminy Konstancin-Jeziorna m.in.: Dni Konstancina, Otwarte Ogrody, Jarmark Kultury Urzecza, • Organizowanie cyklicznych, tematycznych wycieczek z przewodnikiem, • Organizacja spotkań, mających na celu upowszechnienie wiedzy na temat lokalnego dziedzictwa kulturowego, • Rozwijanie działalności wystawienniczej powiązanej z zabytkami Gminy i ich historią,

	• Popularyzacja i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowanie świadomości lokalnej, a także włączenie społeczeństwa w opiekę nad zabytkami nad zasobem dziedzictwa kulturowego, • Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych, • Kontynuowanie prowadzenia informacji turystycznej, • Wspieranie inicjatyw kulturalnych, promocja Urzecza jako atrakcji turystycznej, • Ochrona i odtwarzanie tradycyjnych nadrzecznych krajobrazów kulturowych Urzecza, • Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym opracowań historycznych, folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy, • Kontynuowanie oznakowania tras turystycznych i ciągów spacerowych umożliwiających wędrowanie pozwalające na zapoznanie się z walorami przyrodniczymi i kulturowymi miasta i gminy Konstancin-Jeziorna.

Tabela 20. Priorytet III i główne kierunki działań Programu opieki nad zabytkami gminy Konstancin-Jeziorna

Priorytet III: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	
Kierunki działań	Zadania
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego oraz specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym	• Prowadzenie i bieżąca aktualizacja gminnej ewidencji zabytków gminy Konstancin-Jeziorna, • Zawieranie w umowach sprzedaży i dzierżawy zabytków nieruchomych warunków nakładających obowiązek prowadzenia prac konserwatorskich, • Sukcesywna zmiana obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wymagających aktualizacji w zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, • Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów uwzględnionych w gminnej ewidencji zabytków (z zastosowaniem systemu informacji przestrzennej),

	• Współpraca instytucji, stowarzyszeń, sektora prywatnego na rzecz opieki nad zabytkami, • Wystąpienie do Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z wnioskami o wpis do rejestru zabytków najcenniejszych elementów dziedzictwa gminy nieobjętego ochroną na podstawie wpisu do rejestru, • Rozważenie utworzenia odrębnego stanowiska odpowiedzialnego za nadzór, zarządzanie i działania edukacyjno-informacyjne z zakresu ochrony zabytków w Urzędzie Miasta i Gminy (nadzór nad realizacją Programu, bieżące monitorowanie zasobu GEZ, współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz z powiatowym inspektorem nadzoru budowlanego w zakresie nadzoru nad stanem zachowania zabytków)
Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków	• Pomoc w przygotowaniu właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych do wykorzystania funduszy unijnych, ministerialnych i samorządowych

9. Instrumentarium realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Konstancin-Jeziorna

Zadania określone w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Konstancin-Jeziorna będą wykonywane przy pomocy następujących instrumentów:

- instrumentów prawnych – wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących między innymi uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, stref ochrony konserwatorskiej, wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- instrumentów finansowych obejmujących między innymi finansowanie prac konserwatorskich, remontowych i archeologicznych, udzielanie dotacji na finansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych;
- instrumentów koordynacji obejmujących między innymi realizacje zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w dokumentach strategicznych województwa mazowieckiego;
- instrumentów społecznych obejmujących między innymi działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi;
- instrumentów kontrolnych obejmujących między innymi aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

10.Zasady oceny realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Konstancin-Jeziorna, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, został przedstawiony Radzie Miejskiej w celu przyjęcia go uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Co dwa lata burmistrz będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań Programu i przedstawiał je radzie miejskiej oraz wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

Głównym odbiorcą programu jest społeczność lokalna, która powinna bezpośrednio odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców. Program powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Władze gminy Konstancin-Jeziorna pełnią kluczową rolę jako realizator Programu Opieki nad Zabytkami Gminy. Jednakże realizacja niniejszego programu wymaga współdziałania Burmistrza Gminy Konstancin-Jeziorna z instytucjami, organizacjami pozarządowymi, lokalną społecznością, w tym szczególnie społeczni opiekunowie zabytków i miłośnicy zabytków. W proces wdrażania Programu mogą być zaangażowani również firmy, fundacje, osoby fizyczne, które są odpowiedzialne za realizację projektów inwestycyjnych, które przyczyniają się do ochrony i rewitalizacji zabytków. Gmina zamierza delegować część zadań do podległych jednostek organizacyjnych, w tym do instytucji kulturalnych, oraz organizacji pozarządowych, które działają w imieniu samorządu. Dzięki temu kompleksowemu podejściu, zaangażowanie różnorodnych podmiotów społecznych staje się kluczowym czynnikiem w ochronie i promocji zabytków znajdujących się na terenie gminy.

Ocena stopnia realizacji programu opieki nad zabytkami przeprowadzana jest przez radę gminy, która może posłużyć się poniższymi kryteriami:

- poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansowa zrealizowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach należących do gminy,
- liczba zrewitalizowanych zabytków,
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków,
- liczba udzielonych dotacji na prace przy zabytkach, w tym suma pieniężna przyznanych dotacji w określonym okresie,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych,

- liczba wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych dziedzictwu kulturowemu,
- liczba zorganizowanych festynów, obchodów i konkursów związanych z tematyką dziedzictwa kulturowego,
- liczba utworzonych atrakcji bazujących na historii bądź zabytkach miasta,
- zakres współpracy z innymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi w zakresie ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego,
- liczba uchwalonych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które wymagały aktualizacji w zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków.,
- liczba zabytków uratowanych przed całkowitą destrukcją dzięki interwencjom gminy/konserwatora,

11.Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Obowiązującym wyznacznikiem sposobu finansowania opieki nad zabytkami są zasady zawarte w rozdziale 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024, poz. 1292). Nakładają one obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku na osobę fizyczną, lub inną jednostkę organizacyjną w tym także na jednostki z sektora finansów publicznych, posiadające tytuł prawny do zabytku.

Zadania związane z opieką nad zabytkami mogą być finansowane z następujących źródeł:
Źródła krajowe:

- dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- dotacje wojewódzkie i powiatowe,
- dotacje gminne,
- Fundusz Termomodernizacji i Remontów,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW),
- fundusze od fundacji,
- Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków,
- Fundusz Kościelny.

Pozostałe:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych.

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Dotacja udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac. W przypadku refundacji kosztów prac wniosek powinien być złożony w roku następującym po roku, w trakcie którego zakończono wszystkie prace konserwatorskie i roboty budowlane podlegające dofinansowaniu.

Dotacja może obejmować nakłady konieczne na:

1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
2) przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;

3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15;
17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych jeśli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy,

powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego co roku ogłasza programy, w ramach których można się ubiegać o dofinansowanie projektów związanych z ochroną zabytków. Aplikowanie w programach odbywa się na zasadzie konkursu, w ramach którego składa się wnioski w określonych terminach.

Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

- Program „Ochrona Zabytków". Strategicznym celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. W ramach Programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących zadań:
  - prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;
  - prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych);
  - prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków);
  - prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków) dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych). Do programu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich. O dofinansowanie w ramach programu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.

Dotacje Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – udzielane są zgodnie z przyjmowanym co roku Zarządzeniem Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w sprawie wprowadzenia regulaminu naboru wniosków oraz przyznawania dotacji na prace

konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków ze środków budżetu państwa będących w dyspozycji Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

W przypadku budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego finansowanie odbywa się poprzez przyznanie dotacji na prace zgodne z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. Nabór ogłaszany jest przez Zarząd na podstawie Uchwały Nr 15/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 22 lutego 2022 r., która określa zasady ubiegania się o dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa mazowieckiego.

Natomiast w przypadku budżetu Gminy Konstancin-Jeziorna finansowanie odbywa się w ramach przyznanej dotacji na prace zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. Zasady udzielania dotacji celowych z budżetu Gminy Konstancin-Jeziorna na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane zostały określone w Uchwale Nr 619/VII/38/2017 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 25 października 2017 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Dotacje mogą zostać udzielone do wysokości środków zaplanowanych w budżecie Gminy Konstancin-Jeziorna na dofinansowanie zadań, o których mowa w uchwale. Decyzję o przyznaniu dotacji podejmuje Rada Miejska Konstancin-Jeziorna w drodze uchwały, a przekazanie dotacji następuje na podstawie zawartej umowy pomiędzy Gminą Konstancin-Jeziorna a podmiotem, któremu została przyznana dotacja.

Poza źródłami finansowania pochodzącymi ze środków budżetu państwa oraz budżetu pochodzącego od samorządu, finansowanie mogło odbywać się ze środków finansowych pochodzących z Unii Europejskiej.

- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS) na lata 2021- 2027 to następca Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ). Budżet wynosi ponad 25 miliardów euro (w formie dotacji, instrumentów finansowych i instrumentów łączących finansowanie zwrotne oraz dotacyjne) i jest przeznaczany na kluczowe projekty środowiskowe, energetyczne oraz transportowe, a także na wsparcie w obszarze kultury i ochrony zdrowia. Głównym celem Programu jest poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego, w tym poprzez m.in. wzmocnienie roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym. Program ma przyczynić się m.in. do wzmocnienia ochrony zabytków o krajowym i światowym znaczeniu, zarówno ruchomych, jak i nieruchomych.

- Kreatywna Europa (Creative Europe) 2021-2027– program Komisji Europejskiej, którego celem jest wsparcie ponadnarodowych działań europejskich sektorów kultury, audiowizualnego i kreatywnego w obszarze kultury i sztuki przyczyniających się do budowania kompetencji, profesjonalizacji i zwiększania konkurencyjności sektorów na rynku globalnym, wpływ na zwiększanie dostępu do kultury i sztuki, docieranie do nowych grup odbiorców i zwiększanie uczestnictwa w kulturze, rozwój współpracy międzynarodowej oraz wsparcia ponadnarodowego obiegu europejskich dzieł i twórców, ochrony i propagowania różnorodności kulturowej i językowej oraz europejskiego dziedzictwa kulturowego, wykorzystanie technologii i wdrażanie innowacji w sektorach oraz dostosowania sektorów do zmiany cyfrowej. W ramach nowej edycji Programu istotne będą także wsparcie sektorów w odbudowie po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19, zrównoważony rozwój i zielona transformacja sektorów, równość i równouprawnienie oraz włączanie społeczne poprzez kulturę i sztukę. Program będzie wdrażany poprzez komponenty:
  - komponent Media – wspierający działania sektora audiowizualnego,
  - komponent Kultura – wspierający działania sektorów kultury i kreatywnego,
  - komponent międzysektorowy – wspierający rozwój innowacji w projektach łączących sektory kultury, kreatywny i audiowizualny, a także sektor wysokiej jakości mediów informacyjnych i rozwój umiejętności krytycznego korzystania z mediów.

12.Realizacja i finansowanie przez Gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Ochrona zabytków znajdujących się na terenie Gminy Konstancin-Jeziorna jest obowiązkiem i kompetencją samorządu gminnego w rozumieniu Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Gmina Konstancin-Jeziorna realizuje zadania własne w zakresie dziedzictwa kulturowego poprzez:
- opracowanie i aktualizację Gminnej Ewidencji Zabytków,
- sporządzenie i uchwalenie Programu Opieki nad Zabytkami,
- dotowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych w odniesieniu do zabytków wpisanych do rejestru zabytków,
- dbanie o zabytki, które są własnością gminy.

Wyrazem świadomej polityki gminy w zakresie ochrony zabytków są działania polegające na aktywizowaniu właścicieli zabytków, m.in. poprzez przekazywanie na cele ochrony zabytków odpowiednich środków. Zasady udzielania dotacji celowych z budżetu Gminy Konstancin-Jeziorna na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane zostały określone w Uchwale

Nr 619/VII/38/2017 Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia 25 października 2017 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

W 2023 r. Gmina Konstancin-Jeziorna złożyła 4 wnioski o dofinansowanie renowacji czterech zabytkowych obiektów w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków. Jeden z wniosków na kwotę 3,5 mln złotych dotyczył przebudowy i modernizacji budynku dawnej stacji kolejki wąskotorowej, który wcześniej decyzją o nr rejestru A-1733 z dnia 15.12.2022 r. został wpisany do rejestru zabytków. O kolejne dofinansowanie na kwotę 3,5 mln gmina zwróciła się w odniesieniu do willi „Świt", w której mieszkał kiedyś Stefan Żeromski. Ponadto gmina zwróciła się o dofinansowanie dwóch obiektów sakralnych - na kwotę 300 tysięcy złotych dla kościoła Wniebowzięcia NMP przy ul. Piłsudskiego 54 oraz na kwotę 2,4 mln złotych w odniesieniu do kościoła p.w. Św. Józefa Oblubieńca NMP przy ul. Anny Walentynowicz 1A.

W ramach pierwszego naboru Rządowego Programu Odbudowy Zabytków gmina Konstancin-Jeziorna otrzymała dofinansowanie na rewitalizację kościoła Wniebowzięcia NMP przy ul. Piłsudskiego 54 na kwotę 306,1 tys. zł. Wsparcie ma formę promesy inwestycyjnej udzielanej przez Bank Gospodarstwa Krajowego. Dotacja pokryje 98% kosztów realizacji zadania. W ramach prac budowlanych zaplanowano osuszenie fundamentów kościoła, a następnie remont jego wnętrza obejmujący m.in. odtworzenie tynków oraz uzupełnienie ubytków w ścianach i ich odmalowanie. Przewidywany termin zakończenia inwestycji to koniec 2024 r. W ramach kolejnego naboru Gmina Konstancin-Jeziorna dostała dofinansowanie w wysokości 306,1 tys. zł na rewitalizację zabytkowego kościoła P.W. Św. Józefa Oblubieńca NMP w Mirkowie. Z przyznanych środków mają zostać przeprowadzone prace polegające na osuszeniu fundamentów.

Zestawienie udzielonych dotacji z budżetu Gminy Konstancin-Jeziorna w latach 2005–2025 przedstawiono w tabeli 21. Wszystkie dotacje zostały wykorzystane.

Tabela 21. Zestawienie udzielonych dotacji z budżetu gminy Konstancin-Jeziorna w latach 2005-2025

L.p.	Beneficjent	Rok	Zakres prac	Kwota dotacji w PLN
1.	Parafia Rzymsko Katolicka pod wezwaniem NMP w Konstancinie-Jeziornie ul. Piłsudskiego 54, Konstancin-Jeziorna	2005	Prace konserwatorsko-restauratorskie odtworzenia więźby dachowej, pokrycia dachowego na neogotyckim kościele w Konstancinie-Jeziornie przy ul. Piłsudskiego 54	120 000,00
2.	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Zygmunta w Słomczynie ul. Wiślana 85, Słomczyn	2007	Renowacja i konserwacja obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej w zabytkowym Kościele Parafialnym p.w. Św. Zygmunta w Słomczynie	15 200,00
3.	Fundacja na rzecz Utrzymania Spuścizny po Stefanie Żeromskim ul. Wspólna 67, Warszawa	2010	Przeprowadzenie prac budowlanych, zabezpieczających zabytkowy budynek – Dom Stefana Żeromskiego, znajdujący się w Konstancinie-Jeziornie przy ul. Żeromskiego 4	50 000,00
4.	Rzymskokatolicka Parafia św. Józefa Oblubieńca NMP w Konstancinie-Jeziornie, ul. Anny Walentynowicz 1 (d. Jaworskiego)	2010	Prace konserwatorsko-restauratorskie przy odbudowie zabytkowych organów w kościele Św. Józefa Oblubieńca NMP przy ul. Anny Walentynowicz 1 w Mirkowie	100 000,00
4.	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Św. Zygmunta w Słomczynie ul. Wiślana 85	2011	Prace konserwatorsko-restauratorskie przy odbudowie zabytkowych organów, stanowiących wyposażenie w Kościele Parafialnym p.w. św. Zygmunta w Słomczynie ul. Wiślana 85	100 000,00
5.	Rzymskokatolicka Parafia św. Józefa Oblubieńca NMP w Konstancinie-Jeziornie, ul. Anny Walentynowicz 1 (d. Jaworskiego)	2017	Dofinansowanie prac konserwatorsko-restauratorskich przy zabytku małej architektury: neogotyckim krzyżu przydrożnym z 1856 r. w Mirkowie	17 397,46

7.	Osoba fizyczna Bielawa	2017	Dofinansowanie prac konserwatorsko-restauratorskich przy zabytku małej architektury: kapliczce murowanej z końca XIX wieku, znajdującej się w Bielawie	19 013,99
8.	Rzymskokatolicka Parafia św. Józefa Oblubieńca NMP w Konstancinie-Jeziornie, ul. Anny Walentynowicz 1 (d. Jaworskiego)	2022	Remont i odbudowa zabytkowego, murowanego ogrodzenia przy kościele parafialnym Św. Józefa Oblubieńca NMP w Konstancinie-Jeziornie	100 000,00

Opracowanie własne na podstawie informacji uzyskanych z Wydziału Oświaty, Kultury i Zdrowia

Jednym z przewidzianych działań Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Konstancin-Jeziorna jest kontynuacja przyznawania dotacji właścicielom zabytków i w miarę możliwości finansowych rezerwowania w corocznej uchwale budżetowej środków przeznaczanych na ten cel. Przewidziane działanie, oprócz poprawy stanu technicznego zabytków powinny zmobilizować właścicieli zabytków (nie tylko tych wpisanych do rejestru) do intensyfikacji działań zmierzających do poprawy stanu ich zachowania zabytków.

Drugim ustawowym zadaniem Gminy Konstancin-Jeziorna jest opieka nad obiektami zabytkowymi będącymi własnością gminy. Opieka nad zabytkami łączy się z obowiązkiem przeprowadzania remontów i rewitalizacji, dbania o dobry stan techniczny, finansowania prac konserwatorskich oraz pozyskiwania na nie środków zewnętrznych.

W latach 2016-2025 Gmina Konstancin-Jeziorna przeprowadziła wiele prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych, m.in. przy budynku położnym przy ul. Moniuszki 22B, willi „Gryf", willi „Kamilin" oraz budynku dawnego Domu Ludowego przy ul. Anny Walentynowicz 18 na cele Muzeum Wycinanki Polskiej.

Rycina 5. Muzeum Wycinanki Polskiej

W uchwalonym budżecie gminy Konstancin-Jeziorna na 2026 rok przewidziano kwotę ponad 9 mln zł na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego.

Ważnym elementem szeroko pojętego zarządzania dziedzictwem kulturowym jest promocja i upowszechnianie wiedzy o zabytkach, historii i tradycjach regionu.. Od wielu lat gmina Konstancin-Jeziorna prowadzi działania związane z kulturalną i turystyczną promocją Gminy.

maj 2026

Na rzecz promocji tradycji Urzecza został zrealizowany dom ludowy w miejscu dawnej szkoły na terenie sołectwa Kępa Okrzewska. Budynek zaprojektowano w stylu olęderskim z uwzględnieniem najbardziej charakterystycznych jego elementów, m.in. dwuspadowego dachu krytego gontem, wspartego na słupach ganku czy pionowego odeskowania szczytu. Nowy budynek wraz z zagospodarowaniem terenu wokół wykonano za kwotę ponad 2,3 mln złotych.

Instytucjami wspierającymi Gminę Konstancin-Jeziorna oraz realizującymi większość zadań Gminy w zakresie kultury i dziedzictwa kulturowego są Konstanciński Dom Kultury oraz Gminna Biblioteka Publiczna.

Konstanciński Dom Kultury organizuje kilka dorocznych wydarzeń ogólnopolskich, które przyciągają publiczność z całego kraju. Festiwale odbywające się zarówno w plenerze, jak i na scenach KDK na stałe zapisały się w kulturalnym kalendarzu Konstancina-Jeziorny. Są atrakcją turystyczną jedynego uzdrowiska na Mazowszu, przyciągając wielu gości oraz różnorodnych artystów. To m.in. Ogólnopolski Festiwal Sportów Teatralnych 321 Impro, Jazz Zdrój Festiwal, upamiętniający jednego z największych jazzmanów Louisa Armstronga, Festiwal Filmowy Świat Maklaka i Jego Przyjaciół poświęcony postaci wybitnego aktora Zdzisława Maklakiewicza czy Jarmark Kultury Urzecza, promujący flisackie tradycje ludowe nadwiślanego regionu. Sztandarową imprezą są obchodzone w czerwcu Dni Konstancina. To wydarzenie gwarantujące różnorodną rozrywkę, koncerty znanych artystów oraz promujące fascynującą historię, imponujące zabytki i walory turystyczne Konstancina-Jeziorny. Swoistą podróż w czasie zapewniają Piknik Retro z atrakcjami sprzed prawie stu lat oraz efektowna Parada Retro w strojach z epoki.

Ponadto gmina wydatkuje środki finansowe na działania na rzecz popularyzacji kulturowego dziedzictwa w ramach Budżetu Partycypacyjnego Gminy Konstancin-Jeziorna.

W tym miejscu należy stwierdzić, że dziedzictwo kulturowe stanowi niezwykle ważny element w rozwoju gminy Konstancin-Jeziorna, która poza statusem jedynego uzdrowiska na Mazowszu posiada cenne zabytki oraz bogate dziedzictwo kulturowe, stanowiące olbrzymi potencjał tego terenu.

W poprzednim Programie zwrócono uwagę na problemy, z którymi borykają się gminy w zakresie ochrony zabytków. Gminy nie posiadają stosownych instrumentów prawnych umożliwiających nałożenie na właścicieli zabytków obowiązku utrzymania zabytku w odpowiednim stanie, co powoduje degradację zabytków. Ze względu na bieżące monitorowanie stanu zachowania zabytkowych obiektów, wystosowano kilka pism do właścicieli zaniedbanych obiektów z prośbą o podjęcie działań zmierzających do zabezpieczenia budynków przed zniszczeniem. O popadających w ruinę zabytkach organ wielokrotnie informował Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a także

występował do właściwych organów o podjęcie działań prowadzących do zabezpieczenia obiektów przed dalszą dewastacją i całkowitym ziszczeniem. Niestety, również te wystąpienia nie przyniosły pożądanych efektów. Posługując się przykładem willi „Jezioranka" położonej przy ul. Kraszewskiego 8, Prokuratura Rejonowa dokonała umorzenia dochodzenia, stwierdzając, iż czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego. W maja 2021 r. Gmina Konstancin-Jeziorna wystąpiła do Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpisanie do rejestru zabytków - willi „Jezioranka", „Jutrzenka", „Krysieńka" i oficyny przy willi „Jezioranka".

Jednakże dopiero na skutek wniosku Towarzystwa Miłośników Piękna i Zabytków Konstancina im. Stefana Żeromskiego zostało wszczęte postępowanie przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w sprawie wpisania do rejestru zabytków nieruchomych województwa mazowieckiego tych budynków. Czy wpisanie tych budynków do rejestru zabytków przyniesie oczekiwany efekt? To rozwiązanie wydaje się być słusznym, skoro Gmina nie ma prawnych restrykcji w odniesieniu do osób przyczyniających się do dewastacji zabytku, poprzez zaniechanie wykonania koniecznych zabezpieczeń i konserwacji. Należy zatem promować dobre praktyki i wspierać osoby, utrzymujące zabytki w nienagannym stanie a także należy prowadzić edukację społeczną w zakresie uświadamiania istnienia dziedzictwa kulturowego na terenie gminy oraz jego potencjału dla rozwoju gospodarczego.

Miejmy nadzieję, że te wzorcowe przykłady rewitalizacji obiektów zabytkowych „skruszą serca" właścicieli, którzy swoimi działaniami doprowadzili do ruiny obiektów zabytkowych. Ma się do tego przyczynić zadanie polegające na promowaniu i nagradzaniu „dobrych praktyk" konserwatorskich przy obiektach zabytkowych. Zadanie to gmina realizuje poprzez umieszczenie stosownych artykułów w Biuletynie Informacyjnym Gminy Konstancin-Jeziorna. W ten sposób gmina pokazuje wzorcowe przykłady renowacji zabytków. W 2023 r. ukazały się artykuły o willi „Anna" położonej przy ul. Żeromskiego 10, która znowu zachwyca secesyjną architekturą. Obecny właściciel nadał budynkowi drugie życie. Z wielką starannością przeprowadzono prace remontowe, odtwarzając nawet nawiązujące do oryginalnego ogrodzenie. W numerze 2/2023 Biuletynu Informacyjnego Gminy Konstancin-Jeziorna można było przeczytać o chlubie Konstancina-Jeziorny, tj. o Muzeum „Villa la Fleur", które jest jedną z najciekawszych atrakcji Konstancina-Jeziorny. W internecie można przeczytać (Magiczny Kraków, 2021): „Jeśli chodzi o muzea prywatne ze sztuką współczesną lub nowoczesną, to niestety istnieje tylko jedna tego typu prywatna placówka w Polsce – Villa la Fleur w Konstancinie-Jeziornej." Mamy zatem wielkie szczęście, że to muzeum znajduje się na terenie naszej gminy. Natomiast w wydaniu nr 3/2023 Biuletynu Informacyjnego Gminy Konstancin-Jeziorna znalazła się informacja o willi „Poranek", znajdującej się u zbiegu ulic Kraszewskiego i Źródlanej.

Rycina 6. Willa „Poranek”

Przygotowany Program przewiduje kontynuację działań w zakresie opieki nad zabytkami, ustalonymi w poprzednim programie i skutecznych dla osiągnięcia postawionych celów i działań.

Pozostaje mieć nadzieję, że ustalone działania przyniosą oczekiwane efekty, bowiem dziedzictwo kulturowe, a przede wszystkim zabytki nieruchome są namacalnym świadectwem minionych epok i wydarzeń, dlatego tak ważne jest zachowanie tego dziedzictwa dla przyszłych pokoleń. Wielkim atutem konstancińskiej społeczności jest uwrażliwienie na dziedzictwo kulturowe. To z lokalnej społeczności wywodzą się miłośnicy zabytków, reagujący niejednokrotnie na wszelkie wykroczenia i dewastacje obiektów zabytkowych.

Ochrona dziedzictwa kulturowego gminy Konstancin-Jeziorna jest niezbędna dla zachowania jej tożsamości.

13.Bibliografia i akta archiwalne

- Konstancin-Jeziorna. Studium historyczno-urbanistyczne obszaru w granicach strefy ochrony konserwatorskiej, oprac. E. Pustoła-Kozłowska, M. Barbasiewicz, M. Jankowska, A. Szkurłat, M. Szkurłat, Warszawa 1996, archiwum MWKZ,
- E. Pustoła-Kozłowska, E. Wartalska, Historia Papierni w Jeziornie, KHKM Nr 1/86, str. 61-81,
- D. Gadomska, Układ fabryczny w Jeziornie. Studium historyczno-urbanistyczne, Warszawa 2011 (praca dyplomowa na WAPW pod kier. dr inż. K. Kimic),
- Gminna Ewidencja Zabytków Konstancin-Jeziorna, oprac. KOBIDZ Dział Badań i Dokumentacji Zabytków Mazowsza 2006-2007, archiwum MWKZ,
- Gminna Ewidencja Zabytków Konstancin-Jeziorna,
- T. W. Świątek, Konstancin: wędrówka śladami ludzi i zabytków, Warszawa 1995,
- J. S. Majewski, J. Siedlar, Konstancin. Wille i ogrody, Warszawa 2005,
- M. Bukowińska, D. Bednarski, Miejsca pamięci powiatu piaseczyńskiego, Piaseczno 2010,
- Studium historyczno-konserwatorskie zespołu dworsko-parkowego w miejscowości Turowice-Kawęczyn, gm. Konstancin Jeziorna, oprac. M. Warchoł, wrzesień - październik 2007r., archiwum MWKZ
- Karty AZP, archiwum MWKZ,
- Karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa z obszaru miasta i gminy Konstancin-Jeziorna, archiwum MWKZ,
- Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Poradnik dla planistów i samorządów lokalnych, http://www.nid.pl/idm,1256,ochrona-zabytkow-w-planowaniu-przestrzennym.html,
- Kalejdoskop Konstancina-Jeziorny Przewodnik Turystyczny, Konstancin-Jeziorna 2015,
- Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla gminy Konstancin-Jeziorna na lata 2022-2025,
- Towarzystwo Miłośników Piękna i Zabytków Konstancina im. Stefana Żeromskiego, Spacerem po Konstancinie-Jeziornie, 2024, I wydanie,
- Towarzystwo Miłośników Piękna i Zabytków Konstancina im. Stefana Żeromskiego, Spacerem po Konstancinie-Jeziornie, 2025, II wydanie rozszerzone.

13.1. Spis rycin

Rycina 1. Willa „Gryf” 67
Rycina 2. Willa „Anna” 67
Rycina 3. Willa „Granke” 77
Rycina 4. Willa „Jezioranka” 92
Rycina 5. Muzeum Wycinanki Polskiej 171
Rycina 6. Willa „Poranek” 174

13.2. Spis tabel

Tabela 1. Cel szczegółowy 1, kierunki działań oraz zadania określone w „Krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026.” 15
Tabela 2. Cel szczegółowy 2, kierunki działań oraz zadania określone w „Krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026.” 16
Tabela 3. Cel szczegółowy 3, kierunki działań oraz zadania określone w „Krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026.” 16
Tabela 4. Cel szczegółowy 1, priorytety oraz kierunki interwencji określone w „Strategii rozwoju kapitału społecznego (współdziałania, kultura, kreatywność) 2030” 18
Tabela 5. Cel szczegółowy 2, priorytety oraz kierunki interwencji określone w „Strategii rozwoju kapitału społecznego (współdziałania, kultura, kreatywność) 2030” 19
Tabela 6. Cel szczegółowy 3, priorytety oraz kierunki interwencji określone w „Strategii rozwoju kapitału społecznego (współdziałania, kultura, kreatywność) 2030” 19
Tabela 7. Działania w zakresie zachowania ciągłości dziedzictwa kulturowego i ochrony krajobrazów kulturowych, określone w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego”, zatwierdzonym Uchwałą nr 22/18 z dnia 19.12.2018 r. 20
Tabela 8. Obszary strategiczne oraz przedsięwzięcia ustalone w „Programie Opieki nad Zabytkami w województwie mazowieckim na lata 2026-2029” 22
Tabela 9. Kierunki działań i działania ustalone w „Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze” 23
Tabela 10. Działania do realizacji w ramach „Programu opieki nad zabytkami Powiatu Piaseczyńskiego na lata 2025-2028” 25
Tabela 11. Cele i kierunki działania „Programu rewitalizacji Konstancin-Jeziorna 2020+” 28
Tabela 12. Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Konstancin-Jeziorna 33
Tabela 13. Spis stanowisk archeologicznych z terenu gminy Konstancin-Jeziorna ujętych w gminnej ewidencji zabytków 73
Tabela 14. Wykaz dóbr kultury współczesnej na terenie gminy Konstancin-Jeziorna 87
Tabela 15. Wykaz obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków na obszarze Gminy Konstancin-Jeziorna 93
Tabela 16. Wykaz obiektów i obszarów będących w Gminnej Ewidencji Zabytków 115
Tabela 17. Analiza SWOT ochrony dziedzictwa kulturowego gminy Konstancin-Jeziorna 152
Tabela 18. Priorytet I i główne kierunki działań Programu opieki nad zabytkami gminy Konstancin-Jeziorna 155
Tabela 19. Priorytet II i główne kierunki działań Programu opieki nad zabytkami gminy Konstancin-Jeziorna 157
Tabela 20. Priorytet III i główne kierunki działań Programu opieki nad zabytkami gminy Konstancin-Jeziorna 158
Tabela 21. Zestawienie udzielonych dotacji z budżetu gminy Konstancin-Jeziorna w latach 2005-2025 169

Uzasadnienie

do Uchwały Nr.... Rady Miejskiej Konstancin-Jeziorna z dnia.....w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Konstancin-Jeziorna na lata 2026-2029

Gmina zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2026 r. poz. 662) w zakresie zadań własnych realizuje sprawy dotyczące zabytków i opieki nad zabytkami.

Zgodnie z art. 87 wymienionej ustawy, prezydent, burmistrz lub wójt sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami. Gminny program opieki nad zabytkami jest uchwalany przez radę gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Program opieki nad zabytkami to inaczej strategia gminy w zakresie ochrony zabytków, której głównym celem jest zachowanie dziedzictwa kulturowego jak również jego promocja wśród mieszkańców gminy i turystów. Przyjęty przez radę gminy w formie uchwały, gminny program opieki nad zabytkami jest elementem polityki samorządowej. Będzie służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Program opieki nad zabytkami ma na celu:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,

- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami przyrody i równowagi ekologicznej,

- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,

- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,

- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,

- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,

- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Pismem Nr WRD.5120.1.5.2026.KW z dnia 30.03.2026 r. Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków pozytywnie zaopiniował przedłożony Gminny Program Opieki nad Zabytkami.

Ponadto Projekt Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Konstancin-Jeziorna na lata 2026-2029 został poddany konsultacjom społecznym w terminie od 1 lutego 2026 r. do dnia 15 lutego 2026 r.

W ramach przeprowadzonych konsultacji społecznych wpłynęły 2 uwagi, które zostały przeanalizowane a następnie rozpatrzone przez Burmistrza Gminy Konstancin-Jeziorna. Część zgłaszanych uwag została wprowadzona do projektu dokumentu zgodnie z Raportem z konsultacji społecznych.